

talaia
agrupació excursionista
VILANOVA I LA GELTRÚ

GENER-FEBRER-MARÇ 96
REVISTA D'EXCURSIONISME

TECNICS

AIGUA

LLUM

GAS

CALEFACCIÓ

REPARACIÓ D'ESCALFADORS

Picapedrers, 3 - Tel. 814 32 46
VILANOVA I LA GELTRÚ

MECN-I

INFORMÀTICA, OFIMÀTICA
I MECANOGRÀFIA

CASH & CARRY

GRUP DATA LOGIC

CONCESIONARI OFICIAL

EPSON **COMPAQ** TOSHIBA

C/. de l'Aigua, 14
Telèfon 814 12 96

08800 Vilanova i la Geltrú

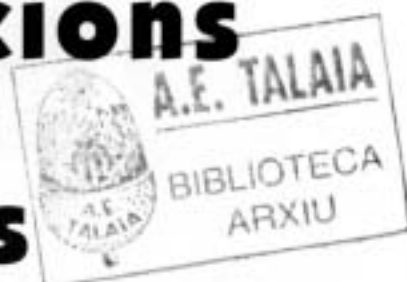

Bobinatges

Reparacions

Motors

Elèctrics

S.L.

- Reparació de bombes elevació d'aigua
- Reparació de maquinària electro-portàtil (taladres, esmoladors, martells...)
- Venda de recanvis i accessoris
- Servei oficial Black & Decker
- Servei oficial Makita

c/ Aigua, 4 - Tel. 893 00 11 - VILANOVA I LA GELTRÚ

VIDRES VILANOVA
roure

CRISTALLS I VIDRES PLANS
DE TOTA CLASSE
FUSTERIA D'ALUMINI

EXPOSICIÓ
PARE GARE 28
TEL. 893 87 07

mampares

hany i dutxa

VENTIKLAR®

CS Cesana spa

MABELUX

duehban®

ORIGINAL DUSCHOLUX

c/. **CAPUTXINS, 36**
VILANOVA I LA GELTRÚ

**ELS VOSTRES RODETS
FOTOGRAFICS REVELATS EN 1 H.**

BOUTIQUE

Vogue

- Vestits de núvia i de primera comunió
- Festa
- Mantons de Manila
- Moda jove
- Roba de casa

C. Caputxins, 13-15
Vilanova i la Geltrú

Carrer Comerç, 4
Tel. 893 12 57
08800 Vilanova i la Geltrú
CIF G-58124702

Adherida a:
Federació d'Entitats
Excursionistes de Catalunya
Federació Catalana
d'Espeleologia
Federació Catalana
d'Esports d'Hivern

AGRUPACIÓ EXCURSIONISTA TALAIA

REVISTA D'EXCURSIONISME

GENER-FEBRER-MARÇ 96

EDITORS

Agrupació Excursionista Talaia

PRESIDENT

Salvador Butí i Papiol

SECRETARI

Lluís Forgas i Serra

REDACCIÓ

Secció de Cultura

DIRECCIÓ

Josep Blanes

EDICIÓ

Blanca Forgas

MAQUETA

Josep Blanes

PUBLICITAT

Víctor Castro

Foto portada:

Campament d'Hivern del G.E.A.M. sota el
coll de la Marrana (Ull de Ter)
Fotó: Joan Toledano

COL·LABORADORS

Vicenç Carbonell

Toni Sagarra

Salvador Butí

M. Carme Barceló

Joan Sivil

Antoni Ordovals

Josep M. Also

IMPRESSIÓ

Gràfiques Llopart

Sant Antoni, 63

Sant Sadurn d'Anoia

Tel. 891 03 12

DIPÒSIT LEGAL

B-24.619-90

PREU DE VENDA

500 PTA

Els articles publicats en aquesta
revista sempre expressen l'opinió
dels autors i no reflecteixen la de
la Junta Directiva de l'Agrupació ni
de la Redacció. En tot cas, l'A.E.
Talaia donarà a conèixer el seu pa-
rer a través de les editorials o en
articles o notes signades per la
Junta.

En conveni amb:

Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar Social

AJUNTAMENT DE
VILANOVA I LA GELTRÚ

SUMARI - Nº 251

- 4 EDITORIAL
Equip de Redacció
- 5 CAMPAMENT D'HIVERN 1996
Núria Belchi
- 7 8a CAMINADA POPULAR
Toni Sagarra
- 12 UNA MICA DE GLAÇ
Jaume Soler
- 17 IMPRESSIONS D'UN VIATGE A ARMÈNIA
Joan Vallès Xirau
- 23 CRÒNICA DEL COTARRO TALAIENC
Equip de Redacció
- 26 38a MARXA D'ORIENTACIÓ
PER DESCRIPCIÓ
Toni Sagarra
- 32 RESULTATS DE LA
38a MARXA D'ORIENTACIÓ
Grup de Marxes
- 35 Abadies occitanes (17)
SANTA MARIA DE CRUAS
Salvador Butí
- 37 EL PÈLAG DE L'ARTIGA I
ELS COPOTS DE SANTA SUSAGNA
Antoni Ferrer
- 41 A TRAVÈS DE SIBÈRIA
Antoni Ordovals
- 46 UN DIA AMB EL GLAÇ A BOÍ
Jordi Vidal
- 48 CARTES AL DIRECTOR
Antoni Ferrer
- 49 El «hobby» d'aquest hivern (23)
A L'ENTORN DE L'HOSPITAL DE
ST. ANTONI ABAT -2-
Joan L. Sivil
- 52 PUIGMAL: L'ESCAPADA
Xavier López
- 53 ELS CATARS I EL CATARISME
Salvador Butí
- 56 BRUIXES I INFERNES A DOJO
Vicenç Carbonell
- 58 GR-1: Del Montsec al Golf de Roses
LA PASSARELLA - MAS GUILLEM
Josep Blanes
- 61 GR-1: Del Montsec al Golf de Roses
COLL DE COMIOLS - MOLÍ NOU (Riu Rialb)
Josep Blanes
- 63 GR-1: Del Montsec al Golf de Roses
MOLÍ NOU (Riu Rialb) - PERAMOLA
Blanca Forgas
- 65 GR-1: Del Montsec al Golf de Roses
OLIANA - CAMBRILS DEL SOLSONÈS
Blanca Forgas
- 68 ESMENES AL RELAT DE LA
8a CAMINADA POPULAR DE VILANOVA
I LA GELTRÚ
Vicenç Carbonell
- 69 NOTÍCIES I COMENTARIS
Equip de Redacció

editorial

Durant les últimes dècades, el paisatge dels voltants de Vilanova ha canviat notablement. L'entorn eminentment agrícola que rodejava la ciutat ha deixat pas a erms i urbanitzacions descontrolades amb una estètica dubtosa.

Semblava que això era producte d'una situació que vivia el país i que els ajuntaments pre-democràtics no havien volgut aturar per vés a saber quines motivacions.

Resulta, però, que la degradació de l'entorn no es va aturar amb la democràcia, fins i tot diríem que va augmentar de forma desmesurada, i amb el pas del temps i amb algun intent per posar límit i ordre al desori sembla que ara la cosa vagi per altres camins.

Malauradament aquests altres camins no són millors, ans diríem que són la destrucció total. La petita franja de terra que forma la plana de Vilanova serà ben aviat travessada per una autopista. La mica de zona verda que hi ha entre Vilanova i Sitges s'està destruint amb la urbanització dels Colls i de Miralpeix.

De qui és el paisatge? Qui és el propietari de la natura?

Resulta, a més, que ara el Consell Comarcal del Garraf ha iniciat un pla d'arranjament de camins que s'ha traduït en asfaltarlos, la qual cosa els farà intransitables d'aquí a poc (veiem, si no, el camí que puja al Montgròs), desfent en molts punts els marges que hi havia o desequilibrant-los perillosament.

Definitivament el vehicle motoritzat està guanyant la partida i aviat per fer caminades populars a Vilanova haurem d'agafar l'autocar.

*Grup
d'Escalada
i alta
muntanya*

CAMPAMENT D'HIVERN 1996

Ulldeter

Uns vam sortir divendres a la nit mentre que els altres ho feren l'endemà a la tarda. Això era el cap de setmana del 23 al 25 de febrer.

La Mari i jo pertanyiem al primer grup. Vam arribar a prop de les dues de la matinada del dissabte; no vam trobar ningú. Hauriem d'haver trobat dos cotxes més que, en teoria, havien sortit abans de Vilanova. Crèiem que els havia passat alguna cosa, però no, els molt bandarres havien parat a sopar,

mentre nosaltres passàvem fred dins una furgoneta.

Quan arribaren vam buscar un lloc on poder passar la nit. Uns feren bivac mentre que els més fredolics ens ficàrem a les tendes.

Dissabte al matí tota l'expedició completa es dirigí cap al coll de la Marrana, que era el lloc previst per a fer-hi el campament d'hivern.

L'aproximació fou prou mo-

guda, anàvem ben carregats de menjar, de beure i de coses inútils, especialment certes persones que no estan acostumades a fer alta muntanya. Fou per aquesta raó que vaig relliscar, però el meu amic Perona, que és un envejós, es va tirar sobre meu per ajudar-me i el que va aconseguir fou que caiguéssim tots dos fins al peu de la muntanya. Tot i aquest imprevist arribàrem sans i estalvis al peu del pic de Bastiments. Era mitja tarda i encara no havíem menjat, però començava a fer-se fosc i havíem

Tocant al coll de la Marrana, el Campament d'Hivern en tres tendes i dos iglús. Foto: J. Tolédano.

Construint els Igloos al nostre Campament d'Hivern. Foto: J. Toledano

Afurada al col de la Marrana després d'assolir el Bastiments. Foto: J. Toledano

de construir el nostre refugi particular; un «igloo». Fou l'estona més divertida, si més no la més emocionant. No n'havia fet mai cap. Uns elaboraven les plaques de neu, altres el dissenyaven, i altres vigilaven el fogonet que fonia neu per fer el sopar.

La nit era clara, al cel tot eren estrelles nítides i lluminoses; però feia un fred que pelava. Vam sopar dins l'«igloo» i després ens reunirem tots perquè el Xavi preparés la ja coneguda queimada. Vam parlar, cantar i —no cal dir!— beure.

Tot i que dins l'«igloo» hi havia una temperatura constant de 0°C no hi ha res com empalmar dos sacs (la T⁸ és major). Diumenge al matí recollirem tot i ens disposarem a ascendir al pic de Bastiments (2874 m). L'ascens fou, lògicament, molt més lent que la baixada, que la vam fer en deu minuts. A baix ens esperava una

beguda isotònica i un caldet calent que ens va revifar. Agafàrem les motxilles i marxàrem cap als cotxes. El campament finalitzà amb un menjar-sopar de comiat a Setca-

ses. Va ser un cap de setmana complet, digne de ser repetit l'any que ve.

Núria Belchi

No podia faltar el tradicional rom cremat per fer-nos passar el fred. Foto: X. Parera

*Fent
Camí*

8a CAMINADA POPULAR A Rocacrespa, pel fondo del Castellot

El dia 28 de gener s'aixecà gris i tot feia presagiar que continuaria la pluja del dia anterior; àdhuc les darreres inscripcions davant el conjunt medieval d'Enveja es feren sota un plugim amenaçador. Ben cert que aquest panorama féu decidir molts excursionistes a donar mig tomb en el llit i mantenir-hi l'escalfor per no haver de fer front a un possible dia desplaent d'hivern.

Això no obstant no fou un impediment perquè 560 vilanovins decidissin participar en aquesta vuitena edició de la Caminada Popular que, si bé no recollí una inscripció superior a la de l'any passat (670), sí que podem proclamar que fou la més reeixida a nivell organitzatiu.

L'itinerari escollit tenia com a destinació apropar-nos a Rocacrespa pel fondo del Castellot. És curiós com cada any se'ns fa més i més difícil lligar un recorregut que defugi trams repetitius d'edicions precedents, sobretot en sortir de la vila, on encara mantenim el criteri d'anar variant el punt de concentració per a donar la sortida.

Ens va semblar escaient donar a conèixer les obres que s'estan portant a terme en el parc de la Quadra d'Enveja; el que no vàrem preveure és que es retardarien tant i tant fins al punt de mantenir seriosos dubtes el dia abans pel fet de si podríem travessar el recinte i passar per damunt del pont de fusta per a vianants que travessa el torrent de Sant Joan. Encara bo que hi veiérem alguna escletxa i, malgrat les dificultats de transitar-hi tanta gent, la decisió fou encertada puix propicià una agrada-

ble i gairebé única oportunitat de poder visitar aquest parc encara desconegut per a la majoria de vilatans. Un pulmó verd per a la ciutat que ha

sorgit com a resultat d'un llarg procés d'expropiació forçosa fins a concloure en la parcel·lació definitiva del mal anomenat polígon Aiguacuit.

El caminadors esperant davant la torre d'Enveja el senyal de sortida. Foto: F. Casas

La 8a Caminada Popular es posa en marxa vigilats de prop per l'ermita de Sant Joan. Foto: F. Casas

Així, doncs, emprenem la sortida davant l'ermita de Sant Joan i donant el tomb per la base de la torre d'Enveja entrem dins el recinte esmentat pel costat septentrional. Travessat el torrent de Sant Joan, que aigües avall passa a denominar-se també torrent de la Ramusa, girem a la dreta per pujar arran de la riba i agafar el camí de Rocacrespa, un racó proper i poc alterat, ben emmarcat per un conjunt d'atzavares que ens recorda algunes visions passades. Al cap de poc retornem al present travessant l'asfalt, un xic més amunt de l'escola Cossetània, i el resseguim en direcció als Sis Camins. Passat cal Pau de l'Hostal, ens dirigim vers el pas de sota la variant i, poc després del pont, girem a la dreta pel carrer de la Ginesta; seguidament ho fem pel del Fraig (Faraig), i pel del Margalló ascendim —travessant el camí ral— fins davant l'escola que duu aquest nom. Torcem, encara, per agafar el carrer Montgròs i el de la Talaia, remuntant l'anomenada Coma del Ballester. Quan assolim la Carrerada ja no som gaire lluny de l'entrada del Càmping, que travessem per l'únic camí cadastral que fins aquell dia no havien pogut privatitzar (ara ja no ho podem dir). En sortir-ne fem cap al camí provinent del Mas Gros; observem com se'n eixampla la visió amb bones perspectives damunt el Pas del Bou, el Corral d'en Miró, el Mas Torrat i el Punt de Mitjotes. Per un corriol ben fressat el panorama esdevé més harmònic fins entrar en un camp de garrofers on havíem d'esmorzar, però vet aquí que en una setmana novament ens han canviat el terreny: aquest camp ha estat arrasat i ha sofert el començament d'unes obres d'envergadura per a fer-hi una explotació canina; sort n'hi ha que els seus propietaris, sabedors del nostre propòsit, ens han facilitat el pas sense posar-hi més impediments que la visió forassenyada de concórrer dins un recinte tancat per una fil·lerrada. Prèviament havíem decidit endarrerir l'hora d'esmorzar per fer-lo en un altre lloc més adient.

Ara repetim un tros de l'itinerari que ens menà a la Talaia l'any 1993, passant pel Mas Ricart i seguint la Carrerada cap a la Talaia. Algú té temps d'adonar-se que hom

Després de l'aturada per esmorzar els caminaires comencen a baixar pel fondo del Castellot. Foto: F. Casas

Travessant les vinyes de la família Rovira, a les envistes de Rocacrespa. Foto: F. Casas

La Caminada ha arribat a Rocacrespa. Ermita de Sant Jaume. Foto: F. Casas

ha clavats algunes estakes de cabota vermella que presagien l'imminent i irreversible començament de les obres de l'autopista que mutarà el paisatge de forma definitiva per donar compliment a tot aquell sector de la població que entén la construcció d'aquestes vies com una forma de progrés. Llàstima que la sensibilitat de les persones, lluny de progressar esdevingui cada vegada més indiferent, mesella i conformista. Dues mulasses bessones resten al límit d'aquesta definició i hom tem encara per la seva dissort.

Un xic més enllà desestimem un camí a l'esquerra, just davant un transformador, que ens menaria per

un bonic camí fins al Corral d'en Romagosa, vora la carretera i a uns 250 m de Rocacrespa. Prosseguim l'ascensió fins al peu mateix de la Talaia per tórcer a l'esquerra fins al collet que separa les capçaleres dels fondals del Frare, a l'esquerra, i del Castellot, a la dreta. En aquest indret d'ample cop de vista ens reagrupem per esmorzar i és en aquest moment quan comença a obrir-se la nuvolada i el sol es referma; això deu estimular els caminants puix que hom palesa un esperit engrescador i dialogant imperceptible fins aleshores.

Un pic s'ha complert amb el deure d'alimentar-se, encetem un corriol descendent al costat mateix

de la mulassa del Tabaco, amb bones vistes dels vessants meridionals de la Talaia. Havent passat una vinya abandonada entrem en una zona boscosa per un camí que transcorre per la dreta del fondal; és potser, en condicions normals, el passatge més atractiu de l'excursió. Observem una curiosa construcció que obeeix a la formació d'un sífo del rec del Pantà i, més endavant, les restes pedregoses del Castellot, assentat damunt el darrer contrafort que davalla de la Talaia. Sota la Cogulla, que veiem al davant, s'aferma Rocacrespa, un caseriu estratègicament situat a la vora del Foix i un paratge que encara avui mereix el reconeixement de molts vilanovins.

Abans d'arribar-hi veiem el curs del riu molt cabalós i convulsiu, fet que contrasta amb la visió acostumada d'un llit eixut i blanquinós. Rocacrespa ens acull amb correcció i senzillesa, apel·latius que també espera rebre de nosaltres; se'ns convida a visitar l'agregat i a concentrar-nos al voltant de l'era a fi de consumir la llarga estona de descans mentre que els que ho desitgen tenen l'oportunitat de pujar fins al turó punxegut de la Cogulla (135 m). En aquesta estona hom queda sorprès que tants vilanovins no hi haguessin estat mai; avui dia ha esdevingut una excursió clàssica per algunes escoles. Un cop han retornat la dotzena llarga de voluntaris que han pujat fins a la Creu, reemprenem l'excursió agafant el camí de Cubelles que segueix el curs del riu pel marge dret. Hom s'adona que encara hi roman el cable i la politja que servia per transportar el subministrament el dia que el riu anava ple, fet que abans de la construcció de la presa deuria passar sovint. Aquest trajecte cap a migjorn és un bell passeig fins a la cruïlla de camins a Cubelles i a Vilanova. Per aconseguir el segon cal travessar el riu normalment per un codolar de mala camada, però vet aquí el que són les coses ... Ja hem esmentat les pluges precedents que havia provocat el sobreeximent del Pantà feia uns quants dies, però el més sorprenent és que el volum d'aigua fos tan elevat fins al punt d'impossibilitar-ne el pas. I encara bo que en Pitu Blanes el dia abans s'adona de la situació i té l'encert de congre-

Un aspecte inèdit en les nostres caminades: la riera del Foix amb aigua. Foto: F. Casas

Calgué fins i tot una palanca per salvar les aigües del Foix vora el Molí del Salze. Foto: Toni Sagarra

Rocacrespa des de la Cogulla. Panoràmica que van contemplar els participants més agosarats de la Caminada. Foto: F. Casas

Els caminaires fent-nos retratar per a la posteritat davant la Torre del Vellès. Foto: F. Casas

gar uns quants membres de junta per anar a transportar (400 m i a peu) i col·locar-hi un parell de taulons que haurien de servir de palanca, amablement cedits pels masovers del Molí del Salze. S'ha de reconèixer que sense aquesta actuació d'última hora ens hauriem vist ficats en una bona ensarronada... Vist des d'un angle positiu, s'ha de reconèixer que aquest imponderable, un cop resolt de forma satisfactòria, afegit a l'encant natural de veure transformat el nostre riu Foix com si es tractés d'un riu pirinenc propicià una estona encisadora i sorprenent; una d'aquelles ocasions en què hom es troba a la vida i que serveixen per a ser recordades.

Enfront del Molí del Salze fem un breu reagrupament parcial i reprenem la marxa cap al Corral del Tort i la barraca del Betes, paratge que quedarà completament desfigurada pel pas de l'autopista. Seguim per l'antic traçat de marges fitats i esbarzers, un senderó poc utilitzat que fa cap a un camí més ample i que permet bones vistes del Juí del Moro, les primeres cases del Fondo de Somella, la xemeneia de la tèrmica i el mar. Deixem a l'esquerra el Mas Palau i arribem als Sis Camins, on s'hi celebra mercat. Un altre agrupament parcial i ens redosseu darrere la Torre del Vallès per fer-nos, tal com s'havia previst, la fotografia de conjunt i que serveix per rememorar la jornada. Travessem la variant i entrem a la Collada, en plena febre urbanística. La Carretera ens mena a la Carretera Vella de Cubelles; fem un quatre per passar a visitar la Creu de Terme de Sant Gregori -la més amagada i desconeguda dels vilanovins- i entrem a la rambla Arnau de Vilanova; davant els Franciscans baixem un tros pel carrer de l'Algua amb un bon cop de vista de la nostra ciutat. Per arribar al punt de partida només ens cal agafar el carrer de Joan Fuster i el de la Torre d'Enveja. Quan argumentem una bona organització ho fem, òbviament, contrastant l'experiència d'altres edicions.

Sempre hi ha aquell petit detall que en acabar-se la Caminada es comenta per tenir-ho ben present de cara a una altra edició: detalls que a voltes pretenen d'ésser crítics, però també complauen aquells comentaris elogiosos. Així, hom ha de destacar l'encert a l'hora d'escollir l'itinerari, amb unes aturades equilibrades, uns desnivells suaus i contrapesats, una longitud més aviat curta i uns elements circumstancials afavoridors. Un equip de voluntaris que va preparar un aperitiu encertat i suficient. Un sistema de comunicacions eficient, que en tot moment afavorí el control dels parti-

alguns esdevenen irrepetibles amb el temps, que haurien de servir per fomentar l'excursionisme des de les escoles i des d'altres formes d'associacionisme. Uns relats històrics d'un alt contingut específic; i aquí sí que haig d'esmentar la labor d'en Vicenç Carbonell, que des de la tercera edició va agafar el relleu d'en Joan Virella amb una predisposició digna d'ésser elogiada. En l'apartat cartogràfic també s'ha abastat una gran extensió de territori, amb l'esperit fidel d'anar millorant la toponímia i examplar l'àrea cartografiada; en aquest aspecte me'n sento responsable i, amb l'assessorament de l'amic Vicenç, segur. Tot plegat forneix un gruix documental que seria bo que es veiés agrupat en alguna publicació: aquesta proposta, en les circumstàncies especials que travessa la nostra entitat se'n escapa dels dits, només alguna institució interessada ho faria possible, ocasió que aprofitem per a demanar-ho obertament des d'aquestes ratlles bo i entès que seria desitjable abans que el contingut perdés vigència. I, tanmateix, la il·lusió es manté viva però les possibilitats d'acordonar més itineraris són cada cop més minses. Voldríem concloure una primera etapa en la desena edició: l'ascensió al pic de l'Àliga i contactar amb el poble de Canyelles en podrien ser una bona cloenda. Més enllà, el futur és incert i repetir les caminades no sembla el més apropiat. Al mateix temps, el deteriorament del territori ens fa presagiar noves i més amples dificultats que ens fan ser prudents i expectants.

Només ens resta agrair l'ajuda d'uns quants socis i simpatitzants que, dins l'anonimat, han fet possible la celebració d'aquesta vuitena Caminada Popular, i a tots els participants desitjar-los que en la propera edició s'ho puguin passar tan bé com en la que ens ha aprofitat a Rocacrespa.

Antoni Sagarra i Mas

El vermut de cloenda de la Caminada, davant la Torre d'Enveja. Foto: B. Forgas

cipants i evità les aglomeracions d'edicions passades. I per fer un xic d'autocrítica potser hauríem de millorar l'aspecte propagandístic; arribar amb més anticipació als ciutadans perquè puguin fer la selecció d'aquesta activitat amb determini.

També volem fer esment del volum documental que està assolint la Caminada Popular. Uns itineraris minuciosament preparats, per bé que

UNA MICA DE GLAÇ

Tot ha començat amb la trobada d'escalada hivernal que s'ha celebrat aquest any a Malaval. Després dels preparatius i la recerca del material necessari, el Manel i jo fem cap a la Grave, poble on s'organitza aquesta trobada. Enguany Malaval serà el nostre primer contacte amb l'escalada en glaç, que, descomptant alguna sortida esporàdica que en anys anteriors havíem fet a les cascades del «Pedra», seran els nostres inicis en aquest món.

Personalment penso que el lloc és fantàstic: cascades de tota mena, dificultat i llargada. Sense anar més lluny als pocs dies hi vaig tornar un altre cop amb dos companys, aquesta vegada les condicions de les cascades i el glaç eren bastant millors. Això ha fet que acabi descobrint un món prou interessant de l'escalada i amb una tècnica pròpia on les sensacions de cremar adrenalina també hi són presents.

Des d'aquestes línies us aconsello que ho proveu. He recollit algunes ressenyes de les cascades que hem fet perquè us serveixin d'informació. Alhora us adjunto un parell de ressenyes de les cascades de Costafreda, que pocs hiverns es troben bé per escalar-les i aquest any sí que ho hem pogut fer.

Jaume Soler

(1) VALLON DU DIABLE, CARA NORD

"LES LARMES DU CHAOS" 150 m , IV 4

Bonica clàssica.

Reunions i ràpels equipats.

L₁ 50 m per escalfar 70º, 75º

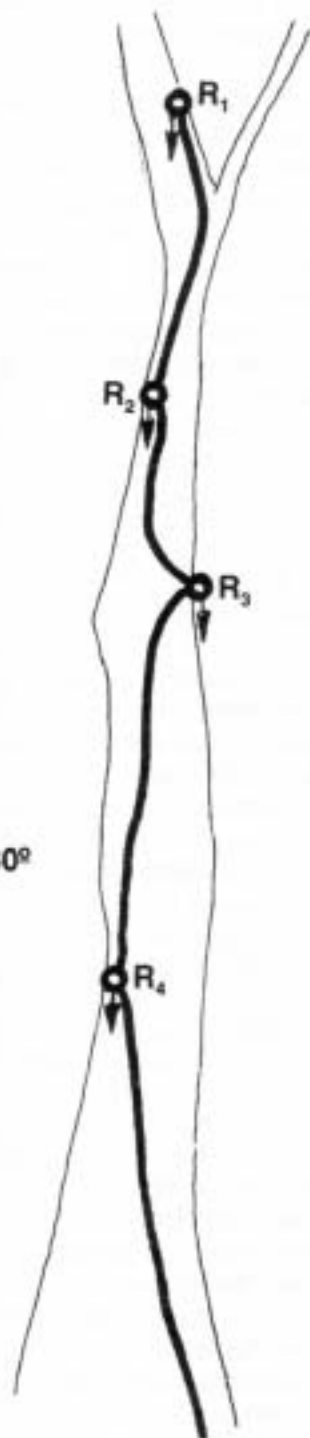
**L₂ 40 m magnífics, sostinguts 80º
i llocs 85º**

L₃ 35 m curt passatge de 90º

**L₄ 30 m 75º i un curt passatge
vertical**

**Ascensió realitzada per:
Manel V., Eloi i Jaume S.
el 15.1.96**

**Material: cargols de glaç
Aproximació: 1 h 30 m**

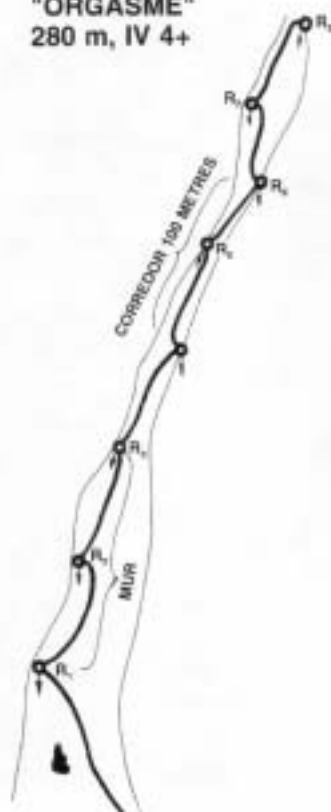
Vailon du Diable. Les larmes du Chaos. El Jaume encetant la vertical. Foto: M. V.

La Grave. Via la Pilone. El Manel Vives en plena ascensió. Foto: Jaume Soler

(2) MALAVAL, CARA NORD

"ORGASME" 280 m, IV 4+

Cascada bonica i ampla.
Moltes cordades només fan
el primer mur,
però els llargs de dalt
també reserven murs drets.
Sovint en condicions,
però exposada a les al·lous.

- L₁ 59 m fàcil, amb algun ressalt
- L₂ primera part del mur 80°, 85° 50m
- L₃ 45 m llarg clau del mur 85° i algun tram de 90°
- L₄ 50 m tram fàcil amb algun ressalt
- L₅ i L₆ corredor de 100 m
- L₇ 2m llarg clau, dret
- L₈ sortida del llarg delicada

Reunions i ràpels equipats,
si no estan enterrats
per la neu (en el corredor).

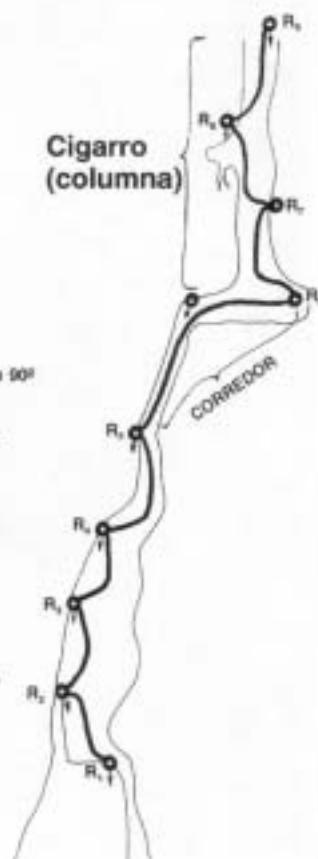
Ascensió realitzada per:
Antonio M, Guico M i Jaume S.
el 23.2.96
Material: cargols de glaç
i algun pitó
Aproximació: 20 minuts

(3) MALAVAL, CARA SUD

"Les Moulins" 300 m, IV6

- Gran clàssica de la vall, sovint
escalada fins a sota el cigarro.
L₁ 50 m, mur molt llarg 80°, 70°
L₂ gran travessa cap a l'esquerra
i un tram de 70° o tot dret
podem trobar una bonica placa de 90°
L₃ 35 m, 65°, 70°
L₄ 30 m, 70°, 75°
L₅ 35 m, bonic cigarro de dos trams
amb trams de 85° i 90°
L₆ corredor de neu que condueix
al peu del gran cigarro de 90 m
L₇ atacar per la dreta el mur de 90°
amb una entrada
en travessa a la dreta fins
a la reunió, 25 m.
L₈ travessar cap a l'esquerra,
aeri i amb una entrada a
la reunió "desplomada" 90°, 95°
L₉ començar cap a la dreta
per anar a buscar dues columnes,
pujarem entre les dues i
després sortirem per un mur
dret 90°, 50 m.
Reunió sobre uns matolls.

Material: Cargols glaç
Ascensió realitzada per:
Antoni M., Guico M. i Jaume S.
el 24.2.96

Le Valon du Diable. El Jaume Soler a mitat de la cascada de gel. Foto: M. Vives

Le Valon du Diable. Panoràmica de la cascada. Foto: M. Vives

Le Valon du Diable. El Manel Vives en el dur treball d'obrir camí. Foto: Jaume Soler

Costafreda. Cascada "Elisabet". El Jaume Soler en plena activitat. Foto: J. Vidal

Vista de les cascades de Costafreda. Foto: Jordi Vidal

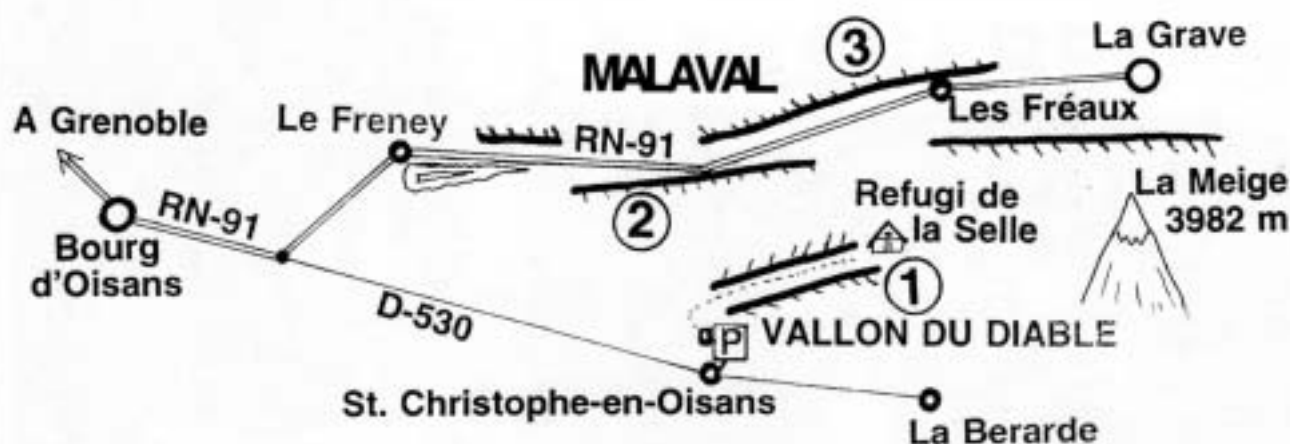

Costafreda. Cascada "Elsabet". Foto: Jordi Vidal

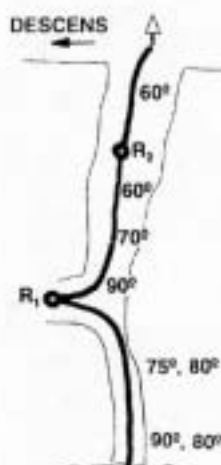
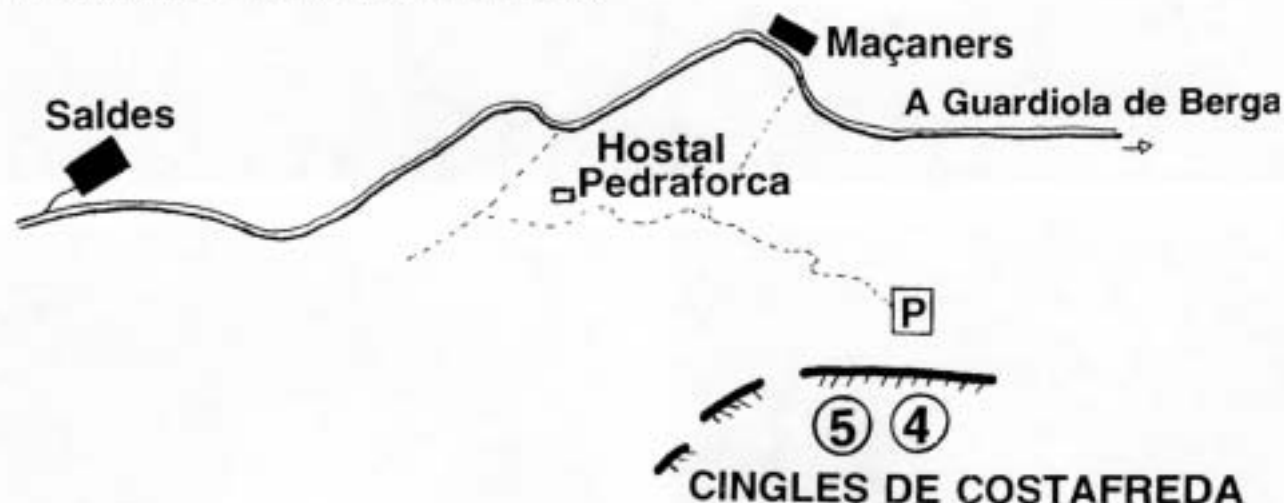

Costafreda. Cascada "Celesti". Foto: Jordi Vidal

SITUACIÓ DEL VALLON DU DIABLE I MALAVAL

SITUACIÓ COSTAFREDA

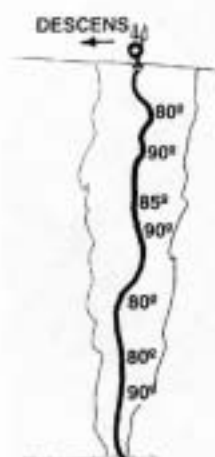
(4) "Elisabeth"

80 m MD

Material: cargols de glaç i algun pitó per a les reunions

L₁ cigarro i petit goulotte
L₂ mur ample, primer bastant dret i després va perdent la inclinació
Amb cordes llargues podem estalviar-nos la R₂

Ascensió realitzada per:
Oscar B., Jordi V., i Jaume S.
el 11.3.96

(5) "Celestí"

50 m, MD

Material: cargols de glaç
Cascada formada sobre un mur de roca on hem de tenir precaució amb el gruix a l'hora de posar els cargols.
Molt bonica.

Ascensió realitzada per:
Oscar B., Jordi V. i Jaume S.
el 11.3.96

Col·laboracions

IMPRESSIONS D'UN VIATGE A ARMÈNIA

INTRODUCCIÓ

Ara fa poc menys d'un any, el mes d'agost de 1995, vaig ésser a Armènia durant 21 dies, participant en una expedició organitzada pel Laboratori de Botànica de la Facultat de Farmàcia de Barcelona i l'Institut Botànic de Barcelona. Comptàvem amb la col·laboració de l'Institut Botànic de l'Acadèmia de Ciències d'Armènia i la nostra missió consistia a recol·lectar plantes pertanyents a dos gèneres que estem estudiant en el marc d'un projecte de recerca subvencionat per la Direcció General de Ciència i Tecnologia del govern espanyol. Erem tres botànics de les

institucions barcelonines esmentades, un altre de la Universitat de València i quatre més d'armenis. La collita va ésser abundant, diversa i interessant, però no s'escau aquí de parlar-ne amb detall. Més aviat procuraré de presentar, com els amics Maria Carme Barceló i Salvador Buti m'han demanat, el país, el seu paisatge i les seves gentes. Paisatge extremament variat i gent de rica i complexa personalitat no suposen un inconvenient per a la comesa que em proposo. Ara bé, allò que respecta al país ja és tota una altra cosa; la seva història ha estat complicada com poques -o com moltes, tant és- i jo he tingut la sort de conèixer-lo en un

moment de dificultat extrema i convulsió remarcable que desitjo que no es perllongui molt de temps.

EL PAÍS

L'actual República d'Armènia, estat independent des del 21 de setembre de 1991 i pertanyent a la Comunitat d'Estats Independents que agrupa 12 de les 15 repúbliques ex-soviètiques, té una superfície d'uns 29900 km², poblats per uns 3700000 habitants, quasi 1300000 dels quals viuen a la capital, Ierevan. Es tracta, doncs, d'un país un xic més petit i força menys poblat que

L'Armènia somnada: els cims de l'Àrarat. Foto: Joan Valès

Catalunya, el qual limita amb Geòrgia i l'Azerbaidjan —també membres de la CEI— i amb Turquia i Iran. Aquesta seria una bona fitxa del país, si no fos que no respon del tot a la realitat. L'Armènia històrica s'estén de l'Eufrates -actualment a Irak- al llac Urmia -actualment a Iran- i de la mar Negra al desert sirí i té una superfície de 141000 km²; abasta terres que actualment formen part d'estats com Turquia, Iran i l'Azerbaidjan i hi deuen viure -les estadístiques no armènies no són clares- uns 5 milions de persones; a més, cal comptar els més de 3 milions d'armenis repartits pel món, especialment nombrosos a l'ex-URSS (1200000), els Estats Units i Canadà (900000) i França

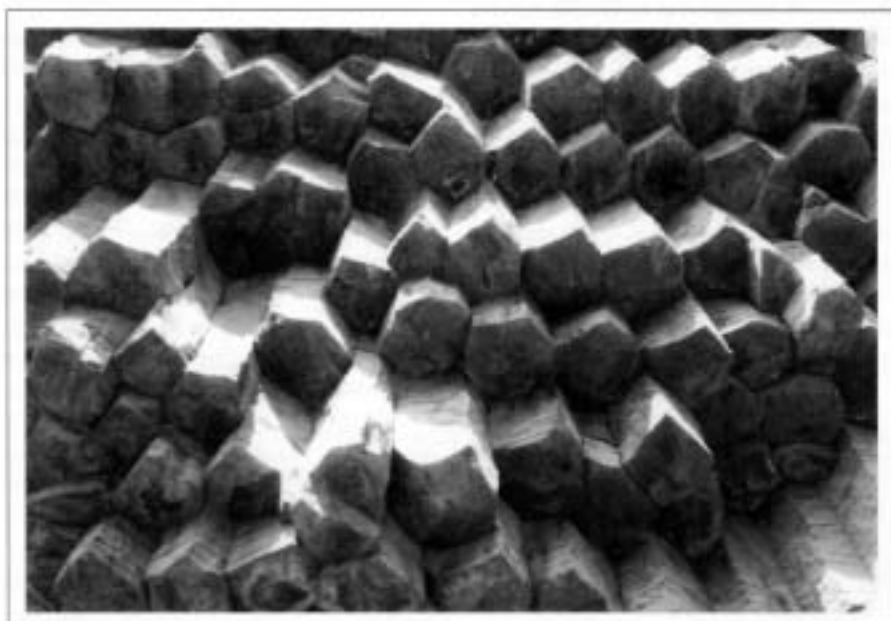
(750000). En armeni, el país s'anomena Haiastan i els seus habitants hai; segons una llegenda la denominació prové de Haik, descendent de Noè i un dels primers caps armenis.

Situada en una cruïlla cultural, comercial i militar entre Europa i Àsia, Armènia ha estat des de temps immemorials envaïda, dividida, repartida pels diversos imperis que han circulat per la zona, des del babiloni fins al soviètic passant per l'assiri, el persa, l'otomà i el rus. Els episodis més dramàtics viscuts per la població armènia han estat els dos genocidis a què van ser -almenys intentar ser- sotmesos per part dels turcs. En el primer, entre 1894 i 1896, varen

morir de 200000 a 300000 armenis. En el segon, el 1915, en foren assassinats entre 800000 i 1500000; això, per a un nombre d'habitants que oscil·lava, segons les fonts, entre 1300000 i 2100000 persones, significa dos terços de la població total de l'època.

Després de pertànyer als imperis otomà i rus, Armènia conegué un breu període d'independència entre 1917 i 1920. El 29 de novembre d'aquest darrer any, ingressà a la Unió de Repúbliques Socialistes Soviètiques, on començà formant part de la República Socialista Soviètica de Transcaucàsia, juntament amb Geòrgia i l'Azerbaidjan. El 1936 es constituí la República Socialista Soviètica d'Armènia —la més petita de les 15 que configuraren l'URSS—, de la qual s'escollí com a capital l'aleshores vila més poblada, Ierevan, que comptava amb uns 20000 habitants. Aquest fou el primer moment en què Armènia tingué estructura d'estat; això i el fet que la llengua armènia no va gaudir mai de tanta protecció legal com en l'època soviètica, en què era cooficial amb el rus, fa que molts armenis siguin altament reconeixents a la Unió Soviètica. A més —i per altres motius de conjuntura político-econòmica— molts creuen que, de moment, hi han perdut més que no pas guanyat, amb la independència.

I això no vol pas dir que el poble armeni no tingui consciència nacional. De fet, pocs n'he coneguts que en tinguin tanta. En aquest cas, es tracta d'un nacionalisme amb un fort component religiós. Armènia fou, diuen, el primer territori del món a adoptar oficialment el cristianisme; això succeí l'any 301, per decisió del rei Tiridates III. Armènia és ara també cristiana, com ho fou, amb alguna dificultat, en temps de l'URSS. El ritu és l'ortodox i tenen un patriarca propi, el Katolikós de tots els armenis, amb seu a Etxmiadzin, a uns 30 km a l'oest de Ierevan. Una gran part dels armenis ex-soviètics no és practicant; cap dels nostres acompanyants i coneguts no ho era —un sí, però professava, bé que de manera laxa, el judaisme— i fins alguns feien comentaris negatius respecte a les religions en general. Però fins i

L'Armènia volcànica: cingle basàltic vora Garni. Foto: Joan Vallès

L'Armènia humida: bosc caducifoli al Pas de Sevan. Foto: Joan Vallès

tot aquests darrers coincidien a definir com a armeni tot aquell territori on hi hagués des de l'antigor esglésies armènies —i, això, naturalment, inclou tota l'Armènia històrica—.

La llengua és un altre dels elements importants de la nació armènia. L'armeni és un idioma indoeuropeu que s'escriu inicialment amb escriptura cuneïforme o amb caràcters grecs i que actualment compta amb un alfabet de 36 signes propi —i només útil per a aquesta llengua—, ideat l'any 396 per Mesrop Maixtots, el qual fou santificat. L'armeni és actualment l'única llengua oficial a la república, bé que en molts àmbits continuï cohabitant amb el rus i que en alguns camps, com el científic, la seva utilització sigui pràcticament nul·la o bé simbòlica a causa de la competència amb el rus i, cada cop més, l'anglès. La producció literària és, però, prou elevada. Com ho és l'artística en el més ampli sentit de la paraula, en un país globalment molt culte. Potser un dels treballadors de la cultura armenis més universalment coneguts sigui el compositor Aram Khatxaturian. El pintor Màrtiros Sarian i l'escriptor Hovanes Tumanian en són uns altres exponents. Alguns armenis de la diàspora s'han fet molt famosos, com Calouste Gulbenkian, negociant, creador de la fundació cultural que duu el seu nom amb seu a Lisboa i gran mecenes de tot allò armeni; n'és un altre exemple el cantant Charles Aznavour, que creà fa uns dos anys la fundació «Aznavour pour l'Arménie», amb seus a París i Ierevan. En l'àmbit que m'és més proper, la Botànica, cal citar Armen L. Takhtajan, primer director de l'Institut de Botànica de l'Acadèmia de Ciències armènia i actualment investigador emèrit a l'Institut Botànic V.L. Komarov de Petersburg i un dels botànics sistemàtics mundialment més reconeguts.

Armènia actualment és en guerra amb un dels seus estats veïns, l'Azerbaidjan. Es tracta d'un dels crecs que 50 i escaig conflictes bèl·lics reconeguts al món per les organitzacions internacionals, bé que se'n parla molt poc a les nostres terres, en part pel fet que es manté en un estat diguem-ne latent. El conflicte el va encetar fa uns dos anys el Nagorno Karabakh (nom àzeri del que els

L'Armènia seca: prats secs i semideserts vora Talín. Foto: Joan Vallès

armenis anomenen Artxak), districte autònom de població armènia —el botànic Takhtajan al qual he al·ludit nasqué el 1910 a la seva capital històrica— pertanyent a l'Azerbaidjan. El Parlament local va votar la seva annexió a Armènia i com que l'estat no la hi va acordar, va començar una guerra que encara dura. De moment, Armènia ha ocupat la major part del territori àzeri que la separa de l'Artxak, el qual ara es defineix com a independent i amb intenció de federar-se amb Armènia. Tot i estar «guanyant» la contesa, Armènia se n'endua la pitjor part, car l'Azerbaidjan i, de retop, Turquia —país ètnicament i religiosa molt afí amb aquest i històricament enfrontat a aquella— la sotmeten a un estricte bloqueig que causa un quasi total inabastament d'energia. Així, durant els hiverns —en els quals s'atenyen temperatures de 20 °C sota zero— l'hora escassa d'electricitat diària no permet ni arribar a fer bullir l'aigua. La situació, que ja vaig veure difícil a ple estiu —amb 40 °C de màxima— ha d'ésser insostenible en altres èpoques. Els armenis passen l'estiu preparant conserves per a l'hivern. Diuen que els han reduït a l'estat d'homes de les caveres —pensem què diríem si aquí tinguéssim només 4 hores diàries d'electricitat i 5 d'aigua corrent com a molt! Ara com ara, la seva esperança és de veure en funcionament com més aviat millor la seva vella central nuclear en reparació. Quan

els vaig sentir dir que s'estimaven més la possibilitat de morir irradiats que la seguretat de morir de fred i veure's reduïts a l'estat animal, vaig entendre que els nostres raonaments que suposem progressistes potser no ho són tant —o, almenys, no són, ni de lluny, universals— car els fem amb l'estómac ple i asseguts vora una estufa —i, per tant, lluny en molts sentits de moltes realitats. Tot i el caràcter latent que he atribuït al conflicte armeno-àzeri, durant la nostra estada vam tenir notícia, difusa, d'algunes escaramusses entre els exèrcits en punts fronterers; a més, els nostres amfitrions ens parlaven de neteges ètniques d'un i altre bàndol en diversos territoris com si es tractés d'allò més normal del món.

EL PAISATGE

Armènia ocupa la part meridional de la Transcaucàsia, en la regió del Petit Caucas, la qual cosa ja ens indica un caràcter muntanyós. Bona part del territori és d'origen volcànic i s'hi registra actualment una forta activitat sísmica. L'altitud mitjana del país és d'uns 1700 m i el cim més elevat és l'Aragats, amb 4095 m. Això si no comptem l'Ararat, muntanya sagrada dels armenis, visible des de quasi qualsevol racó del petit país, però —ai las!— actualment en territori turc; aquesta magnífica muntanya, on diuen que es va posar l'arca

de Noè després del diluvi universal, és formada per un cim de 3842 m i un de 5172 m. La regió armènia més propera a la muntanya es diu Ararat; també s'ho diu el conyac més famós d'Armènia i l'equip de futbol de Ierevan; els dos cims nevats són el símbol de multitud de coses i cada armeni hi somnia, adormit o despert, cada dia.

El Hrazdan —que forma unes gorges importants en passar per la capital— i l'Arax —que fa frontera amb l'actual Turquia— són els principals rius del país. Un gran llac d'aigua dolça, el Sevan, és un dels grans atractius naturalistes i turístics del país; és situat a prop de 2000 m d'altitud i té una superfície d'uns 1400 km², una profunditat màxima de 85 m i unes llargada i amplada màximes d'uns 80 i 30 km. És impressionant, com el mar; les seves aigües adopten mil-i-un colors i tons; va ésser supràutilitzat com a font energètica, la qual cosa en féu baixar perillosament el nivell, que ara s'ha aconseguit d'apujar un xic i mantenir estable.

El clima d'Armènia és extremament continental, amb oscil·lacions tèrmiques de més de 70 °C entre l'estiu i l'hivern (màximes de 42 °C i mínimes de -30 °C a Ierevan, per exemple). La pluviositat no hi és molt elevada, llevat de les zones muntanyenques; a l'altiplà on es

troba la capital, a uns 900-1200 m d'altitud, és d'uns 350 mm anuals.

De la mateixa manera que Armènia és situada en una cruïlla política i cultural, també es troba en el límit de dues regions biogeogràfiques, la circumboreal, representada a les zones més humides i a les parts culminals de les muntanyes, i la irano-turaniana, que s'estén a totes les zones àrides del país. A més, s'hi nota una marcada influència de la veïna regió mediterrània. Aquesta varietat bioclimàtica ha originat unes riques fauna, flora i vegetació.

Pel que fa a la fauna, més de 400 espècies de vertebrats, moltes d'elles endèmiques de l'altiplà armeni, en testimonien la riquesa. Al llac Sevan, per exemple, es pesquen molts peixos. Alguns d'ells, cuinats al foc de llenya, són saborosíssims; per cert, que alguns peixos que abans hi eren molt abundants —com la famosa truita del Sevan—, ara són amenaçats d'extinció per sobrepesca. Vora les ribes del Sevan vam tenir ocasió de capturar alguns llargardaixos i algunes granotes remarcables; de fet els van agafar dos zoòlegs que es van apuntar al nostre viatge, que probablement era l'única expedició naturalista que l'Acadèmia de Ciències d'Armènia organitzava en força temps i que, doncs, callia aprofitar al màxim. Vi- atjar amb els herpetòlegs no em va

disgustar, al contrari, però compartir la Làtvia —la furgoneta en la qual ens desplaçàvem; de fet les furgonetes, perquè en vam arribar a «fer malbé» dues; a Armènia no va quedar, desapareguda l'URSS, cap fàbrica d'automòbils i ara, amb el bloqueig, no és rar trobar cotxes i cotxes «morts» a les cunetes de les carreteres, just en el punt on han tingut pana— amb més d'una dotzena de rèptils i amfibis que es movien violentament dins d'un sac, he de dir que m'inquietava un xic; faig bé de dedicar-me a les plantes, no podria pas investigar el regne animal.

Quant a la flora, la formen més de 3200 espècies, amb un elevat percentatge d'endèmiques. La xifra és molt alta; ens en podem adonar si la comparem amb la de 7000 de presents a la Península Ibèrica i les Illes Balears, un territori florísticament ja força ric, però més de 15 vegades més extens que Armènia.

Malgrat la reduïda superfície —recordem-ho, menys de 30000 km²—, el paisatge vegetal de la República d'Armènia és ben variat, des dels semideserts fins als prats alpins. Els boscos de planifolis hi són poc abundants; hi trobem rouredes i fagedes, presidides per roures i faigs diferents dels nostres; tot amb tot, a la fageda de Dilijan, per un moment, em vaig sentir com a casa: era un híbrid entre les fagedes de Puig Neulós (tan abrupta) i de Jordà (tan plana), uns dels meus boscos predilectes. Són més comunes les formacions en les quals predomina alguna espècie de ginebre o savina. Aquestes comunitats predominen, a grans trets, a la part nord del país, mentre que el centre i el sud són dominats per vegetació pròpia d'indrets secs, brolles, prats secs, estepes o semideserts.

És precisament en aquestes zones àrides de l'altiplà o de les muntanyes, poc vistents i —només aparentment— poc variades i interessants, on es troba una de les principals riqueses i originalitats florístiques d'Armènia. En aquest país, juntament amb alguns dels seus veïns de l'orient proper, hi ha els

La mar d'Armènia: el llac de Sevan. Foto: Joan Vallès

antecessors silvestres de moltes de les plantes cultivades d'ús agrícola i de consum alimentari diari a casa nostra. Blats, ordís, altres cereals, pereres, pomeres, pruneres, abricóquers (farem una excepció i n'esmentarem el nom científic —*Prunus armeniaca*— que en testimonia l'origen), raïms, enciams, pèsols, llentises... Espècies silvestres properes a les cultivades són molt abundants a Armènia. Moltes d'elles són explotades, sobretot en aquesta època de dificultat, per a obtenir aliment. I, en tot cas, representen una reserva genètica importantíssima de cares a la conservació i la millora del material vegetal d'ús agrari universal.

A Armènia existeixen diverses àrees naturals protegides a diferents nivells (parcs naturals, reserves, vedats...). En podem esmentar dues. D'una banda, la reserva d'Erebuni de plantes agrícoles silvestres, amb especial atenció als cereals. I d'altra banda la reserva de Khosrov, creada al segle III per un rei que duia aquest nom com a vedat de cacera i des d'aleshores ininterrompudament protegida; dominada per un bosc obert de ginebrons, en els seus 27 km² conté unes 1800 espècies de plantes (un 60% de totes les del país!) i, és probablement, una de les reserves naturals més antigues del món.

Havent parlat de la riquesa florística del territori, no em puc estar de referir-me, ni que sigui de passada, a la gastronomia, bon xic fonamentada en aquesta varietat. A Armènia es menja molt bé. Fins i tot en un període d'escassetesa com el que hi vaig viure això era rigorosament cert. Ben pocs cops vam menjar carn, i ja es veia que era excepcional. Tot amb tot, no es trobava a faltar. Amanides amb tomates i co-

gombres gustosíssims i, sobretot, elaborats vegetals diversíssims feien el fet sobradament. Les albergínies juguen un paper preeminent a la cuina armènia; el caviar d'albergínies és ben diferent del d'esturió, però, en un altre nivell, igualment deliciós. Les sopes de verdures — amb el «borx» al capdavant —, a vegades amb boletes de carn, algunes verdures boníssimes que mai no havia provat — com les «bàmies» — i les farinetes de fajol — temps ha

panya els àpats. En algunes contrades de clima més o menys mediterrani, s'elabora un bon vi negre que ajuda a passar la vianda. I, inevitablement, s'acaba — o, més ben dit, es comença, continua i fineix — amb algun o alguns dels innumbrables aiguardents — a vegades anomenats, simplificadament, «vodka», mot que, per cert, en rus significa «aigüeta» —, fets, també, a base de multitud de fruits i tots d'una graduació alcohòlica difícil de comptar. En

el paisatge armeni, però, no tot són animals i plantes. Hi tenen una importància especialíssima — per l'abundància i la veneració de què són objecte — les pedres; i no em refereixo pas als minerals i les roques, sinó a les esglésies i edificacions afins. Hi havia dies en què tenia la impressió d'haver visitat més esglésies i monestirs que no pas collit plantes — i això que tots els viatgers érem botànics en missió botànica. Tot amb tot, he de confessar que valia la pena. En alguns casos es tracta de construccions molt antigues, dels segles V-VIII. A grans trets, hi ha algunes característiques de semblança amb les nostres primeres esglésies romàniques, que sembla que hi tingueren un dels elements d'inspiració. Impressionen per la seva simplicitat, no exempta d'una certa grandiositat. Les creus funeràries de pedra, els «khatxkari», són un altre element petri endèmic impressionant i omnipresent; iguals en la concepció, no n'hi ha dos — diuen — d'ídents.

Les pedres d'Armènia: església a Razdan. Foto: Joan Valls

tan típiques de la nostra Garrotxa, ara ben marginades entre nosaltres — han estat altres descobriments gastronòmics remarcables. Pel que fa als dolços, elaboren les més variades confitures — les anomenen «murabà» en armeni i «várénie» en rus —, amb les quals acompanyen el te: móres, serves, pètals de rosa, prunes... totes les que pugueu imaginar, i més. Un pa magnífic, el «lavaix», prim, enrotllable, elaborat tradicionalment acom-

LES PERSONES

Els temes de la taula que evocàvem dos paràgrafs més amunt són ben propicis per a passar a donar una pinzellada sobre la gent armènia. Sempre és difícil generalitzar, però crec que puc afirmar que els armenis i les armènies són gent valenta, culta i acollidora. Com que els he tractats en moments de man-

cances, ha estat més fàcil de veure-ho. De valents, ho han d'esser molt per a resistir l'actual situació, que ja fa uns vuit anys que dura; acostumats com estem —i ells estaven fins a la guerra— que tenim tot allò que volem —dins d'un límit, és clar, però molt ample— d'una manera més o menys immediata, haver d'esperar 4 dies per una ínfima reparació d'un auto —i això si és reparable— o haver-se de dutxar amb l'aigua gelada o bullent, o haver de cuinar i rentar a les 4 de la matinada perquè de dies no hi ha llum ni aigua corrent i altres coses similars es fan molt difícilment suportables. La cultura es respira a les cases, fins i tot en pobles petits: remarcables biblioteques, el sempre present piano... Del caràcter acollidor, no podem fer altra cosa que donar-ne testimoni. Ja sol passar que les persones que passen més dificultats són més generoses que les que ho tenen tot fàcilment. També es diu que els orientals són proverbialment grans amfitrions. Doncs tot això junt i multiplicat és el que hem trobat en tots els nostres coneguts armenis. Una sola anècdota exemplificarà el que vam viure. Un diumenge al vespre, havent acabat les recol·leccions del dia, ens van dur a veure una església; hi vam trobar una família que hi feia pícnic, vora d'una font. Els nostres armenis es van posar a parlar amb els nous coneguts, els quals van començar a donar-nos pomes i van acabar convidant-nos a sopar —gran festi— i a dormir a casa seva; si dic que nosaltres érem 9, crec que no cal afegir-hi gran cosa més.

Diuen que els armenis tenen una certa tristesa endèmica causada pels patiments seculars del seu poble. Potser es veu alguna cosa d'això en alguns ulls, algunes mirades. Altrament, l'alegria —els cants, els acudits, les rialles— els és també ben pròpia, i encomanadissa.

FINAL

Hi ha moltes coses d'Armènia que difícilment oblidaré. Els cims

nevats de l'Ararat —encara a Turquia, però només a 60 km de Ierevan—; el centre de la capital, bastit en bona part als anys 1930 per l'avi i el pare d'una de les nostres col·legues; les mil-i-una esglésies i «pedres» afins; l'incommensurable llac Sevan i el cel estrelladíssim com ja havia oblidat que existia que hi vaig poder contemplar una nit deliciosa; les cançons

L'Armènia eterna: "habykar" vora Noraduz. Foto: Joan Vallès

armenies i russes que els nostres zoòlegs ens cantaven; l'esfereidora extensió del cementiri de Kumari (ex-Leninakan), que hostatja les 11000 víctimes del terratrèmol de 1988; la quantitat d'aigua de Djermuk, vi d'Arèni i vodkes de tot tipus que vam ingerir i les menges delicioses que acompanyaven; els centenars de brindis, alguns d'ells ben inversemblants, que vam arribar a fer; els paisatges colpidors i les plantes interessantíssimes que hi vam collir; les dues «Làtvies» que vam destrossar, testimonis d'un temps d'aquest país, i el dia d'herborització dalt del bolquet d'un majestuós camió soviètic; el passeig sobre l'asfalt bullent de Ierevan per anar al memorial del genocidi... I, sobretot, les persones, els amics i les amigues que hi vam deixar. Nora, Kamilla, Marine,

George, en primer terme; i tots els altres i les altres. El seu acolliment, el seu profund i precís coneixement de la terra i les plantes, les seves mirades, els seus mots, les seves penes i angoixes, les seves alegries i esperances, les seves famílies, el seu país... Tot això ha estat nostre durant un temps i persistirà llargament en la meua memòria, entre altres motius perquè m'ha permès de veure algunes coses des d'altres angles. Espero haver estat capaç de fer-vos arribar algunes engrunes d'aquesta impagable experiència.

Joan Vallès Xirau
Laboratori de Botànica,
Facultat de Farmàcia,
Universitat de Barcelona

BREU RECULL BIBLIOGRÀFIC

Azatian, B. 1989. Erevan. Ierevan, Associació Editorial Productora «Parberakan». [En armeni i rus, amb resum en anglès].

Gabrielian, E.Ts., Ave-tissian, V.E., Barseguian, A.M., Gandilian, P.A., Tamanian, K.G., Faivre, G.M. 1988. Krasnaia kniga Armianskoi SSR. Istxezauixie i redkie vidy rastenii. Ierevan, Ed. Alistan. [Llibre vermell de la República Socialista Soviètica d'Armènia. Espècies de plantes rares i amenaçades. En rus, amb resums en armeni i anglès].

Mouradian, C. 1995. L'Arménie. Paris, Presses Universitaires de France.

Oganesyan, G. 1987. Républiques Socialistes Soviétiques. Arménie. Moscou, Editorial de la Agencia de Prensa Novosti.

Roberts, E. 1993. Les ex-républiques soviétiques. Géorgie, Arménie i l'Azerbaïdjan. Barcelona, Edebé.

Seabra, M. de. 1994. El que cal saber per descobrir Rússia i la CEI. Barcelona, Edicions de la Magrana.

Crònica del "cotarro" talaienc

ASSEMBLEA GENERAL ORDINÀRIA DE SOCIS

La veritat és que aquell dissabte dia 24 de febrer no érem gaires assistents en aquesta Assemblea on es dona compte de tot el que s'ha fet durant l'any, i la Junta no sap exactament si és que ho fa tan bé que els socis ho donen per aprovat tot des de casa seva o que el desinterès per les coses de la Talaia arriba a cotes alarmants. Amb tot, cal que als qui no vingueren els fem almenys des de la Revista un resum del que es va dir i així no es pugui al·legar ignorància.

Començarem amb la reglamentària aprovació de l'acta anterior, que ens llegí el secretari, Lluís Forgas, per entrar seguidament en una llarga relació per part del president, Salvador Butí, de totes i cadascuna de les principals activitats de l'entitat i també de les seccions en un dels anys que cal assenyalar com dels de més gran activitat i participació.

El president començà ressaltant la millora permanent de comunicació amb els socis i ens parlà també de la relació amb altres entitats excursionistes com el C.E.C. o el C.E. de Vic, o ens recordà el nostre aspecte ecologista, amb la participació amb altres entitats tant a la plantada d'arbres com a l'oposició a la urbanització dels Colls o al fet de pertànyer a la Comissió Permanent del Medi Ambient del nostre Ajuntament.

El plat fort d'enguany, però, ha estat la celebració del nostre 40è aniversari, que el president ressaltà com de gran participació dels socis i que no sols ho feren en els actes de l'aniversari sinó en altres organitzats sobretot de cara a Vilanova. Així esmentà tant l'acte acadèmic celebrat a l'Orfeó, o el concert ofert per l'Orfeó Vilanoví, o les exposicions retrospectives o les excursions d'aniversari, com foren l'ascensió col·lectiva al Tristaina o

la travessada pel torrent de Pareis a Mallorca, sense oblidar diguem-ne els pilars bàsics de la nostra activitat, com són la Caminada Popular, la Marxa d'Orientació, l'Aplec de Tardor, el Campament d'Estiu o l'activitat lúdica del Carnaval. Ens recordà però que tenim el refugi Baldrich i que el soci l'utilitza molt poc.

Com activitat capdavantera, amb notable èxit de participació, era evident que la Secció de Senders de GR ha estat la més dinàmica, mentre a la Secció de Cultura, amb molta menys col·laboració però amb èxit i constància un reduït grup porta endavant les diverses exposicions que es realitzen a l'entitat, els divendres culturals, la setmana de Sant Jordi i la principal activitat com és el Cicle d'Excursions «Coneguem Catalunya», sense oblidar ni l'organització de l'arxiu fotogràfic ni la biblioteca —ara guardada pel començament de les obres al local— així com la participació a la publicació municipal Guia Nova amb relats excursionistes. També figura com editora de la revista que esteu llegint i que també es lloà l'augment de la qualitat i la nova portada en color a partir del 40è aniversari.

Tres seccions completen l'activitat i ara no cal donar-ne tot el detall ja que n'haveu tingut puntuals ressenyes en la nostra revista, però caldrà ressaltar el GEAM i les excel·lents classificacions en competicions d'escalada i en Ral·lis d'Alta Muntanya, o també el Campament d'Hivern i la gestió del MAE (Mur Artificial d'Escalada) municipal. Igual que els escaladors els espeleòlegs del GET, a més de celebrar el seu 25è aniversari, realitzen exploracions que assoleixen la cota -1122 mp de la Gouffre Berger conjuntament amb els de la UES de Sabadell. També fou un èxit el Curset d'Iniciació a l'Espeleologia amb més d'una trentena de persones inscrites. Mentre que els d'esquí, tot i patir una manifesta manca de col·laboració, han realit-

zat un bon nombre de sortides a la neu i estan renovant el material d'esquí de lloguer.

Ja en el capítol del local social es van explicar les gestions que s'estan realitzant per poder fer les obres de remodelació i consolidació, no havent aconseguit les subvencions que esperàvem; sembla que és un mal moment i s'estan tancant les aixetes dels diners. S'està però fent passos amb l'Ajuntament perquè les ajudes arribin a bon terme i el projecte d'obres pugui començar de forma definitiva. A més s'explicà el contenciós en el qual ens han embolicat per part del comerciant Sr. Vives amb el Patronat de l'Hospital, per la qual cosa ja hem hagut d'anar a declarar al Jutjat. En la seva llarga disertació, el president comunicà a l'assemblea la liquidació del Grup de la Tercera Edat, que des de la mort d'en Tomàs Muela ja no havia aixecat cap. També comunicà que per desig dels darrers responsables d'aquesta secció, els fons que tenien a les Caixes d'Estalvi fossin destinats en la seva totalitat a la reconstrucció del local social on havien passat tan bones estones.

La qüestió s'havia allargat tant perquè mentre s'estaven passant a l'ordinador uns extensos estats de comptes que com sempre —amb retard— presentava el sots-president econòmic, Josep Blanes. Val a dir que amb tot detall es procedí a repassar tots i cadascun dels comptes —dits de Pèrdues i Guanyos— i que realment són els comptes de resultats de l'any 95. Inicialment aquests presentaven un excel·lent superàvit, però calgué ajustar-lo en passar com un augment de la despesa bona part del benefici al compte de les obres del local. Tot plegat, després d'algun aclariment, s'aprovà el resultat, que fou el següent:

Ingressos	15.653.982
Despeses	15.630.394
Resultat	23.588

Crònica del "cotarro" talaienc

Mentre el Balanç quedava quadrat a 30.402.735 pts. en Passiu i Actiu, el pressupost per a l'exercici actual del 96 presentava un desequilibri per un error de darrera hora en transcriure les xifres als papers, donant així un excés de despeses. El pressupost, tot i quedar aprovat, restava doncs condicionat a una modificació posterior. Es ressaltà que ara i gràcies a l'ajuda de la nostra oficial de secretaria M. Josep Escuer, tenim introduïts a l'ordinador i correctament arrossegats els comptes dels anys 94 i 95 i preparats els del 96, per als quals s'ha complicat la qüestió en introduir nous conceptes com l'adquisició del local i el seu pagament i amortització.

En el darrer moment s'aprovà la baixa d'una sèrie de socis que tenien pendents les quotes anuals i que després de gairebé un any de requeriments no havien donat senyals de voler pagar. El darrer capítol de pèssim i preguntes fou breu i s'acabà l'Assemblea a quarts de deu de la nit.

UN REPÀS AL NOSTRE CARNAVAL 96

Començàvem —i ja tocava!— presentant el programa del Carnaval de la FAC al nostre local, seguit d'una Taula Rodona on tres membres de la FAC, el Lluís Manteca, la Núria Ferrando i el Miquel González se someteren a un debat sobre els problemes i solucions del Carnaval vilanoví. A la setmana següent, el Dijous Gras el celebràvem com sempre, amb una Xatonada com cal que omplia la sala d'actes, sobretot per rebre les benediccions que el Bernat del Mantó ens portava des de Cornudella. Aquest, amb un original Sermó feia un substanciós repàs de l'actuació dels socis i de tot Vilanova. Prosseguí a altes hores de la nit amb la batalla de merenga que ja s'ha instituit, prèvia declaració de guerra contra els de l'Agrupació, i per arro-

donir-ho es féu un intent d'entrar a «merengar» els del Foment.

Continuàvem la gresca el dissabte amb una nova edició de la Loto-Carnaval, enguany amb una nova versió de les disfresses, que consistí en originals carotes de coneguts personatges de la nostra Talaia i que el públic assistent tractà d'endevinar. No cal dir que fou un èxit.

L'endemà, diumenge, amb un migrat nombre de parelles sortíem a la Comparsa. Si bé érem pocs, saltàrem i recorreguérem tots els carrers de Vilanova al compàs

d'una formidable banda de música. Ja era hora que ens en toqués una de bona!

I només quedava el dilluns i els Cors de Carnestoltes. Com de costum —i dirigits per la M. Cinta—, amb unes cançons molt reeixides repassàvem tot Vilanova i visitàvem els nostres amics habituals, que ens convidaren generosament a cava, pastes, embotit, xocolata i xurros, vi dolç, etc. a canvi d'unes cançons que Déu n'hi do del bé que entonàvem. Com altres vegades també apareguérem pel Canal Blau en un escenari muntat davant de Can Pujol i també pas-

La colla de comparsers de la Talaia es fan retratar en un moment de descans. Foto: R. Farriol

Els sorollosos i desafinats Cors de Carnestoltes davant les Cases Consistorials. Foto: R. Farriol

Crònica del "cotarro" talaienc

sàrem pel Teatre Principal, que per cert ja no té l'atractiu d'altres edicions ja que era mig buit. Per tancar el Carnaval, algunes representants nostres es sumaren al seguici que enterrava el Carnestoltes. Un any més amb un balanç equilibrat i positiu.

NAIXEMENT

Encara que amb un xic de retard, però cal fer saber que una parella d'escaladors del GEAM com són el Jaume i la Isabel han incrementat la seva família. Així, ells que probablement anaven per la parelleta, els ha sortit un altre vailet, molt eixerit, per cert. Ben cordialment els felicitem de nou. Ja deïem que haurem de crear la Secció Infantil, d'escalada potser...?

FIRA DE MATERIAL USAT

Ens oblidàrem de dir que el trimestre passat, a finals de desembre, va celebrar-se amb bastant d'èxit un mini-market de material de muntanya que portava per títol: FIRA DE MATERIAL USAT. Els més actius portaren totes les andròmines que ja no feien servir i les posaren a la venda, així des del més corrent com grampons i piolet en bon estat fins a plumífers, cascs i granotes d'espeleo o tascons, mosquetons o botes. Si bé la facturació de vendes no fou molt elevada —unes 60.000 peles— la fira serví per elevar a cotes insospitades l'art del regateig. Cal doncs encoratjar-los perquè l'hivern que ve tornin a organitzar aquesta fira, no per treure'ns de sobre les rampoines sinó per intercanviar-se materials que siguin encara aprofitables.

LA SECCIÓ D'ESQUÍ NECESSITA AJUDA

Tot i haver quasi finalitzat la temporada d'esquí, la secció ha tingut un any en què ha mancat sobretot la col·laboració amb la

junta de la Secció i s'ha reduït sensiblement l'atenció del lloguer de material i també la preparació i programació de sortides a la neu. Cal doncs que per a la propera temporada 96/97 s'incorpori gent nova i dinamitzar una de les seccions que econòmicament gestiona més recursos. Molta gent a qui agrada l'esquí però que ho vol tot sense problemes. Caldrà donar-los un bon cop de mà.

ELS DIVENDRES CULTURALS

Les activitats dels divendres del primer trimestre de l'any començaven passat festes nadalenques i de reis, el dia 12 de gener, amb una projecció de diapositives del Jesús Santacana i el Jordi Martí que ens feren passar una bona estona recreant-nos davant les nostres facècies durant l'ascensió al **Tristaina i Travessa del Torrent de Pareis**. La setmana següent inauguràvem una Exposició Fotogràfica sobre el tema: **Incivisme ciutadà**, obra de Rosa Farriol, on quedà constància de la desídia i 'pasotisme' de molts conciutadans. El divendres 26 el Salvador Butí ens oferí una documentada xerrada sobre **Malta: una illa al bell mig de la Mediterrània**, acompanyada d'una bona colla de diapositives.

I amb això arribàvem al mes de febrer. El primer divendres, dia 2, l'Andrea Parraga ens fela una presentació de les darreres publicacions de l'Enciclopèdia Catalana, posant l'èmfasi sobretot en l'**Atles Topogràfic de Catalunya**. I el divendres següent, dia 9, a les enquestes ja de Carnaval, es muntà una **Taula Rodona a l'Entorn del Carnaval Vilanoví**, amb tres ponents de la FAC, en Lluís Manteca el «Lumi», la Núria Ferrando i el Miquel González, una tertúlia que resultà força animada. I passàvem de llarg el divendres següent dia 16 ja que tot quisqui era a veure l'Arrivo del Carnestoltes vilanoví.

Així que ens n'anàvem ja al divendres 23, on un anunciada **Introducció a l'Enologia** a càrrec de Joan Ramon Pujol, de la Casa Torres, precedia un no menys esperat **Tast de Vins**. Aquell dia a la sala no s'hi cabia i la vetllada va resultar d'allò més engrescadora. Qui més qui menys ja es veu ara capacitat per competir amb qualsevol treballador dels televisius Monsolís...! El primer divendres del mes de març, dia 1, quedà sense activitat i passàvem així al divendres dia 8 en què el nostre polifacètic amic Oscar Martí i Bruna ens delectava aquesta vegada amb una xerrada sobre una altra de les seves moltes activitats: la música, i ho centrava en els **Instrumentes de vent: metall**. Una xerrada molt profitosa i acompanyada de transparències i alguna interpretació espontània. Feia riure veure entrar de sobte algun soci despistat estranyat de sentir de tant en tant un toc de trompeta o trombó mentre a l'altra banda de la sala es preparaven temes sobre la imminent Marxa d'Orientació. El divendres dia 15, el Joan Soley presentava un magnífic audiovisual sobre el **Perú i les seves muntanyes**, un recorregut pels diferents paisatges i cultures del país: Cuzco, la selva, el llac Titicaca, a més d'una ascensió al Nevado Tokliaraju. L'audiovisual anà acompanyat d'un col·loqui molt interessant. El dia 22 estava anunciada una xerrada sobre el **lemen** que va quedar ajornada per a un proper divendres d'abril i va ser substituït per una projecció de vídeo de l'amic Toni Sagarra sobre els darrers actes de Carnaval de la nostra entitat. Tots els assistents vam tornar a riure de valent sobretot escoltant el nostre Bernat del Mantó. I per acabar el mes la M. Carme Barceló ens dedicava el divendres dia 29 per parlar de les **Plantes Carnívores, una estratègia per sobreviure**. Val a dir que a la nostra entitat hi ha espai per a parlar de tot, tant se val música, esport, vi, divertiment i el que calgui. Al cap i a la fi tot és cultura i d'això es tracta.

*Les Marxes
d'Orientació
i de
Regularitat*

38a MARXA D'ORIENTACIÓ PER DESCRIPCIÓ

Amb aquesta nova edició, celebrada el passat dia 10 de març, mantenim el caràcter d'una època ben definida per la proximitat geogràfica a la nostra ciutat. En efecte, Sant Pere de Ribes manté encara —i per ben poc temps— aquells ingredients imprescindibles dins la concepció excursionista per fer decidir l'organització a elaborar un itinerari que satisfaci els objectius fixats. Ben cert que això és cada cop més difícil, cenyits en l'àmbit comarcal, àdhuc algú trobarà que el trajecte d'aquest any no era tan admirable com el de l'any passat a la vora del pantà de Foix; malgrat això s'ha pogut entrelligar un recorregut en forma de vuit que ha satisfet la majoria.

Era ben sabut que des de feia uns quants anys —des que millorà notablement la participació— arrossegàvem una deficiència elemental que pertorbava l'esperit intrínsec de la Marxa: l'orientació, lluny d'aconseguir-se pels fulls descriptius, es feia seguint l'enfilall d'equips que visualment et precedien. Donats a insuflar elements innovadors i millores en la fiscalització, vàrem decidir introduir una nova formulació que pretenia distanciar els equips l'un de l'altre; amb l'itinerari en forma de vuit poguérem donar la sortida en una direcció als números parells i en una altra als senars, sense canviar el sentit de marxa de tots els participants. Els avantatges foren ben evidents: els marxadors hagueren de treballar

més per a orientar-se correctament; a mig recorregut —punt coincident amb la sortida i l'arribada— es recollí una part del full de ruta, imprès en forma de tríp-

tic, per entrar tot seguit les dades a l'ordinador. També cal reconèixer els inconvenients: duplicació en el repartiment de l'esmorzar als marxadors i/o controladors;

Moment culminant de donar la sortida als marxadors a Can Puig. Foto: F. Casas

Encetem la Marxa cap a les túbies de Ralet. Foto: F. Casas

elaboració de taules de resultats diferents per als equips parells i equips senars, amb la consegüent correcció del programa per a l'ordinador; duplicació, també, dels equips que obren i que tanquen la marxa. Tots aquests inconvenients són fàcilment superables si la disponibilitat dels recursos humans són suficients—que ho varen ser—; en canvi, convé ressaltar-ne un de ben evident: l'acordonament d'un itinerari en forma de vuit limita l'espai geogràfic i si en aquesta ocasió va ésser possible no vol dir que sem-

pre hagi de ser factible. Un itinerari de travessa, o bé de cercle—tal com s'ha anat preparant darrerament— permet un coneixement més extens del territori i una selecció més acurada dels paratges. Sospesant els pros i els contres d'aquest nou sistema—tampoc tenim constància que mai s'hagués provat—, l'organització n'ha fet un balanç molt positiu restant en predisposició de repetir l'experiència.

No recalcaré ara totes aquelles labors tècniques i tàctiques

Font de cal Sidro prop del 1r control de pas. Foto: F. Casas

El control davant Els Vinyals repartint els entrepans de l'esmorzar. Foto: B. Forgas

Marxadors i controls al cim del puig Montgròs, presidit per les antenes. Foto: F. Casas

que he valorat en passades edicions; només esmentar que totes, sense excepció, s'han desenvolupat correctament o bé s'han millorat si era possible, afavorides en bona mesura per l'experiència que han obtingut totes les persones que d'alguna manera o altra formen part de l'organització complint la seva funció amb tota responsabilitat. És aquest un dels valors més grans de la Marxa: una conjunció organitzativa que depassa les seixanta persones, complint una funció sacrificada perquè siguin altres (gairebé tres-cents) els qui gaudeixin d'una jornada inoblidable en el marc d'un itinerari minuciosament preparat.

L'itinerari, seguint la direcció dels equips senars, s'iniciava vers tramuntana travessant la riera i remuntant les timbes de Rallet; més endavant encaçava la pista encimentada fins a Can Sidro i, per un senderó, fins a la Coma (Can Barba). Un altre corriol boscós i de suau pendent ens menà a la font d'en Sidro; un bell i pacífic indret on hi havia instal·lat el primer control. Per un camí

boscós, que més endavant esdevenia corriol, entre els turons del Castellot i de la Ganassa fèiem cap als Vinyals —control B— on s'havia previst una estona per a esmorzar. Faldejàvem el Montgròs pel vessant septentrional per assolir la màxima cota (358 m) després d'ascendir per un costerut senderó (control C). La davallada cap a ponent era un pedregós corriol ja conegut per molts socis —3a Caminada Popular, 1991— fins que a sota d'una torre d'alta tensió hi havia emplaçat el control D. Unes breus sifonades que resseguien el trenat elèctric ens menaren al proper mas Montgròs (control E). Tampoc era gaire lluny el control següent, passant Can Ramon, sota un pi de vella factura. Ara l'empeníem cap a la Masieta i, pel camí de Can Sidro a Sota-ribes, fèiem cap al Castell de Bell-lloc, seguint fins al punt de partida (Can Puig) on trobàvem la lletra G.

La segona part de l'itinerari s'encetava cap al bosc de Plaça i, traspasant també la riera, remuntàvem la timba de Can Fontanals per passar davant les masies de Can Jove i Can Fontanals. Vora l'accés d'urgències de l'Hospital Sant Camil, seguïem la pista recentment encimentada fins a Puigmoltó (control I). Ara recorriem el Camí de Vilanoveta, deixant-lo aviat per emprendre el del Clot, que remunta la serra del Carç. Un bucòlic corriol que hom anomena dels Pintors ens menava a la carretera de Solers. Deixàvem tot seguit l'asfalt per acostar-nos a la Serra (control J), on era permesa una breu estona de descans —els dorsals parells hi esmorzaven—. El darrer traçat travessava la Saldonera i retornava al punt de partida després de visitar el nucli antic de Sota-ribes i passar per damunt del pont de la Palanca.

Marxadors contemplant la façana del Mas Montgròs. Foto: F. Casas

Mentrestant la marxa també es desenvolupava a un altre indret. Entrada a Puigmoltó. Foto: F. Casas

Els marxadors assenyalen el control H, a Puigmoltó. Foto: F. Casas

Les controladores del Control E a l'espera de l'arribada d'equips. Foto: F. Casas

Un itinerari entretingut, sense gaires sorpreses i atractius històrics llevat del castell de Ribes, però amb algun al·licient paisatgístic i alguna forada emboscada certament remarcables. Hom havia disposat sis controls de pas estratègicament situats en tal mesura que tots tenien el seu ganxo, de manera que cada un d'ells esquivà la visita d'alguns —pocs— equips desafortunats.

La participació —142 equips— s'acostà molt a la màxima registrada, per bé que en l'aspecte social els 82 equips fitxats superen el rècord de 78 equips de l'any passat. En aquest caire cal esmentar la lenta però constant davallada en la participació intersocial, fins al punt de fer-nos replantejar alguna altra formulació en les classificacions. L'itinerari, de 17.040 metres, havia de fer-se a una velocitat mitjana de 4,199 km/h en un temps real de 4 h 30' 30". L'estona d'aturades i de descans era de 49 minuts. En el camp de l'anècdota deixem constància de la por que ens feia la coincidència de l'espai i del temps amb la 1a Trobada 4 x 4 i que no vàrem anunciar per no crear un

mal ambient entre els participants; el cert és que aquesta pretesa trobada de vehicles contaminants, sorollosos i erosionadors que s'escapen de l'asfalt per envair el poc espai natural que l'home no ha acabat d'alterar encara, no congregà gaires addictes i no fou cap obstacle per al correcte desenvolupament de la Marxa.

En el capítol d'agraïments hem de fer esment de l'Ajuntament de Sant Pere de Ribes que va cedir-nos les dependències del centre d'ensenyament de Can Puig per a instal·lar-hi l'equip informàtic, taules i cadires, i una sala per dinar una seixantena de socis que havien col·laborat en les tasques organitzatives. Altrament,

Marxadors i equip de la Creu Roja ambant a Sota-ribes. Foto: F. Casas

Un aspecte dels equips que havien finalitzat la Marxa a l'arribada de Can Puig. Foto: Òscar Forgas

deixar constància de la predisposició dels membres de la Creu Roja, que, amb un vehicle situat vora el Montgròs i quatre xicotets que feren tota la marxa, realitzaren un seguiment exhaustiu de la prova. El nostre reconeixement també a les cases comercials que donaren suport a la nostra activitat:

VIDRES VILANOVA - ROURE
FERRETERIA ALBÀ
HERBOLARI L'ESPÍGOL
INTERSPORTS OLÀRIA
KODAK EXPRES
XARCUTERIA JOAN ROSICH
VIELCO
AKO-ELECTRÒNICA
SUMCO
COPISTERIA FAMON FALCÓ
RELLOTGERIA ORTIZ

i agrair la col·laboració especial de

«LA CAIXA».

Òbviament s'ha comentat ja els possibles indrets on podria desenvolupar-se la propera edició. Hi haurà temps per trepitjar el terreny i decidir-se; avançar, però, que cal aprofitar encara els pocs redutxes que ens ofereix la nostra estropellada i desvalguda

comarca abans d'haver de retornar al gran Penedès. En tot cas, des d'aquí volem agrair la confiança que ens demostren cada any els participants i el reconeixement als guanyadors.

Antoni Sagarra i Mas

La Concepció R. i el Pere A. recullen els trofeus com a guanyadors de la Marxa Social. Foto: B. Forgas

QUADRE D'ORGANITZACIÓ

Control Sortida	Can Puig	Antoni Sagarra, Virtut Castro, Salvador Butí, M. Carme Barceló, Elisenda Butí
Control A	Font Can Sidro	Joan Guinovart, Agnès Callejón, Jordi Martí
Control B	Els Vinyals	Ramon López, Delfina García, Pep Torras, Paqui Sánchez, Vicenç Carbonell, Rosa Raventós, Gemma Capdet
Control C	Puig Montgròs	Marina Massó, Josep Elias, Roser Grifoll, Rosa Farriol, Òscar, Ramon i Sara Forgas, Jordi Solé
Control D	Torre A.Tensió	Ramon Falcó, Roser Gómez i filla
Control E	Mas Montgròs	Antoni Ordovàs, Montserrat Miquel, Enriqueta Castañer, Teresa Fusté, Paquita Albet
Control F	Cruïlla pi (C. Ramon)	Manel Vidal, Marcel·lina Simón, Josep M. Sánchez, Petri Pérez
Control G	Can Puig	Els mateixos esmentats de la Sortida
Control H	Puigmoltó	Josep M. i Albert Also, Dolors Lacasa, Montse Porcar
Control I	La Serra	Lluís Daviu, Xavier Salleras, Jesús Santacana, Andreu Usieto, Maria Aragonès, Xavier Capdet, Carmen Borrego
Control Arribada	Can Puig	Els mateixos esmentats de la Sortida
Control de pas 1	Tanca Can Sidro	Tina Moya
Control de pas 2	Abans de la Font	Manuel Pàmies
Control de pas 3	Corriol passat Font	Teresa Sabrià i Ariadna Rodriguez
Control de pas 4	Pujada al Montgròs	Jordi Forgas i Sònia Dallà
Control de pas 5	Garrofer escombraries	Cristòfol Soler i M. Pilar Porras
Control de pas 6	Sota-ribes	Salvador Artigas, Pilar Elias i Núria Sagarra
Equips que obren marxa:	senars	Blanca Forgas, Josep Blanes, Pili Meléndez, Josep Carbonell
	parells	Viky Florenciano, Neus Solé, Manel Montoliu, David Vidal
Equips escombria:	parells	Jani Ferrer i dos membres de la Creu Roja
	senars	Pilar Bertran, Joan Mañé, Josep Vidal, Montserrat Pascual i Jani Ferrer
Equip informàtic:		Ramon Casas, Nati Salvadó, Salvador Butí
Sistema de megafonia:		Manel Massana
Itinerari:		Lluís Daviu, Toni Sagarra, Jani Ferrer i Salvador Butí
Relat complementari:		Vicenç Carbonell
Descripció itinerari:		Blanca Forgas
Mapa:		Toni Sagarra
Repartiment controls:		Jani Ferrer
Horaris:		Toni Sagarra
Trofeus:		Manel Vidal, Manel Massana
Material divers:		Pilar Bertran

amb el suport de:

"la Caixa"
CAIXA D'ESTALVIS I PENSIONS
DE BARCELONA

RESULTATS DE LA XXXVIII MARXA D'ORIENTACIÓ PER DESCRIPCIÓ

10 de març de 1996

SOCIAL TALAIA

Ordre	Dorsal	EQUIP		Entitat	Punts
1	128	Pere Artigas	Concepció Reixach	Talaia	18
2	50	Jordi Montoliu	Mònica Rovira	id	19
3	20	Jordi Moncho	Mònica Milà	id	19
4	16	Aureli Ruiz	Oriol Ventosa	id	20
5	85	Carles González	Toni Senso	id	20
6	131	Josep Candela	Laura Candela	id	20
7	23	Joan Sivill	Antoni Penna	id	20
8	118	M.Assumpta Baig	Pere Coromines	id	20
9	6	Josep Planas	Roser Muela	id	21
10	134	Ramon Huguet	Pruvi Recasens	id	21
11	72	Elisabet Massó	Marta Montoliu	id	23
12	106	Joan Raventós	Keti Vinyals	id	23
13	133	Jofre Capdevila	Xavier Capdevila	id	24
14	145	Francesc Alcaraz	Miquel Alcaraz	id	24
15	77	Lurdes Pascual	Eduard Montaner	id	24
16	121	Maria Planas	Ramon Martí	id	24
17	43	Ivan Pérez	Fredí Contreras	id	25
18	73	Rosa Borbonès	Toni Castelló	id	26
19	33	Cisco Pascual	Diego López	id	26
20	14	Joan Martí	Noemi Martí	id	26
21	109	Manuel Izquierdo	Mariano Guerra	id	29
22	88	Xavier López	Laura Casas	id	29
23	65	Xavier Noès	Xavier Cruells	id	29
24	7	Josep Contreras	Àngels Parés	id	29
25	87	Eloi Poch	Isidre Poch	id	30
26	120	Aniol Jodar	Guillem Castany	id	30
27	66	Maribel Garrigó	Ricard Vilanova	id	30
28	68	Cisco Ayala	Marta Ayala	id	31
29	5	Isidre Llobet	J.Lluís Fuentes	id	31
30	75	Alfred Contreras	Josep Olivella	id	31
31	94	Damià J. Pérez	Susagna Guimerà	id	32
32	117	Pere Guinovart	Belén Sánchez	id	32
33	96	Ricard Sabaté	Miguel Sánchez	id	32
34	11	Roger Martí	Laura Bonjorn	id	33
35	51	Ramon Also	Ignasi Also	id	33
36	146	Elisabet Amorós	Manel Orriols	id	33
37	113	Gerard Marin	Pau Corella	id	34
38	58	Josep M. Casas	Carles Gómez	id	35
39	12	Toni Mateos	Magda Noès	id	36
40	92	Pere Masdeu	Marta Plana	id	36
41	137	Carles Munts	David Sánchez	id	36
42	103	Blai Poch	Jordi Minella	id	37
43	3	Ignasi Orriols	Manuel Orriols	id	38
44	126	Francesc Montaner	Montse Ferret	id	38
45	37	Pere Fernández	Agustí Poch	id	39
46	80	Lali Poch	Bernat Salvador	id	39
47	144	Aureli Carnicer	Fina Fuster	id	40
48	35	Ernest Perera	Teresa Duran	id	40
49	125	Jaume Ballús	Manel Ballús	id	41
50	55	Arcadi Pejuan	Dolors Farreras	id	42
51	17	Carolina Roig	Miquel Bernadó	id	43
52	83	Lurdes Salvador	Teresa Roger	id	44

53	136	M. Lluïsa Coloma	Marta Moya	id	45
54	100	Francesc Medina	Jordi Medina	id	46
55	105	Manel Dalmau	Isidre Marín	id	47
56	18	Ramon Canyellas	Carlota Pascual	id	48
57	139	Antoni Campillo	Gemma Campillo	id	48
58	123	Casimir Massana	Neus Cuadras	id	50
59	132	Eliseu Oltra	Jalil Jalali	id	50
60	101	Noemi Prat	Ferran Salleras	id	53
61	108	Gemma Garcia	Sebastià Jodar	id	53
62	64	Txema Orriols	Jofre Campillo	id	54
63	147	Isidre Rigual	Rosa Rigual	id	57
64	114	Salvador Pujadas	Antoni Martí	id	59
65	71	Isabel Herreros	Àngels Viñals	id	60
66	116	Carme Mestres	Ramon Carbó	id	62
67	112	Rosa Grifell	Montse Grifell	id	62
68	34	Jordi Pujol	Jaume Planas	id	66
69	27	Eloi Contreras	Adrià Cruells	id	67
70	143	Charo Zamora	Evèlia Casado	id	68
71	84	Manel Vidal	Rosa M. Pujol	id	68
72	124	Àngel Arroyo	Jordi Escofet	id	72
73	59	Marçal Julià	Ferran Sanz	id	73
74	38	Raphael Avicot	Cristina Perera	id	74
75	62	Mireia Arnal	Amparo Dalmau	id	76
76	30	Josep Cuellar	Assumpció Nolla	id	81
77	104	M. Pau Talegon	Jaume Mirabent	id	82
78	10	Francesc Ferret	Teresa Romero	id	83
79	54	Carme Fernández	Magda Vaqué	id	91
80	94	Cristina Forgas	Jordi Canals	id	114
81	86	Laura Vidal	Marta Pujol	id	120

NO CLASSIFICATS

142	Joan Rovira	Andreu Rovira	Talaia
-----	-------------	---------------	--------

INTERSOCIAL

Ordre	Dorsal	EQUIP		Entitat	Punts
1	29	Jaume Montoliu	Anna Montoliu	Els Blaus	18
2	48	Gener Aymamí	Elisa Tomàs	UEC Sants	21
3	13	Marc Peramendi	Ignasi Esquerra	Els Blaus	21
4	60	Albert Arbós	Lluís Mayoral	Els Blaus	24
5	26	Daniel Carull	Jordi Carull	UEC Sants	27
6	19	Santi Leonart	M. Pilar Nieves	UEC Sants	31
7	111	Berenguer Galíu	Roger Galin	Foment E. Barna	32
8	89	Jan Esquerra	Josep Armengol	Els Blaus	40
9	49	Ramon Casas	Pedro Novella	Foment E. Barna	42
10	61	Lluís Domingo	Carles Mora	Foment E. Barna	44
11	25	Montse Amaya	Joaquim Casanovas	C.E.C.	46
12	127	Enric Viver	Marc Viver	UEC Sants	52
13	138	Lluís Vallès	Núria Pérez	Foment E. Barna	55
14	28	Maria Bigorda	Josep Capellas	C.E. Premià	56
15	36	Roger Domingo	Agusti Monner	Foment E. Barna	66

CLASSIFICACIÓ PER ENTITATS (3 millors equips)

Ordre	Entitat	Punts total
1	ELS BLAUS	63
2	UEC SANTS	79
3	FOMENT E. BARNA	118

ALTRES

Ordre	Dorsal	EQUIP		Entitat	Punts
1	141	Sole Pascual	Anna Candela	Vilanova	14
2	53	J.M. Cuadras	Lluís Coll	C.S.Ribetà	15
3	76	Josep Jasanada	Montse Huguet	Bordegassos	22
4	15	Carles Bartra	Ester Coll	C.S.Ribetà	26
5	24	Ramon Liaó	Núria Ferrando	Vilanova	27
6	95	Francesc Jasanada	Jaume Llenas	Bordegassos	28
7	70	Jordi Massana	Joan Torrents	Agrup.Balls Pop.	30
8	57	Pol Masip	Joan Masip	La Unió	30
9	39	Jordi Coll	Àngels Miret	C.S.Ribetà	31
10	31	Roser Vallverdú	Llorenç Torner	Agrup.Balls Pop.	33
11	52	Marga Carbonell	Blanca Figueras	Vilanova	33
12	45	Nati Montané	Jordi Barba	Vilanova	33
13	47	Laia Escribano	Núria Valls	La Unió	34
14	98	Marta Catalan	Victòria Sans	Vilanova	37
15	74	Ester Bravo	J.Manel Lirones	Vilanova	39
16	67	Miquel A. Ibáñez	Oriol Ibáñez	La Unió	41
17	79	Rosa M. Bertran	Xavier Bertran	Vilanova	41
18	122	M. José Pedraza	Maria Solé	Vilanova	41
19	3	Xavier Coll	Ester Miret	C.S.Ribetà	43
20	46	Albert Sánchez	Montse Muñoz	Vilanova	43
21	107	Dolors Mitjans	Teodora Rodríguez	C.S.Ribetà	45
22	2	Montse Masip	Anna Rafecas	La Unió	46
23	9	Pere Coll	Esteve Roig	C.S.Ribetà	47
24	41	Antoni Márquez	J.Ramon Fuentes	La Unió	48
25	81	Carles Garcia	Judit González	Vilanova	49
26	91	Xavier Galisteo	Borja Ferré	Vilanova	49
27	44	Josep Llosa	Eva Llosa	Vilanova	50
28	40	Roser Mercader	Jep Barniol	Vilanova	52
29	4	Xavier Planas	Elvira Díaz	La Unió	52
30	135	Albert Montané	Marta Montané	Vilanova	53
31	140	Joan Gómez	Roser Armengol	Vilanova	54
32	90	David Soler	Maite Baquedano	Vilanova	56
33	102	Núria Milà	Xavier Massana	Vilanova	57
34	2	Montse Massana	Martí Jasanada	Bordegassos	58
35	130	Mercedes Caveró	Mercedes Marrase	Vilanova	59
36	32	Montse Marcé	Manel Botella	GER Ribes	61
37	115	Antoni Villar	Josep Valldosera	Agrup.Balls Pop.	65
38	97	Carlos Tejera	Enrique Tejera	Vilanova	76
39	63	David Ribero	Agustí Ribero	Vilanova	82
40	78	Maite Grifell	Julia Masip	La Unió	82
41	56	Pau Escribano	Francesc Escribano	La Unió	84
42	8	Jaume Gavalda	Roser Baig	GER Ribes	86
43	42	Llibert Vinyals	Eva Alonso	Vilanova	93

NO CLASSIFICATS

150	Jordi Casas	Francesc Casas	PREMSA
110	Mercè Soler	Aida Barniol	Vilanova

5 DE MAIG DE 1996

29a Sortida del Cicle 'Coneguem Catalunya'

**LA VILA D'AMER I
ELS CINGLES DE SANT ROC
TURÍSTICA A GIRONA (visita guiada)
Informació al local social. Places limitades**

Abadies occitanes (17)

SANTA MARIA DE CRUAS

El Vivarès és una regió occitana situada a la dreta del Roine i que, encara que turísticament és molt visitada per les seves belleses naturals, com per exemple les Gorges de l'Ardecha, no és massa coneguda, potser perquè les vies de comunicació principals passen per l'altra banda del riu.

Cal remarcar, però, que tot i que desproveïda de grans monuments romànics i de grans abadies, el patrimoni cultural i històric de la zona és d'altíssim interès.

La capital històrica és Viviers, petita ciutat quasi a la riba del Roine, arrapada a un turó i amb àmplies panoràmiques on sembla que el temps s'hagi aturat; els carrers respiren un aire antic i una mica rònic.

De fet, la raó de la regió i de la ciutat és el fet que Viviers fou la seu d'un bisbat d'una certa importància en l'època medieval. No massa lluny de Viviers, aigües amunt del Roine, hi ha l'abadia de Santa Maria de Cruas. En altres èpoques aquest indret devia ser meravellós, el riu i la vall molt a prop, l'església amb la seva silueta encantadora enmig de la verdor, les cases de la vila arrapades al pendent que culmina amb un majestuós castell que domina la zona, una de les vies de comunicació més importants d'Europa.

Però els homes som molt cruels i actualment, en passar per aquest indret idíl·lic resseguint la R.N. 86, la impressió que hom té és d'un conjunt de cases amorfes construïdes per encabir ràpidament uns treballadors vinguts de lluny, un

conjunt de polsoses pedreres a prop de la carretera, un castell arruïnat i amb aspecte tenebrós que s'endevina entre les edificacions i, sobretot, la gran central nuclear de Cruas-Meysses, una de les més importants de França, que domina tot el paisatge, amb les seves enormes torres fumejant que es veuen de molt lluny i que són com les fortalises actuals.

Amb tot això, la petita església abacial moltes vegades ni es nota, i la veritat, és una meravella! El lloc on es va situar l'abadia no és un lloc qualsevol. Per allà hi passava una de les principals vies de comunicació romana i per tant medieval, i molt aviat hi va haver un lloc de culte. Sembla que el va fundar el comte de Vivarès, Eribert, a principis del segle IX (804), amb monjos enviats per Sant Benet d'Aniana sota la protecció dels emperadors carolingis i l'autoritat

directa de l'arquebisbe d'Arles. Durant els primers segles d'existència portà una vida modesta fins que, cap al segle XI, una millora de la situació general permetrà als abats substituir la vella església pre-romànica per una altra d'estil llombard. El papa Urbà II, el mateix que va predicar la primera croada, la va consagrar l'any 1095.

Els coneixements de què es disposa sobre l'abadia són molt escassos, ja que els avatars històrics han estat molt cruels amb ella i s'ha perdut quasi tot, però sembla que durant el segle XIII fou el cap d'una quarantena de priorats repartits per les diòcesis veïnes.

El lloc no devia ser molt segur, ja que, a part de l'església, situada molt a baix, a prop del riu, els abats van edificar en una zona més elevada una veritable fortalesa-refugi per permetre'n la super-

Abadia de Sta. Maria de Cruas. Foto: Salvador Buit

vivència durant els moments de perill. Encara que el fet de ser tan a prop d'Avinyó, on hi havia el papa, va afavorir en part la seva prosperitat, la situació política francesa dels segles XIV i XV, amb la guerra dels Cent Anys, i el fet d'estar situada tan a prop de les vies de comunicació, la van perjudicar.

A partir de 1467 comença a Cruas el règim de comanda que tantes vegades hem comentat com a inici de la fi de les abadies. Això vol dir que al costat de l'abat religiós hi havia un abat laic, nomenat pel rei, que a la pràctica, en la majoria dels casos, expoliava en profit seu els béns del monestir.

De les guerres de religió del segle XVI ja no es va recuperar, amb els monjos refugiats permanentment al castell, i a part, els rius, amb repetides inundacions,

van anar destruint els edificis i van mig colgar l'església.

Després de la revolució l'església abacial es va transformar en la parròquia de la vila; el 1847 fou declarada monument històric.

L'edifici actual és situat a un nivell més baix que la carretera propera i tot el conjunt que l'envolta, i de fet consta de dos nivells, molt marcats. A l'exterior destaca el seu cimbori situat al mig del creuer i els tres absis semicirculars amb decoració llombarda restaurats al segle XIX, que insinuen la presència d'una cripta o església inferior. També destaca la façana, amb porta molt decorada que dona a l'antiga via romana.

A l'interior la sorpresa és total. Per tal de poder fer accessible al públic i fidels totes les zo-

nes, en dos nivells, algun arquitecte amb idees modernes ha ideat un conjunt de restauracions molt evidents tipus tub i mecano de diferents colors. És una visió molt particular de la restauració d'un edifici que com a mínim, i a la primera impressió, et deixa glaçat.

Com a nota a ressaltar hi ha un mosaic en el paviment i darrere l'altar descobert en 1849 i que representa el patriarca Henoc i el profeta Elies, fet cap a finals del segle XI.

La visita a Cruas no serà completa sense un passeig per la vila alta i un acostament, ja que la penetració hi és prohibida per motius de seguretat, al castell, que fou un puntal de la resistència contra el protestantisme sota les ordres del capità, l'abat de Cruas.

Salvador Butí

Porta d'accés a l'església. Foto: Salvador Butí

Castell abacial. Abadia de Cruas. Foto: Salvador Butí

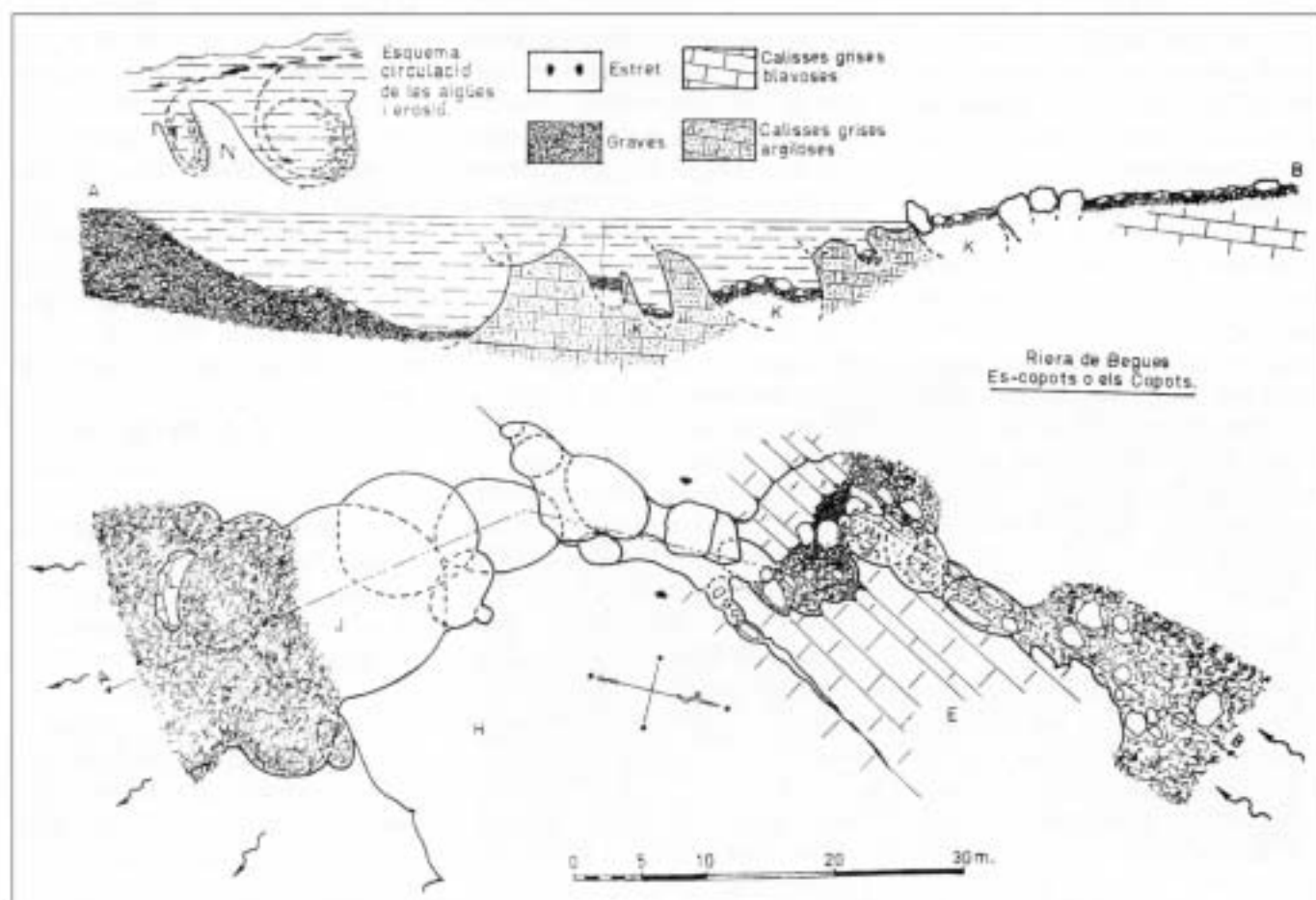
EL PÈLAG DE L'ARTIGA I ELS COPOTS DE SANTA SUSAGNA

Dintre d'aquest ample massís calcari anomenat Garraf, derivat de l'ibero-basc 'karratz' (1), hom pot trobar diversos aspectes geològics, obrats per l'aigua a través de milers d'anys, fins i tot milions, tals són el Pèlag de l'Artiga i a l'altre vessant, prop del castell de Santa Susagna, els Copots. Aquests són fenòmens característics de llit de riera, a causa de les torrentades. La del Pèlag de l'Artiga és més modesta, en canvi, la dels Copots és molt més espectacular pel fet de tenir una conca de recepció molt més ampla, la qual prové de la zona de Begues.

Aquests dos fenòmens es troben al límit del terme d'Avinyonet, tocant al d'Olivella (Fig.1), centrats a la riera dels Pelagons i a la riera de Begues. Hom pot arribar al Pèlag de l'Artiga seguint la riera dels Pelagons, entrant per prop de la gran masia de can Suriol, tot seguint el camí que circula quasi tocant la riera, i que en alguna ocasió aquest la travessa. A la poca estona trobarem les masies anomenades també amb el mateix nom, Mas Pelagons de Baix i Mas Pelagons de Dalt (2), avui abandonades, encara que es continuen treballant part de les seves terres.

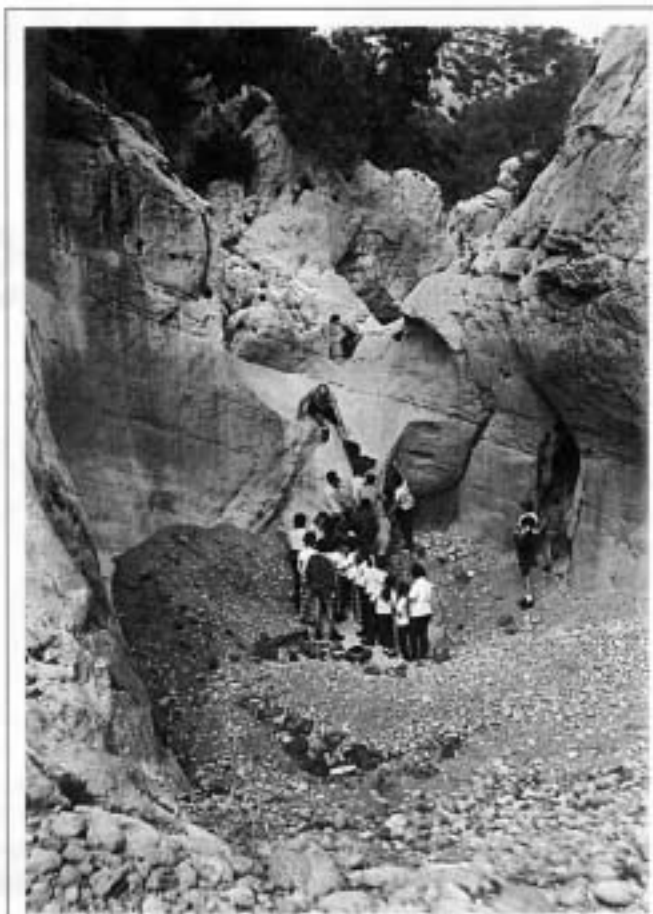
A pocs minuts hi ha l'anomenada Cova dels Pelagons, que no és altra cosa que una antiga bauma ensulsiada de molt antic, la qual fou habitada per l'home prehistòric i excavada per Joan Belimunt (+), anys enrere, cova de difícil accés i perillosa.

Seguint la riera i poc més amunt, en un racó molt pronunciat de la riera, trobarem el Pèlag de l'Artiga, racó que havia estat treballat i d'aquí el nom de l'Artiga (3). El nom en plural de Pelagons li ve pel fet que n'hi ha d'altres de dimensions més reduïdes.

El Pelag de l'Artiga totalment entolat. Foto: A. Ferrer

Les olles del Copots, en una sortida del Cicle Infantil l'any 1971. Foto: J. Virella

Aquest, que és el que ens interessa, forma un rosari de vuit o nou olles on l'aigua hi circula en sentit rotatiu, una inversament de l'altra (Fig.2, M), on les graves de la mateixa riera, en colpejar les vores per efecte de l'aigua de les rierades, va eixamplant dites olles en forma arrodonida, com es pot observar en el dibuix; algunes, però, són lleugerament ovalades per efecte de colpejar amb més força un costat que l'altre, o bé afavorides per microfalles i/o contactes geològics (Fig.2, C-D i F, G). A més, a partir del sector més estret, aquestes són molt més amples, ja que l'aigua obliga de concentrar l'acció esmoladora.

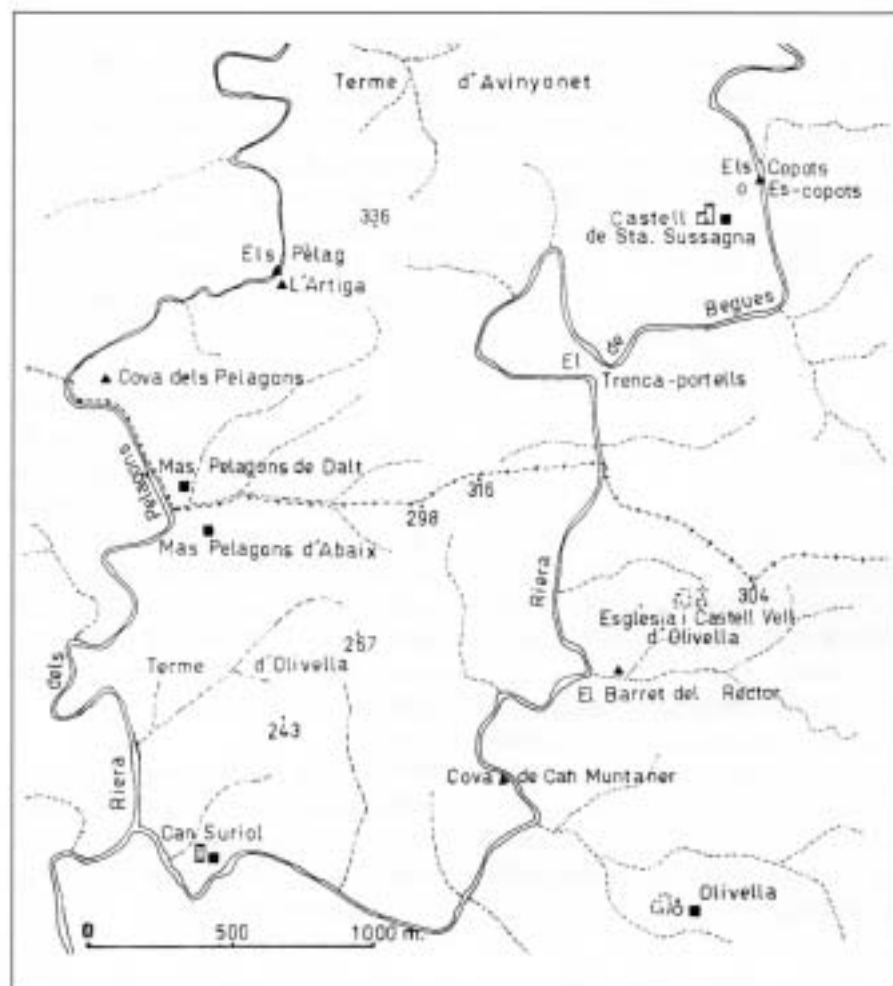
Canviant de sector, per des-sota d'Olivella, entrem per la riera de Begues, per prop de can Muntaner, pel camí que circula igualment pel costat de la riera, on tot seguit al vessant oposat veurem la cova de can Muntaner, molt espectacular però de reduïdes dimensions, habitada per l'home

prehistòric i excavada durant els anys trenta d'aquest segle. Poc més amunt, en un pronunciat recolze, trobarem a mà dreta un camí riera que en pocs metres ens durà davant d'un roc partit en quatre trossos, conegut popularment pel Barret del Rector, tota vegada que té la forma d'un bonet o barret de capellà. Si hom remunta el rierol que aquí desemboca, arribarà a la casa vella del rector i a les runes del Castell vell d'Olivella, on hi ha també les restes d'una antiga ermita romànica amb la teulada esfondrada. Al lloc de l'antic castell hi alçaren una torre rodona, que havia de ser un molí de vent, promocionat per l'antic rector d'Olivella, que vivia en aquest lloc. Poc abans d'arribar a la masia i castell, hom trobarà a mà dreta un antic safareig obrat en pedra, una canal del mateix material i una font d'aigua excel·lent.

Travessant el coll de la Masia del Rector, el camí segueix pel costat d'una masia i retorna al camí

que abans hem deixat del costat de la riera. Poc abans d'arribar al Trenca Portells, el camí s'enfila un xic pel vessant de la muntanya, aspecte que ens permet de veure amb més vistositat el gran meandre o recolze de la riera, més concretament la gran torta en forma de llac, i al peu l'anomenat Trenca Portells, anomenat així perquè quan hi ha una forta torrentada l'aigua salta per sobre el lloc més estret i només dona la volta al meandre la meitat de l'aigua que hi circula, d'aquí el nom de **trenca el portell**.

Un cop traspassada l'esquena de la muntanya, el camí emprèn una davallada fins arribar a la riera, ja en vistes del castell de Santa Susagna, i en aquest tram trobarem al costat del camí les antigues moles que havien de funcionar al citat molí del castell vell d'Olivella, abandonades en el lloc que es trobaven pel fet de morir l'antic rector i segurament per una tirria en contra d'aquest i abandonant la idea

del molí de vent. El castell de Santa Susagna es presenta imponent davant nostre i el camí ens hi portarà. Aquest lloc ja havia estat habitat en època romana i ens hode-mostraren alguns fragments ceràmics trobats anys enrere al seu voltant. Però el que més impressiona és el castell, muntat sobre una roca solitària al mig de la vall i voltat d'una plana de conreu.

Apropant-nos al costat de la riera en direcció nord, en pocs minuts treballarem els anomenats «Es Copots» o «els Copots», que formen un grup d'olles de grans dimensions (Fotos n. 3 i 4, fig. n. 3), dels quals, el més gran té una dimensió de 16 x 10 m. El conjunt és un altre aplegament d'olles de roca de variada dimensió en nombre de 15, en una llargada de 65 metres. La seva formació o construcció difereix de les del Pelag de l'Artiga, que són en forma més ovalada i obertes cap a l'interior, o sentit contrari al corrent de l'aigua (Fig. 3, K i N), fenomen produït per aportació

de més cabal d'aigua quan plou, la qual prové —com ja he anotat— de la gran conca de Begues. Ha de ser espectacular poder observar una d'aquestes rierades tant aquí com al Trenca Portells.

Dites olles, gorgs o tolls d'aquest sector s'assequen, però, al cap de poques setmanes a pesar que s'hi embassa un cabal de fins a 10 m d'alçada; desapareixen a causa de la capacitat d'absorció subàlvia, aspecte que no té res d'estrany, ja que el massís del Garraf és com un formatge de 'gruyère', ple de forats de totes dimensions. Per altra part, i antigament, plovia molt més que no ho fa ara (4). Aquest aspecte propicià que anys enrere, abans de construir el pantà de Foix, es projectés de fer un pantà entre Olivella i Sant Pere de Ribes, ja que la riera de Begues i adjacents duïen aigua continuament. Aproximadament i a prop de l'indret de la projectada construcció de presa, s'obrí al llit de la riera un gran avenc que en-

golia tota l'aigua que baixava. L'any següent dit avenc quedà totalment reple de les graves de la mateixa riera i avui és il·localitzable. Dit pantà, sens dubte, no s'hagués pogut omplir mai, ni funcionar com a tal.

Tornant a les citades formacions, segons la contrada o comarca aquestes reben diversos i variats noms altament curiosos. El més corrent i generalitzat és el de gorg, derivat del llatí «gurgus, gurgitis» o 'remolí d'aigua'. A les serres de Prades són anomenades cadolles, paraula més pròpiament catalana, composta de «cat = quer = roca» i «olla», amb el significat més concret de 'olles de roca'. A la Terra Alta i comarques veïnes són més conegudes per «bassa, bassís o bassiol», tots tres amb el mateix sentit de «bassa o toll gran». Molts, en el tercer cas, interpreten «bassiol» per 'bassa petita', quan una bassa petita és una 'basseta o bassiolet, bassioleta', i en anar a buscar el bassiol queden sorpresos per una 'bassa o toll gran'. Igualment als Ports de Tortosa hom troba les anomenades gúbies, equivalent a roca tallada o «cisellada per l'aigua». El més característic d'aquests són les Gúbies del Matarranya, les quals desemboquen en un lloc aspre d'extraordinària bellesa, conegut pel Parrissal, lloc voltat de cingleres i nom derivat de 'Pedriçal' o 'lloc de molta pedra', que no té res a veure a 'lloc de parres' o 'vinya emparrada' com alguns creuen. Però hi ha altres Gúbies tan interessants com aquesta, i molt desconegudes encara, en altres barrancs del sector.

En aquells indrets, però, hi ha encara un altre lloc molt més espectacular, a dins mateix del riu Algars, avui frontera entre Aragó i Catalunya, on en el seu llit dites cadolles es troben en llargades de 40 a 175 metres, cada cop que el riu travessa un estrat calcari. Algars és topònim àrab, amb el significat de 'forat, cavitat, gorg, toll, cova', és a dir, cadolla. Com que aquest riu travessa diversos estrats calcaris, molt planers en si, això fa que

es formin dites extensions de gorgs o tolls de variades formes, uns més espectaculars que d'altres. Un dels més vistosos es troba prop del seu naixement, d'uns 60 x 100 m poc més o manco i una profunditat considerable, tota vegada que es troba al final d'un saltant rocós. Sempre hi ha aigua, tant a l'estiu com a l'hivern, en canvi, cap a mig camí del curs del riu aquesta desapareix i el riu queda sec. És també un riu dels que, quan hi plou, baixen unes gran rierades i destrossen tot el que troben al seu pas. Dites cadolles o algars és l'origen del seu nom.

Tots aquests fenòmens són produïts per l'aigua en fase de circulació al llarg de milers d'anys, i els remolins que s'hi produeixen només en un cabal mitjà poden destrossar una persona o un animal, una cabra, un cavall o una vaca en qüestió de segons si té la desgràcia de caure al seu interior. No endebades sovint els troba ba-

tejats pel folclore popular com Gorg del Diable, de la Bruixa o del Dimoni, quan són realment perillosos, amb el nom de Goges o Follets quan aquests són benignes, o bé ambientals com el Gorg Negre, i també repetitius com Gorg de l'Olla, Bassa del Gorg, etc.

Antoni Ferrer

Notes:

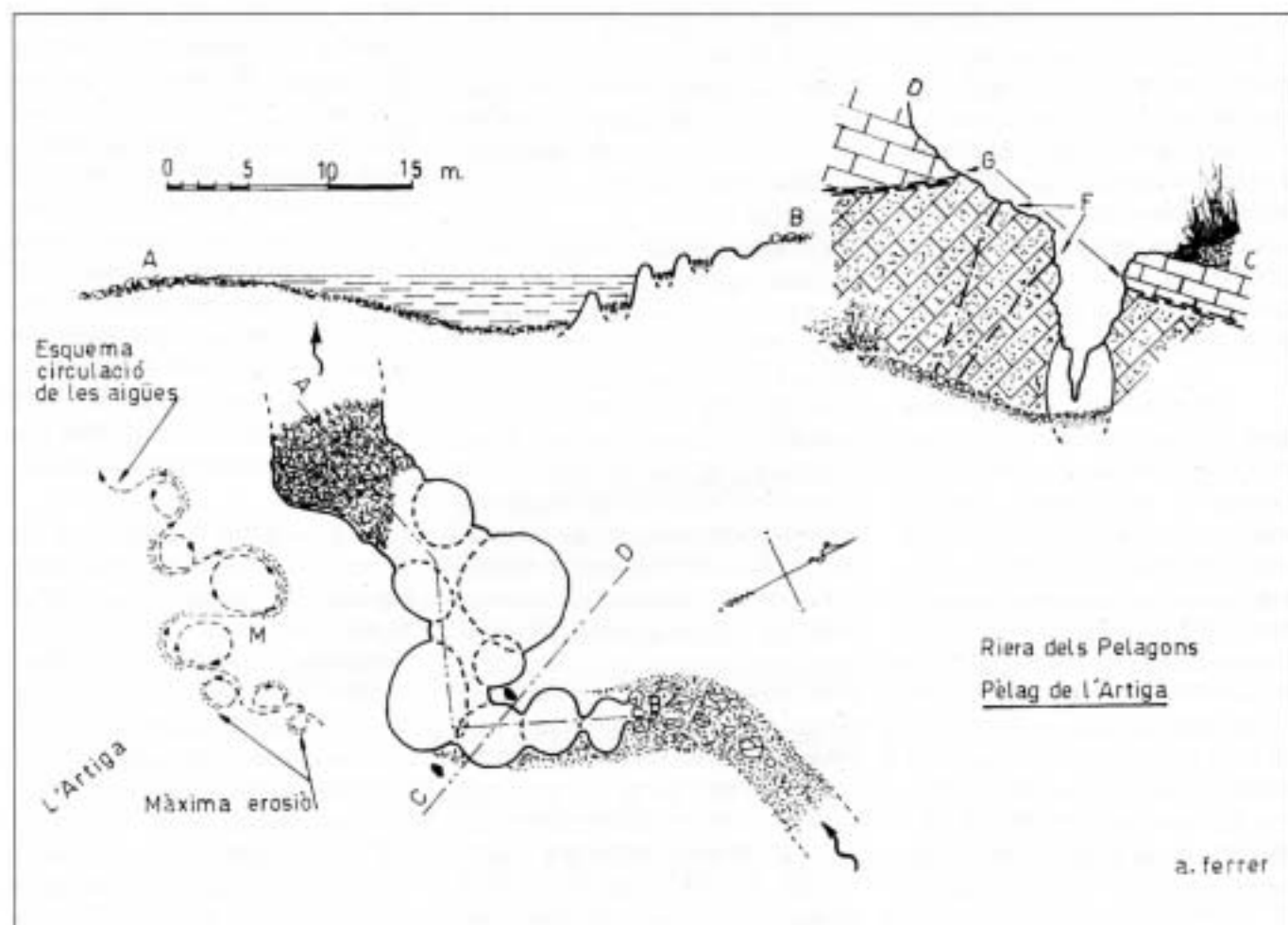
1. «karratz» és nom ibero-basc onomatopèic, que imita el soroll del caminar entre pedres, llatinitzat com Garraf i Garrafo.

2. Curiosament, i segons el mapa que escollim, trobarem aquestes masies amb el nom d'Aspagaons, Aspatacons, o bé, més il·lustrat encara com «Aspataconis», i hom queda meravellat en llegir dessota:

«Edición corregida y revisada». I és que això dels noms catalans els treu de polleguera. Quan tenen un pic que no li saben el nom immediatament «Pico España», no se'ls pot negar el seu patriotisme. Però també hom pot trobar el «Turó dels Manyans» en comptes de «Turó de Muntanyans». N'hi ha per a tots els gustos.

3. Artiga. Artigar, verb que indica desbrossament i neteja de troncs i pedres per posar en cultiu un tros de terra. Encara s'hi poden observar restes de mallo i de garrofers, la qual cosa indica al sector un cultiu de vinya i garrofa, molt propi d'aquest indret. Quant al mallo, o cep bord, aquest fou fet després de la fil·loxera.

4. En els documents medievals hom troba sovint anotat «in torrente qui discurrit» i són sovint torrents avui totalment secs, que només circulen quan plou.

A TRAVÉS DE SIBÈRIA

Encara no vint-i-quatre hores de l'arribada a Kíev i la succinta primera visita a la ciutat del Dnièper quan al vespre sortim cap a l'aeroport. Integrem en un grup de diferent procedència en l'origen i juntament amb la meua família no arribem a la vintena. A més a més ens acompanyen el jove Àlex assignat per l'agència promotora i el jove Sascha per part de l'estatal, ambdós fills d'aquesta ciutat. Fem el recorregut en autocar i en una hora escassa ens presentem a l'estació aèria a quarts de deu de la nit. Ucraïna de recent és un estat independent i s'han de verificar els formularis habituals de frontera.

Una hora i mitja més tard, quan s'acosta el temps previst ens duen cap a les pistes fins al peu d'un Iliushin 62 de l'Aeroflot, al costat del qual hi ha un seguit de viatgers que s'esperen per pujar. Tal vegada pel fet de ser estrangers en grup convingut hi deu haver algun tipus de valiment, doncs som gairebé els primers a pujar a bord. Moments després que tothom hagi ocupat el seu lloc l'aparell comença a circular per situar-se en la pista de sortida. Llavors els reactors accelerant al màxim de potència impulsen l'aeronau fins que s'enlaira de l'aeroport Borispol de Kíev amb destinació a Khabarovsk, a l'Extrem Orient.

A través de la megafonia s'anuncia que anirem a deu mil metres d'altura i nou-cents quilòmetres en velocitat de creuer. Es pren una de les refeccions i de seguit quasi tothom s'acomoda per fer una dormideta. La son comença a guanyar la ment tant per l'hora que és

com pel bressoleig que fomenta l'esmoreït soroll dels motors que

conviden a fer-ho. En veritat és una temptació, però...

Rússia. Panoràmica de la ciutat de Khabarovsk. Foto: A. Ordovás

Khabarovsk. Capvespre a l'Amur. Foto: A. Ordovás

Rússia. Ulan-Ude. L'estació del ferrocarril. Foto: A. Ordóvilis

Panoràmica del llac Baikal. Foto: A. Ordóvilis

A la primera hora del nou dia deurem travessar els Urals. La ruta que seguim deu traçar un arc que s'aproxima als 60° de latitud, puix que la foscor és molt breu i la claredat de les nits blanques ja no ens deixarà. I endemés anem a l'encontre del dia ixent revelat per la resplendor alífera que va en augment, de llampada, fins que el sol apareix en l'horitzó.

Vora les tres de la matinada es veuen dessota nostre uns amplíssims meandres que sens dubte pertanyen al considerable afluent Irtyx o el propi Obi. Sobrevolem Sibèria Occidental. Davant aquest espectacle meravellós cal vèncer la somnolència obsessiva per tal de no perdre's tanta immensitat. Tot i que a conseqüències naturals pot arribar a ser esfereïdor i també per causa de l'home, que n'és d'admirable el nostre planeta!

A quarts de cinc un altre formidable curs d'aigua serpenteja perpendicular allà en la fondària. És el lenissei, l'altre gegant que s'emmiralla en el cobertor ombriu de la desmesurada taigà. A continuació un dels tributaris, un Tunguska, doble llarg i cabalós que l'Ebre, ens acompanya paral·lel durant l'estona.

Es poden apreciar extenses superfícies de terrenys accidentats amb alguna congesta de neu. Hi ha zones on núvols baixos van jugant capritxosament distraient els contorns com si volguessin dissimular la selvosa vegetació i l'amagada vida que formigueja al seu interior. A vegades s'interposen clarianes imprecises que bé poden ser inhòspits aiguamolls o àrees pantanoses curulles de miríades de mosquits que viuen amb pressura el fugaç estiu. Esguardant a l'esquerra els confins es perden sota aquell cel

límpid i enfalegat. Una aurèola miraculosa expansiona l'horitzó d'inflamada vastitud irradiant-se en l'espill immaculat del Gran Nord. Llum apaivagada, sense estridències, d'amorosament encanteri que abluciona el mantell infinit de la boreal Sibèria.

A quarts de sis, fent càlculs, deurem volar sobre el Lena però la nuvolada s'ha espessit tant que ho abrigalla tot. Des d'hores el sol s'ha atansat lleugerament enfront fins haver superat el zenit. Torna a aclarir-se l'atmosfera i pels esvorancs continua veient-se la interminable forest i algun pradell escadusser.

Dues hores més tard s'ha perdut força altitud i sembla que passem de llarg de la ciutat destinatària; rumors de seguir fins a Vladivostok, on calitges llunyanes deuen esfumir l'intuït Mar del Japó. En un moment donat l'avió canvia

de rumb i decisivament s'atansa i aterra a l'aeroport de Khabarovsk. Segons el nostre horari inicial tenim les vuit i escaig del matí, però s'han d'afegir vuit hores més per estar d'acord amb el fus local i de resultes seran quasi les cinc de la tarda.

Traslladats i hostatjats hi ha una bona estona per estirar les cames un tant ensopides per la durada de l'encongiment. Allà a la vora transcorre l'Amur i aprofitem per baixar fins a la riba, la dreta, plena de còdols que fan de platja. Aquest riu també és de considerable amplària i cabal i hom diu que a l'hivern es glaça més de dos metres. En diferents llocs hi ha vaixells amarrats o gavarres fent feina navegant pel seu corrent. A l'altre costat, cap al sud-oest, es veuen les muntanyes que pertanyen a Manxúria, en la República Popular de Xina. La vall de l'Ussuri, fronterera, desguassa aquí a la vora, i és habitat en les seves tupides frondes del corpulent tigre siberià.

Quan s'acosta l'ocàs, les aigües fosques del riu emeten reflexos de metall i és l'hora de regressar a l'acolliment.

L'endemà es fa una visita panoràmica a aquesta ciutat de més de cinc-cents mil habitants. Places i avingudes espaioses amb arbres i monuments. És important centre comercial, industrial i d'ensenyament superior. Des del penyal o terrassa de l'Amur on es troba el memorial i la tomba del soldat desconegut, pot fruit-se d'una esplèndida visió del riu i el paisatge que envolta la ciutat. Aquesta extrema regió excedeix, segons els geògrafs russos, el propi territori de Sibèria i l'anomenen l'Orient llunyà, essent Khabarovsk, amb tota probabilitat, la ciutat més preeminent a l'est de la Rússia asiàtica.

El temps és un do preuat i seguint la tanda ens adrecem a un sector on s'ubica en una espaiosa esplanada un bigarrat mercat a l'aire lliure. Disposats sota tendals, en

taulers, o simplement al terra, es mostren a la venda diversitat de mercaderies, en part productes alimentaris, fins i tot fruits de Geòrgia, l'Uzbekistan i d'altres cantons. També objectes d'artesanía, però el que invita més a la curiositat dels forasters són els bonics treballs de confecció fets amb llana i la varietat de pells fines tan prolífiques en aquells confins. No obstant la presència humana és la que absorbeix l'atenció com a eix central en qualsevol condició i circumstància. La retina s'ha d'esforçar per retenir la barreja de races d'ulls oblics integrades per sibírids, tungús o mongols del nord. Una bona majoria però són russos i ucraïnesos, sense deixar de banda l'evident conglomerat de mestissatge. Ensenes tal vegada són els grups de xicalla com a exponent de la dimensió més gentil que van o vénen proposant els seus atifells en venda fent-ho amb l'espontaneïtat i encant de la joventut.

La darrera ronda en aquest matí atrafegat l'empreu visitant el Museu d'Història Natural, institució que reuneix una valuosa col·lecció de les diferents branques, essent entre les més notables la fauna dessecada que des de l'estepa a la tundra habita en aquell continent.

Passat el migdia s'acosta el moment de dirigir-nos cap a l'estació de ferrocarril. En atènyer l'andana el tren fa escassos minuts que acaba d'arribar procedent de Vladivostok. Durant el matí hem estat acompanyats d'Elena, una jove de significatius trets orientals i en acomiadar-nos d'aquesta guia local pugem emocionalment al tren. El dia s'ha anat enfosquin gradualment i un gotellim inapreciable remarca l'instant precís de partir. Transcorregut el temps d'aturada que li correspon a Khabarovsk per la seva categoria, el Tren Transibèria prossegueix el viatge en direcció a Irkutsk, la nostra següent destinació.

Tan prompte deixem enrere el nucli urbà, al punt es comença a

enfilat un pont per creuar l'Amur i on és factible comprovar la vertadera amplada del riu per la durada en travessar-lo. En totes les referències es respira grandària. De Vladivostok a Moscou s'inverteixen set o més dies amb el tren, i al segle passat pressuposaven tres anys de camí. D'ací estant som a vuit mil sis-cents quilòmetres de la capital russa, com podria ser del Garraf a Rio de Janeiro o Ciutat del Cap.

Un cop establerts, bona part del temps l'empreu en la contemplació del paisatge. Des del passadís o bé en el compartiment del vagó cal veure la boscúria constant escurçada un tant per l'embromat immediat. A mitja tarda passem per Birovidzan, capital de la Regió Autònoma Hebrea. Les estacions cauen molt espaiades i segons sigui el seu rang la pausa pot ser de dos, deu o més minuts de detenció. El tren avança entre la verdor d'arbres caducifolis i cedres els quals distreuen la grisor circumdant, mentre el cadenciós ressò del tric-trac desvetlla el transitori pas.

Quasi ranvespre parem en un lloc anomenat Arhara, no massa lluny de la frontera xinesa, i en la breu aturada els guies ens suggereixen de baixar per poder donar una ullada a l'indret. Travessant la via fèrria entrem al que sembla una cantina d'estació. El local és una reduïda sala sense gaire claror amb mitja dotzena de taules que ocupen l'espai, i on quatre o cinc homes prenen en silenci algun menjar o beguda. Hi ha un parell més que es repengen a la paret i a través d'una guixeta es percep una dona més bé gran que trasteja pel que deu ser la cuina.

Aquests mudes escenes poden ajustar-se arreu del món. Va ser, però, i de segur que ells no ho van detectar, la vacuitat curiosa en la irrupció d'uns forasters amb el secret desig de sotjar l'íntim traç d'una perduda cantina siberiana trencant l'apatia visual d'uns personatges sortits de la ploma de Turguenev.

La copsada és tan breu com l'estada dels passavolants. En sortir a la solitària andana ens adonem de l'esplèndida perspectiva que desprèn la infatigable presència del tren. Al punt d'arrencar, els setze vagons transmeten un càlid aspecte de comunicació i acolridor emparans que la nit imminent ho engoleixi en la infinitud de Sibèria.

L'endemà el cel encara està ennuvolat però amb indicis de voler fer un canvi. Anem deixant enrere la vall de Zeja i es traspassa una cadena muntanyosa de mitjana altitud. Continua essent present l'espessa taigà d'avets, cedres, espècies de pi roig, bedolls, mar de verdor que es perd en l'horitzó tot formant ondulacions més o menys elevades i vellutats turons amb clarianes, tolls i rierols. Qui pogués emprendre una travessada amb la motxilla!

En algun sector esclarissat, l'herba ha estat segada i posada a secar per fer-hi farratge. Molt de tant en tant algun agrupament de casetes de fusta voregen la línia del ferrocarril. La mitjana de velocitat que du el tren electrificat es manté constant potser a uns seixanta quilòmetres per hora i és freqüent creuar-se amb d'altres de mercaderies.

A l'hora adient s'han de resseguir algunes de les unitats per adreçar-se al vagó restaurant situat pel mig del comboi, ocasió aquesta d'entrecreuar-nos amb altres passatgers del país. Finalment el dia s'aclareix quan passem per Yburykn. Hi ha extensions on el bedoll és prolífic i en la majoria d'exemplars entreguardats es pot observar un incisiu rectangle fet a l'escorça per extreure'n una espècie de licor espirituós.

A mitja tarda passem per la ciutat de Mogoca i quan el dia comença a davallar ens anem acostant a la riba esquerra del riu Silka, un dels principals afluents de capçalera que després integrarà l'Amur. El paisatge s'ha tornat més

Rússia. Estació d'Irkutsk (Sibèria Oriental). Foto: A. Ordovás

Església als voltants d'Irkutsk. Foto: A. Ordovás

adust, amb suaus altiplans que li donen una fesomia estepària coberta no obstant d'herbassar trencat en algun lloc per isolats rodalls d'arbres. Cap al nord, distant, continua estenent-se la taigà. Els postres raigs d'un sol esblanqueït escampen una primmirada claredat per aquelles esbatanades soledats on la presència d'erràtics núvols van assortint d'ombres foscs el pèlag de verdor. Quan el mantell de l'obscuritat embolcalla la segona nit es fa sentir un debil plugim. Vora les deu, a l'altura de Nercinsk i terra enllà, s'inicia el límit amb Mongòlia, mentre els murmuris del passadís del vagó van apagant-se fins a quedar silenciós. A les tres

de la matinada ens atensem a la important ciutat de Cita, però ben segur que ningú no se n'ha adonat.

A quarts de vuit del matí del tercer dia tothom ja es belluga. El terme a redós de la via fèrria s'ha anat humanitzant amb l'aparició més freqüent de poblats de fusta rodejats d'hortets i el cementiri proper. Els boscos, però, continuen el seu predomini. A mig matí atenyem Petrovsk on fem dotze minuts d'aturada. A l'andana hi ha a la venda aromàtics pinyons de cedre i altres fruits de la taigà. Un bell mural fet de mosaic representa i evoca els «Desembristes».

Rússia. El Transsiberià prosseguint per planúries de boscos i prats de la Sibèria Oriental. Foto: A. Ordovàs

Cap al migdia arribem a Ulan-Ude, capital de la República Autònoma dels Buriats, important centre vial d'on arrenca el transmongol vers Ulaanbaatar i Pequín. Cal donar una ullada en aquesta interessant estació dels mongols del nord i tafanejar per les diverses paradetes. No obstant tenim alertats els sentits —excita pensar que el tren ens pogués deixar en terra!

Quasi dos-cents quilòmetres més enllà apareix la superfície resplendent del mar interior de Sibèria: el Baikal. Durant tres hores llargues s'anirà a frec del llac més antic i profund del món, recipient d'aigua dolça on tributen cinc-cents rius i un miler i escaig d'espècies vivents hi pul-lulen. Mirant al sud, altes i esquerpes muntanyes entre dos i tres mil metres fan partió amb Mongòlia. Els vessants són reblerts

de boscúria i al capdamunt l'estèril rocam endomassat de nivies congestes assumeix un imponent contrast.

El recorregut que ens pertoca en aquest mitjà de locomoció s'acosta a la recta final. Si la contemplació d'una petita part d'aquells immensos espais ens ha fet embadalir amb els boscos inabastables, la verdor i les florides planúries fa trontollar el concepte que ben sovint tenim d'un territori. No és menys cert, però —i això és evident—, que bona part de l'any pot arribar a ser terriblement inhòspit, almenys als provinents d'altres latituds.

Pel que fa a l'espordàica aproximació amb la gent del país directament coneguda caldria entendre's en un altre especial apar-

tat. Amb justesa i sense cap mena de falses ponderacions i sí una bona dosi d'humilitat hauriem de fer ressaltar l'efectiu procedir pel comport amb les persones amb qui ens vam relacionar i d'àmbits ben diferenciats al nostre. Els discrets passatgers autòctons, petits i grans, desplaçant-se amb manifest tremp durant dies de viatge. O l'assistència dels «Pravadnitsa» —acompanyants de vagó— que s'esforçaven que tot funcionés a l'hora (per cert que els dos que teníem assignats posseïen altes qualificacions científiques). No diguem dels adjuntius joves ucraïnesos, suport i espontaneïtat en tots els dubtes, ulls i doll d'esbrinades curiositats sorgides a cada pas i que en definitiva omplen el context en qualsevol situació.

Aquest jorn ha estat ben assolellat i ara ja va minvant quan deixem enrere el Baikal. Tot i que ens acostem a una urbs important, la taigà continua no desmereixent tal nom. Havent recorregut 3300 km, vora les vuit arribem a Irkutsk, capital de Sibèria Oriental. Un mollo ran la via assenyala: Moscou 5000 Kms i ... més.

En descendir del tren i adreçar-nos allà on pertoqui transcorre algun temps. En començar a circular per la ciutat i en creuar el cabalós Angara es percep el fregadís brogiment metàl·lic d'un tren. Encobert per les arbredes i edificis, el Transsiberià, accelerant la marxa, s'allunya vers l'oest, absorbit en l'hora baixa de la tarda.

Antoni Ordovàs

I ja hi tornem a ser!
9a CAMINADA A GÓSOL
21 DE JULIOL DE 1996
Serrat de Puig, Font Terrers i Castell de Termes

UN DIA AMB EL GLAÇ A BOÍ

De ben segur que tots els qui escalem ens hem sentit atrets en veure una cascada de glaç o un corredor de neu. Ens hem sentit cridats i admirats per aquelles formes, ens podriem quedar hores mirant i pensant com és possible que l'aigua i el fred puguin arribar a crear aquestes fràgils i a la vegada compactes figures, i al mateix temps somiant com poder pujar per aquella superfície que ens imposa abans que res un gran respecte. Sembla com si haguessim de demanar permís a la

muntanya perquè ens deixi gaudir durant unes hores d'aquell rar i trencadís espectacle, i nosaltres desitgem que ella ens respecti mentre estiguem enfilats per qualsevol dels seus indrets.

Per sort, aquest mes de març ens va deixar accedir-hi. Fou a la vall de Boí, concretament a la cara oest de la Punta Alta. Una zona perfecta per practicar l'escalada en glaç ja que hi ha diversos sectors amb diferents inclinacions i llargades. No hi ha dub-

te que si l'any és bo trobarem la cascada accessible per al nivell de qualsevol de nosaltres.

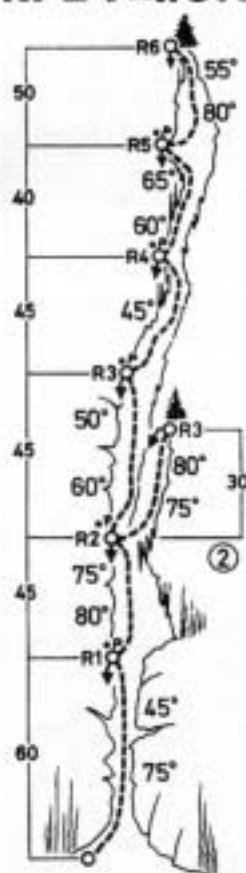
L'aproximació és bastant curta, una hora aproximadament deixant el cotxe al balneari i vint minuts si pots arribar a la presa d'on surt el camí a seguir, on veiem aviat els corredors a la dreta.

Nosaltres (l'Oscar i l'Àlex de Valls, el Jaume, el Diego i jo), després de veure algunes cascades và-

El Jordi Vidal a la cascada Antàrtic. Boí. Foto: Diego

ANTARTIC Variant: 2 AMUNDSEN

Resseña de la via.

El Jordi Vidal a la sortida de la cascada Antàrtic. Boí. Foto: Diego

rem decidir pujar per l'Antàrtic. Un recorregut de 285 metres molt bonic on es combinen cascades de glaç amb rampes de neu. Per altra banda hi havia el Pep i el Joan del Vendrell, que varen fer l'Islandis per la variant Banquisa, una cascada de 450 metres on també s'alternen la neu amb el gel.

Segons la ressenya, la cascada es fa amb sis llargs, encara que nosaltres, aprofitant una mica la llargada de les cordes, vàrem poder passar amb cinc. Hi ha alguna reunió muntada amb pitons i en dues hi trobes un espit. Una cosa molt im-

portant a senyalar: en el tercer llarg trobes una reunió a l'esquerra que cal evitar, ja que està molt mal instal·lada. Dos metres més amunt i a la dreta, trobes una reunió amb dos pitons que vàrem instal·lar nosaltres i que és molt més segura que l'anterior.

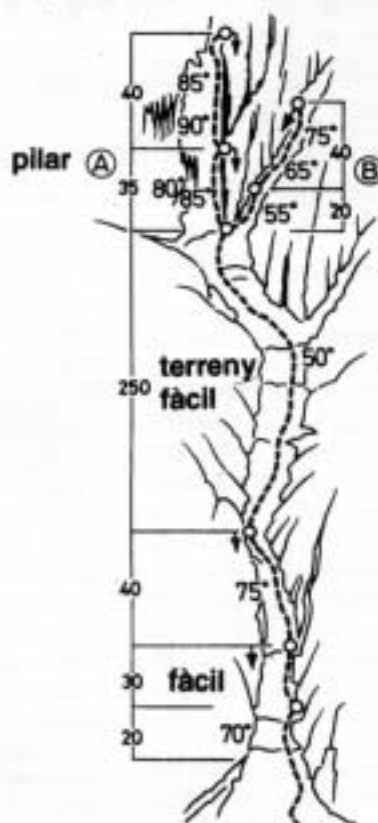
La inclinació màxima de la via la trobes en el segon llarg, on hi ha una rampa de 80 graus i si el gel està en condicions la sortida de l'últim llarg també és de 80 graus, però nosaltres, com que hi tocava el sol, vàrem esquivar aquest últim tram i decidírem pujar per l'esquerra, evitant

així passar per un tram amb gel bastant inestable.

Crec sincerament que tinguérem molta sort. És molt probable que un parell de dies més tard la cascada no estés en aquelles condicions, ja que trobarem algun tram on el glaç era molt prim i s'estava desfent a causa de les altes temperatures. Esperem que el fred duri una mica més i poguem fer alguna altra escapada a enfilar-nos pel glaç.

Jordi Vidal

A. ISLANDIS B. (variant):BANQUISA

Ressenya de la via.

CAMPAMENT DE PRIMAVERA a l'Horta de Sant Joan (Ports de Beceit) els dies 18 i 19 de maig de 1996

Organitzen: Seccions de G.E.A.M. i G.E.T.

CARTES AL DIRECTOR

Epistolari

Sr. Director de la Revista TALAIA

Preuat company:

En el número extraordinari del 40è aniversari de la nostra entitat, juliol-agost-setembre 1995, p.22, hom pot llegir el següent: «Amb aquestes tendències noves es produeixen dins el Grup desavinences entre la part veterana o estudiosa i la part jove o metrística. A conseqüència d'aquests desacords es produeix la dimissió del fins ara Delegat del Grup Sr. Antoni Ferrer, que no està d'acord amb els elements joves».

Sobre aquest particular cal fer-se dues preguntes: com podia estar jo en desacord amb els elements joves si aquests eren justament els qui m'ajudaven? Com podien estar en desacord els joves amb mi quan aquests continuaven després la tasca iniciada per mi? És cert que vaig dimitir, i l'excusa que es va fomentar -no per mi precisament- del fet que em trobava en desacord amb els joves. Res més lluny de la realitat; el motiu en fou tot un altre, motiu que l'autora del citat article desconex perquè és molt jove i no és culpable del lapsus. M'explicaré.

Una bona part de la junta directiva d'aquella època veia amb molt mals ulls que la joventut es decantava vers l'espeleologia, aspecte que els tre-

ia de polleguera, tota vegada que els volien atraure cap al muntanyisme i excursions amb autocar i no ho aconseguien (que de totes maneres considero que era una aspiració normal), però el jovent preferia venir amb mi i jo no els pressionava perquè això anés així.

Poc més tard, en una reunió de Junta aparegué el tema de la seguretat dels practicants del muntanyisme en general o excursionisme. Tema i problemàtica exposada per endavant a les reunions de la Federació Catalana de Muntanyisme a Barcelona a les quals jo assistia molt regularment i on tenia igualment una pila de contactes. El motiu principal era que en general no existia en aquells moments un sistema de seguretat prou ampli per als practicants, ja que depenia en aquells temps de la Federació Nacional de Madrid, amb molt pocs practicants, quan a Catalunya l'activitat es trobava ja molt més desenvolupada.

En exposar el tema aquí, se'm va respondre molt negativament, de tal forma que dita resposta és encara impubliable, però a la vegada em demostraven novament la seva animositat envers la meua persona. Aquest conjunt fou el motiu principal que jo decidís emigrar de la Talaia donant-me de baixa.

No formant ja part d'aquesta entitat, una part d'aquells joves va continuar sortint amb mi fora de la Talaia una bona temporada sense que jo els hagués cridat. Però aquests, volent reformar la Secció d'Espeleologia i posat el tema en qüestió, se'ls va prohibir de dur aquesta pràctica dintre de l'entitat posant com a excusa que, com jo, «el Tonet havia marxat, la pràctica de l'Espeleologia s'havia acabat», així de clars i contundents, posant de manifest novament la seva malvolença en contra meu fins i tot defora la Talaia.

Sortosament l'element jove no es va esporuguir, fins aconseguir aquesta pràctica dintre de l'entitat després de moltes batalles orals i enginy. Els articles de la nova consecució foren els citats Àngel Vedo i Josep M. Franco, encarregats principals del nou Grup, continuant aquests la tasca iniciada per mi d'estudi de cavitats i continuïtat de la revista SOTERRÀNIA. Fou bastant més tard que aquests es dedicaren al «metrisme» i altres activitats més esportives a causa del nou corrent de la joventut en general i arreu.

Esperant que tingueu l'amabilitat de publicar aquest petit aclariment, aprofito l'avinentsa per a saludar-vos molt cordialment

Antoni Ferrer

El «hobby» d'aquest hivern (23) A L'ENTORN DE L'HOSPITAL DE SANT ANTONI ABAT Els carmelites descalços i la Rambla de Sant Josep -2-

La Rambla dels Josepets

Per descomptat que la Rambla dels Josepets no sempre ha tingut la forma actual. Abans d'urbanitzar-se aquest sector formava part del gran hort dels carmelites, però ja un cop urbanitzat molts de nosaltres l'hem coneguda com a Rambla, amb el passeig central de terra i voltada per dues fileres de grans plataners amb el rec d'aigua que els unia. També hi havia una font a la part superior a mà dreta i tenia els seus bancs de pedra a cada costat; llavors a cada costat del passeig hi havia una calçada per al trànsit rodat d'aquells moments, ja fos dels carros o dels pocs vehicles motoritzats que anaven augmentant de mica en mica.

Aquesta rambla cada any, la vigília dels Reis, era envaïda per la cavalcada i per tot el seu acompanyament i hi feien parada quan els reis pujaven a l'Hospital per fer l'ofrena als malalts. És bo recordar que durant molts anys la cavalcada es feia dalt de cavall i segurament que el recorregut per aquells que hi anaven era més incòmode que no pas ara.

A banda dreta d'aquest passeig hi havia els jardins del Teatre Apol·ló (val a dir que els vilanovins sempre n'hem fet esment sense posar l'accent a l'última síl·laba). L'any 1878 el Marquès de Samà, que ha-

via comprat part de l'antic hort, va plantar-hi un artístic parc que va anomenar «Jardins d'Apol·ló», proveït d'un espai per a balls i tot seguit els va cedir a l'Hospital. Més endavant, l'any 1884, es va construir dins el jardí una petita edificació d'estil colonial que donava cabuda al bar en el qual celebraven tota la mena de festes familiars i gastronòmiques que segueixen a una festa religiosa com són el bateig d'un nadó, la primera comunió d'un infant o el casament d'uns nuvis, i també s'hi havien fet els balls que el Foment Vilanoví organitzava cada any després de la Festa Major; aquest terreny avui dia l'ocupa una indústria marbrista.

Al costat esquerre en principi hi havia un gran solar amb pistes asfaltades i amb les cistelles per jugar a bàsquet i com que era propietat dels amos de la fàbrica del Fènix, més coneguda com «la fàbrica de la Rambla», anys més tard s'hi van construir els actuals pisos per allotjar-hi els treballadors.

Les monges concepcionistes

Des d'un principi, millor dit, des del 15 d'abril de 1858, les monges Concepcionistes, vingudes de la seva casa de Mataró, tingueren cura del servei de l'Hospital, ja que aquell

L'antiga Sinya de l'Hospital. Foto: A. Sagarra

mateix any es va signar un conveni entre la Superiora d'aquestes Germanes i la Junta Municipal de Beneficència per a fer-se càrrec dels malalts, cosa que van fer, salvant el període dels anys 1936-1939 de la Guerra Civil.

El juliol de l'any 1936 les autoritats revolucionàries reuniren el personal religiós tant de la casa d'Empara com de l'Hospital per tal que no abandonessin pas el servei que feien, però va resultar que amb les monges Concepcionistes no es varen entendre i aquestes van marxar. Sembla que hi va tenir a veure el fet que en els primers dies de la revolta dues monges d'aquest orde, de fora de Vilanova, varen ser assassinades.

De resultes d'haver marxat les Concepcionistes, les Paüles de la Casa d'Empara van passar a servir a l'Hospital. Passada ja la guerra, les Concepcionistes es van reintegrar altra vegada al servei de l'Hospital. Ha resultat, però, que amb el pas dels anys en què han minvat les vocacions i també amb les noves exigències del servei sanitari que ha imposat personal professional, tot plegat ha portat que actualment la presència de les monges només sigui testimonial amb la presència d'una monja, Sor Maria, d'aquesta congregació i ja d'edat força avançada.

El Patronat dels Pobres

Un dels serveis que havia aconseguit aquesta institució fou el menjador del Patronat dels Pobres, en un local situat ja en el carrer de Sant Magí, un local que nosaltres coneguérem amb el nom de «Auxilio Social» i al qual hi assistien les persones més necessitades de la vila. Aquestes tenien el seu lloc fix al menjador, però també hi menjaven rodamons i passavolants en una espècie de rebedor on hi havia taules parades amb bancs per a seure-hi. Aquest servei havia estat fundat l'any 1860 com a patronat dels pobres per tal de suprimir la mendicitat i socórrer també els que es trobaven a l'atur. Els capdavanters i fundadors d'aquesta institució foren una colla de prohoms vilanovins, com Josep Vinyals i Gasó, Isidre Marquès i Riba, els germans Samà Martí, els germans So-

ler Morell i alguns més, i en aquella època fundacional acollí unes 83 persones i més endavant passaven de 100. El primer de maig de 1925 es va inaugurar el nou menjador, amb taules de marbre. La menja era bona i sana i en els darrers anys era tanta la freqüència en què s'hi menjava colomí dels que es criaven a les golfes de l'Ajuntament que els beneficiaris un dia protestaren dient que «ja estaven tips de menjar colomí»... Aquest servei pràcticament es va mantenir fins a l'any 1936, és a dir, que va funcionar més de 70 anys. Passada la guerra va tornar a funcionar amb el nom ja citat de «Auxilio Social», que depenia de l'organització Nacional, fins ben entrada la dècada dels 50.

Manteniment de l'Hospital

Els vilanovins des de sempre s'han pres com un deure el vetllar pel manteniment de l'Hospital i s'han ideat en cada època fórmules per a recaptar diners. Des de sempre s'havien fet tómbols, rifes, balls benèfics, carrosses el diumenge de Carnestoltes des del 1858 al 1936 i també en l'època moderna el conegut programa de Ràdio Vilanova portat pel Sr. Serra Alsina i el simpàtic «Lalo».

Uns altres recursos els treia l'Hospital de les deixes amb què sovint la gent el beneficiava, ja fossin amb cases o amb terres.

Ben entrat el nostre segle, l'Hospital tenia també altres seccions d'atenció i servei popular. Alguns d'aquests serveis devien el seu origen a la manca d'aigua corrent encara en moltes cases del poble de Vilanova. Un dels serveis era el dels rentadors de roba en dos grans safareigs que hi havia al pati i l'altra era el dels banys. Hi havia a l'Hospital algunes habitacions amb banyeres amb aigua calenta i tot (els anys 20-30) de dues pessetes el servei.

Un altre servei que també oferia l'Hospital, ja al tombant del segle passat i destinat a l'agricultura, era el de llogar unes premses mòbils que tenien i que anaven tirades per un animal. En l'època de premsar els raïms anava pels cellers dels page-

sos que la sol·licitaven i que tenien cup però no tenien premsa i així aquests no havien de traslladar la brisa a un altre celler.

Actualment s'ha hagut de donar una nova orientació a l'economia. La posada al dia dels seus serveis sanitaris ha comportat de buscar un finançament pactat i segur amb la sanitat pública, i és que el seu patrimoni immobiliari s'anava devaluant amb el temps i s'han vist obligats a desprendre's-en, tal com hem vist que ho feien amb el nostre propi local, que fins a la compra comunitària de l'edifici aquest era patrimoni de l'Hospital.

La manifestació de dones amb galledes

El pou de l'Hospital també donava aigua al poble de Vilanova des de fa molts anys, principalment en èpoques més properes i sobretot en la dècada dels anys 1950, en què la manca d'aigua es va accentuar tant a Vilanova fins al punt que es va organitzar una manifestació molt sonada de dones amb galledes pels carrers de Vilanova el dia 24 de setembre de 1965, en plena dictadura franquista, que reclamaven aigua per al poble i que va acabar davant de l'Ajuntament de Vilanova. Aquest fet va tenir ressó fins i tot al govern civil de la província.

Aquest pou va alimentar el

Monòlit commemoratiu i el popular Lalo. Foto: J. Sureda

sector de la plaça de les Casernes i les barriades del Tacó i del Grup Armanyà. En realitat de pous n'hi ha més d'un. Hi havia el més antic o el de sempre, però als anys 50 se'n va fer un altre a pic i pala, naturalment, d'uns 30 metres de fondària i que donava un cabal proper als 25.000 litres d'aigua per hora. Era d'aquest pou que es treia l'aigua que s'enviava al ramal del poble. Aquest pou, però, no va ser revestit d'obra i els desprendiments de la terra de les parets van minvar la seva fondària i en van perjudicar el cabal. Fos pel motiu que fos, el cert és que cap als anys 70 es va fer un altre pou dins l'hort de l'Hospital per tal de recuperar el cabal minvant, però la prospecció no va donar el resultat aquífer desitjat.

Recaptant donatius. Presidits pel Lalo, els Srs. Cánovas, Serra Alsina i Solanell. Foto Horro, Arxiu Solanell

Els enterraments

L'any 1878 es va pressionar l'Ajuntament de Vilanova perquè instal·lés el servei d'enterraments, però es volia que els seus beneficis anessin a parar a les cases de beneficència, de manera que l'Hospital n'era una d'elles i per això va dipositar com a garantia unes làmines de valors de l'Estat.

D'aquest servei molts de nosaltres recordem que en guardaven els cotxes en un portal prop de l'entrada principal de l'Hospital i que era blanc si el mort era un infant o negre per a la resta i el tirava un cavall o dos (això depenia de la categoria), que eren de cal «Nicolau». En aquells anys el preu d'un enterrament anava de 90 a 35 pessetes.

Altres qüestions

Durant els anys de la guerra civil, concretament el mes de gener de 1938, la Comissió de Govern de l'Ajuntament va decidir construir un pavelló al jardí per a tuberculosos, separat de la resta de pavellons. El lloc escollit fou a la part nord junt a la tanca que envolta tot el jardí, que en aquells temps era un hort. L'edifici es va construir però no es va arribar a utilitzar mai per a aquest fi. L'edifici actualment allotja les dependències de la direcció i de l'administració de l'Hospital. El mes de setembre de l'any 1938, en una reorganització efectuada en els serveis de l'Hospi-

tal, es va nomenar el Dr. Artur Galceran Borrell com a director. Durant tot el temps que durà la guerra, el regidor d'ERC, Josep Sansi, fou el responsable de l'àrea de Sanitat i Assistència Social, cosa que executà amb una total entrega i responsabilitat. Casualment aquest regidor era veí i vivia al carrer de l'Hospital (el carreró que no passa, a la dreta de la Rambla dels Josepets). L'any 1873, els administradors de l'Hospital ja es van veure obligats a fer suspensió de pagaments en no cobrar els interessos pels títols de Deuda Interior i Exterior que havien rebut del govern com a compensació per la desamortització dels seus béns. D'aquesta manera van arribar al 1874 devent vuit mesos als subministradors de pa, oli i altres articles.

Es bo recordar que en la casa que tanca la Rambla de Sant Josep, en la part inferior esquerra, hi va néixer el President de la Generalitat de Catalunya Francesc Macià, i que en el racó que hi ha s'hi va posar un bust en recordança d'aquest fet, però que gràcies a l'incivisme ciutadà fou aconsellable de retirar esperant millors moments.

Que l'Hospital sempre ha estat en obres d'ampliació i de reforma no és cap secret per al poble. La campanya radiofònica per a la recaptació de diners que setmanalment portava a terme el popular Josep A. Serra Alsina, assistit pel també popular «Lalo», que ell havia creat, i des

de les ones de Ràdio Vilanova anaven en aquella direcció i una de les últimes realitzacions fou la creació, l'any 1959, d'una sala per a la rehabilitació dels infants afectats per la poliomielitis, malaltia que aparegué sobretot en la població infantil en la dècada dels anys 50-60 amb força virulència. En reconeixement a aquesta dedicació, el poble de Vilanova en general i l'Hospital en particular van col·locar un bust als seus jardins amb la figura d'aquests dos personatges.

Joan Lluís Sivill i Vergés

Bibliografia:

CAP DE CREU, Lluís Albala-te i Guillamont, 1993.

VILANOVA 1936/1939, El Govern Municipal i altres aspectes, F. X. Puig Rovira, IEP, 1994.

ANALES DE VILLANUEVA Y GELTRÚ 1850-1880, José M. Freixa

ELS ANYS TRISTOS (1881-1900), A. Virella i Bloda, IEP, 1992.

DESCRIPCIÓN E HISTORIA DE LA VILLA DE VILLANUEVA Y GELTRÚ, Fr. José A. Garí.

VILANOVA I LA GELTRÚ, Imatges de la ciutat i de la comarca, A. Virella.

PUIGMAL: L'ESCAPADA

Són dos quarts de cinc del matí i el Manel, puntual com un clau, passa per casa. Anem al Puigmal, cim al qual fa molts anys que no pugem i que sempre havíem fet des de la vall de Núria, quan, en no tenir cotxe, hi anàvem sovint per fer muntanya.

Sortim directes cap al túnel del Cadí-Moixeró. A Puigcerdà, parada, cafè amb llet i croissant. Seguim cap a l'estació Err-Puigmal, deixem el cotxe a l'aparcament (1950 m), no hi ha ni una ànima; són dos quarts de vuit del matí, encara és fosc i ens posem les botes. A les vuit comencem a caminar, fot un fred que pela i despunta el dia. Volem pujar al cim del Puigmal i seguim la pista nevada que ens portarà a la sortida de l'últim remuntador mecànic (2230 m). El suau pendent fins ara es comença a empinar, pugem en direcció a l'oest, just al contrari del Puigmal, en direcció al Pic de Duraneu per tal d'agafar la carena. La neu és molt dura i ens calcem els grampons; una vegada aconseguida la carena passem pel Pas dels Lladres i després de forta pujada assolim el cim del Puigmal d'Err (2910 m). Al cap de pocs minuts pugem dos esquiadors que ens fan la foto del cim. Ens fa enveja el descens de 1000 metres que faran en poc més de mitja hora fins a l'aparcament; nosaltres trigarem una mica més!

A la baixada trobem diversos grups que pugem esquiant; baixem pel dret i ens endinsem per un embut amb fort pendent al final del qual hi ha restes d'allaus. Al Manel un grampó que li juga una mala passada i quan menys ho espera li salta de la bota. I és que no es pot anar amb eines tan prehistòriques.

El Xavier i el Manel a dalt del cim del Puigmal. Foto: X. López

Un cop a la carretera nevada que fa de pista, trobem infinitat d'esquiadors que hi baixen; arribem a l'aparcament, que, a diferència del matí, és ple de gom a gom. Sortim en direcció a Vilallobent (al costat de Puigcerdà) i anem a dinar al restaurant El Recó, per cert molt recomanable. Cansats i tips enfilem cap a Vilanova. Pujar al Puigmal avui ha estat realment l'escapada.

Xavier
López

- Ascensió realitzada per Manel Orriols i Xavier López el 29 de desembre de 1995. Desnivell aproximat 1000 metres. És recomanable no deixar-se els grampons ja que la pujada és sempre per cara nord i la neu és molt dura amb plaques de glaç.

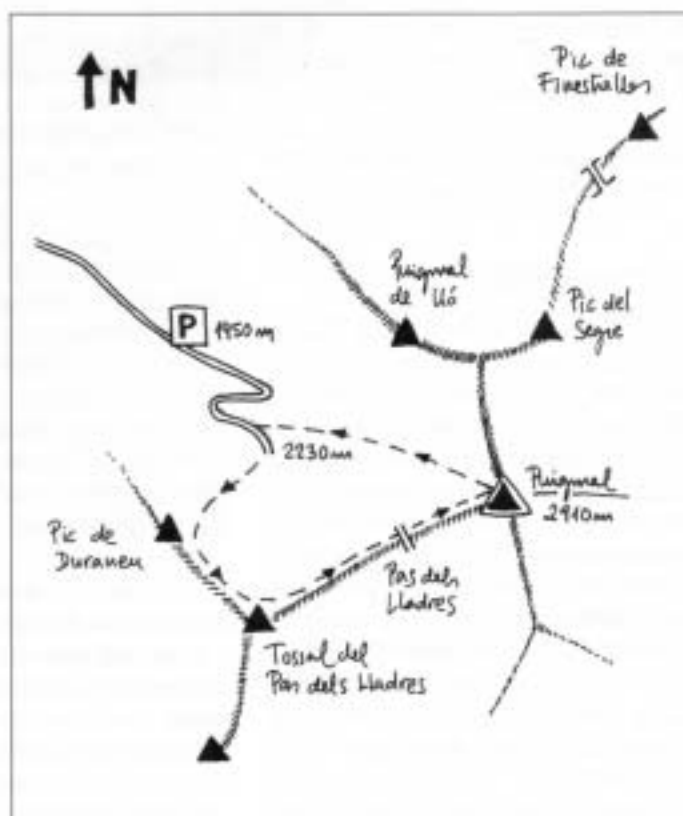
Cartografia:

Cerdanya, Editorial Alpina (1/50.000)

Bibliografia:

100 Cumbres de los Pirineos, de Georges Veron SUA Edizioak, 1992

Cerdanya, Valls i Carenes, de Manel Figuera, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1995

ELS CÀTARS I EL CATARISME

Presentació del llibre *Els Càtars*, de Jesús Mestres, feta per Salvador Butí a la Llibreria Odissea de Vilafranca del Penedès, el dia 17 de novembre de 1995)

Sembla mentida que un tema tan important per a la nostra història hagi tingut tan poc ressó fins ara en la nostra bibliografia. Que jo recordi solament hi ha en català dedicat al tema de forma exclusiva un petit llibre: "L'heretgia albigesa i la batalla de Muret", de Dalmau i Ferrer, de l'any 1960, encara que en obres més generals sí que hi ha capítols dedicats a parlar del catarisme.

Per tant aquest llibre de Jesús Mestres ve a cobrir una necessitat ben palesa tal com podem veure per l'èxit assolit.

No sé si a causa del llibre o si el llibre n'és la conseqüència, el catarisme està de moda. De ser un tema totalment desconegut ha passat a ser, almenys de nom, de domini general. Aquest any, per aconseguir una plaça en unes jornades que va organitzar la "Caixa de Catalunya" a la Pedrera sobre el fenomen, vaig haver de fer molts equilibris i al final vaig poder seguir les sessions, dret en un racó i gràcies a la meva forassenyada insistència.

I és que el tema té totes les condicions per estar de moda, és com una d'aquelles novel·les que el lector pot agafar per diversos aspectes, que té moltes lectures i per tant interessa a molts, encara que potser per punts de vista molt dispers.

podem tractar des de vessants molt variats. Primer és un fenomen po-

lític, Occitània viu en una cruïlla de poders a cavall dels segles XII i XIII.

Avignonet de Laureguès, lloc clau en la història del catarisme occità. Foto: S. Butí

Castell de Lordat, dominant la vall de l'Arleja, refugi de càtars. Foto: S. Butí

El fenomen del catarisme el

A part dels comtes de Tolosa i Barcelona, que se'n disputen la sobirania directa des de fa molts anys, i els senyors locals que juguen amb ells per treure'n el major profit, hi ha el poder del rei de França, que desde fa uns anys està recuperant importància i recorda que és el senyor nominal de tots plegats. Felip II no participa plenament en l'expansió cap al sud del domini reial, però sí els seus fills. I no podem oblidar que estem en uns moments crucials per a la formació i consolidació de la monarquia capeta en lluita contra els veïns i els ducs, que portarà uns anys més tard al regnat de Lluís IX.

França és en aquella època un poder creixent i militarment poderós. Muret no es pot deslligar de Beauvais ni de la recuperació del ducat de Normandia i gran part dels territoris dels Plantagenet.

Els anglesos també tenen ficat el nas a Occitània. No oblidem que el rei d'Anglaterra és duc d'Aquitània i que el conflicte latent

portaria al final a la guerra dels Cent Anys. Anglaterra, però, en aquests moments no viu en la seva millor època: encara que els occitans hi confiaren moltes vegades en va.

L'imperi, en conflicte permanent amb el papat per l'hegemonia del poder a Europa i que acabarà debilitant les dues institucions, també hi és present. No oblidem que la Provença, tot i que en part en poder de la casa de Barcelona, és terra de l'imperi i moltes accions portades a terme pels croats seran en terres imperials.

No podem oblidar tampoc l'església, que en els moments claus està regida per un home, Innocenci III, decidit a demostrar que el poder del papa està per sobre del de qualsevol rei.

Enmig de tot aquest entramat, el poble occità veu com un rei, el de França, excomunicat per un assumpte de faldilles, està al darrere d'una croada contra cristians que escullen com a líder un rei,

Pere I de Catalunya, coronat pel papa, vencedor dels moros a les Navas de Tolosa i que a sobre se'l coneix com el Catòlic.

El catarisme té també un vessant social. La societat occitana de l'època té totes les condicions per esdevenir el lloc propici, encara que no fou ni de bon tros l'únic. El feudalisme no està implantat com al nord de França. Les ciutats de Narbona, Marsella, Tolosa, Montpeller, Carcassona, Albi i d'altres tenen una important burgesia que disposa d'un poder a vegades més gran que el del propi comte, les idees de llibertat són molt sentides, el paper de les dones és determinant en l'expansió del catarisme. Recordem que és la mateixa societat que crea la poesia trobadoresca i la idea de la fin'amors.

És una societat molt avançada al seu temps i probablement molt semblant a la catalana de l'època, amb una llengua molt similar i amb relacions molt intenses, no solament a nivell polític sinó també comercial

Sant Felix de Lauraguès, on el 1167 va tenir lloc el Concili que va organitzar l'església càtara occitana. Foto: S. Buti

i per altres motius, com la transhumància; molts pastors venien amb els seus ramats a fer hivernades a Catalunya.

Un estudi aprofundit del catarisme no pot oblidar la gent que formava part de la societat on es va desenvolupar i com era la seva vida quotidiana.

Però sobretot el catarisme fou un fenomen religiós. Entroncat amb les arrels més bàsiques i simples de la religió, amb els moviments de pobresa, simplicitat i retorn als orígens apostòlics que han aparegut a tot el llarg de la història de l'església, des dels agnòstics de Marció, passant pels maniqueïstes i bogomils, valdesos i que continuarà amb altres moviments posteriors.

Es tracta d'una idea, bàsica, simple i que tothom pot entendre, el bé i el mal enfrontats. Aquest món on la gent passa gana, on no hi ha justícia, on es pateix constantment, és el regne del mal. El bé d'on alguna vegada es van escapar les ànimes és una altra cosa. A partir d'aquí es poden muntar totes les metafísiques i litúrgies que es vulguin, però al final en resulta una religió molt estricta a la vegada que permissiva, on la mort és un alliberament i on el dualisme no és tan important com en la religió catòlica, que acaba amb un judici final amb bons al cel i dolents a l'infern, sinó que triomfa el bé i totes les ànimes se salven. Una forma de veure el món que atempta contra l'església com a institució, la forma de vida dels seus ministres, el sistema social organitzat, l'estructura de tots els poders i que posa en evidència tots els opressors i que, per tant, cal eliminar.

Tots aquests aspectes són apassionants. Si els ajuntem fan del catarisme un fenomen d'alt interès que per força ha d'estar de moda. Si a sobre hi posem la facilitat de mobilitat que tenim avui, és també un fenomen turístic i per tant incentivat pel propi govern francès.

Minerve. L'estiu de 1210 fou assetjada per Simó de Montfort, on foren cremats 140 càtars. Foto: S. Butí

Montségur. Restes del castell que va viure un dels últims episodis del catarisme. Foto: S. Butí

Això ens porta a una reflexió sobre els perills de les modes. Avui podem fer un viatge per Occitània i veure els càtars per tot arreu. Podem menjar en un restaurant càtar, comprar el formatge dels càtars, veure un licor càtar, llegir fantasies sobre els càtars, fer recorreguts turístics dels càtars... L'avidesa comercial pot devaluar les coses fins a extrems insospitats i prenent per pretext uns éssers que volien ser purs, que eren vegetarians, que de la seva austeritat en feien una mostra exemplar, tot plegat és una mica com riure's dels 'bons homes' i a mi particularment m'entristeix.

A sobre hi ha, respecte al catarisme, un vessant esotèric intensíssim que vol veure mil relacions amb el sol i les dimensions d'un castell, com el de Montségur, que fou construït desenes d'anys després

que el lloc va ser ocupat pels francesos de Blanca de Castella, pels mateixos destructors del catarisme.

Occitània i Catalunya van viure en una època molt properes, potser encara no hi havia consciència nacional, però en l'època en què es consolidaven monarquies com la francesa tots els països de la llengua d'Oc es van ajuntar amb el comte de Barcelona per salvar la seva identitat enfront dels francs.

A Muret van caure bona part de les il·lusions d'un futur conjunt. Esperem que gràcies a la memòria dels càtars, a la nostra curiositat cultural i a la unió europea puguem retrobar-nos amb els nostres germans occitans i demostrar que a la llarga les guerres no serveixen per res.

Salvador Butí

BRUIXES I INFERNS A DOJO

Vam començar comentant la bruixeria geogràfica catalana en el mes de setembre de l'any 1994 i el desembre de l'any passat ja portàvem quaranta-set llocs relacionats amb les bruixes. Cal manifestar que les aportacions dels consocios talaïencs i de l'Onomasticon han estat molt profitoses. En la darrera enumeració demanàvem la col·laboració per aconseguir el mig centenar de bruixam. L'amic Gener Aymamí ens ha enviat una carta curulla de bruixes aliades amb l'infern. Algunes de les bruixes del seu llistat ja eren conegudes i van merèixer la nostra atenció en passades edicions. La resta ens allarga la relació per damunt del nostre objectiu i en aquests moments ja podem posar la fita al centenar. Hi arribarem? Heus aquí les noves fetilleres d'en Gener:

48. **Barranc de la Bruixa**, a prop de la serra Major del Montsant, damunt la Morera, indret de la **cova de la Bruixa**. Hi vam passar pel costat en una sortida del GR-7.
49. **Colomer de la Torre de les Bruixes**, a Alins de Vallferrera. Ignoràvem la consagració bruixenca d'aquesta torre de guaita.
50. **Avenc de la Bruixa** de la canal Baridana, en el Cadí. No l'hem localitzat.
51. **Cova del serrat de les Bruixes**, o cova de l'obaga de Colfred, a la serra de Milany, en el Ripollès. Falta situar-la en el mapa.
52. **Forat de les Bruixes**, de quatre metres, a l'Ordal. L'Alpina no el contempla.

53. **Font de les Bruixes**, vora Espolla (Empordà), vora el terme de la Jonquera.

54. **Plaça de les Bruixes**, a Molins de Rei, entre el poble i Sant Bartomeu de la Quadra. S'hi van fer troballes de sitges ibèriques.

55. **Avenc de les Roques del Corb**, de Santa Brígida, **de la Bruixa** o avenc Elisenda, diferents noms d'una mateixa cova de 13 metres de profunditat. És a Amer, la Selva. Deu ésser prop de Santa Brígida.

I a continuació les darreres de collita pròpia:

56. En una emissió de TV que parlava de «l'Aran Mágic», es va mencionar el **pla de les Bruixes** de Beret. Desconeixíem aquesta denominació de l'indret. No surt en els mapes.

57. En una crònica sentimental d'Aiguamúrcia, publicada l'any 1990, es cita un document del segle passat que donava les afrontacions de les possessions del monestir de Santes Creus. Per la part de tramuntana hi havia el **torrent de les Bruixes**, limitant amb el terme de les Ordres (a llevant del riu Gaià), ara conegut per torrent de la Romenguera, el qual vam creuar fent el GR-7-2.

58. Buscant en un mapa el topònim anterior, vam trobar un **barranc de les Bruixes** a ponent del riu Gaià i del Pont d'Armentera.

Podeu constatar que la caça de bruixes és abundant ja que n'hi ha arreu.

I d'inferns? N'hi ha gaires? Ens vam estrenar el març del 1993. Aleshores la llista d'inferns terrenals va tancar-se en tretze «focs» i ja començàvem que en deixariem en el tinter. En un tríptic publicat per la Diputació titulat «Itineraris i excursions» es descriu una sortida senyalitzada per dintre el Parc Natural del Montseny. Aquesta excursió porta el nom del **Sot de l'Infern**, amb inici prop del càmping de Fontmartina, endinsant-se fins al capdavall d'una fondalada situada a migdia del turó de l'Home. Segons s'explica, «la sensació de solitud i d'harmonia que transmet aquell amagat paratge conviden al repòs abans de reprendre el camí». Renoi, quin infern més poc maligne!

En cercar el topònim anterior en el mapa, ens vam trobar amb un altre **sot de l'Infern** en el mateix Montseny, aquest entre Santa Fe i Riells, a llevant del turó de l'Home, zona que vam fer en una matinal talaïenca el maig de 1991.

La darrera troballa fou l'any passat a Mallorca. Entre les espectaculars sa Calobra i l'«ignorat» torrent de Pareis —per cert, aquest nom tant pot expressar «lloc infernal» com un «paradís»—, hi ha el **clot de l'Infern**. Per ben poc, una colla d'excursionistes es queden «escalivats» dintre d'un lloc satànic.

Amb els citats tres topònims ja en tenim setze. Farem l'exposició dels inferns de la carta d'en Gener Aymamí:

17. **Cova de l'Infern**, en el cap de Creus. És situada a la **costa de l'Infern**, sota el **puig de l'Infern** i propera a la **punta de l'Infern**. Veritable indret infernal.

El Pic de l'Infern des del Nou Creus. Foto: Josep Blanes

18. **Serra del Sot de l'Infern**, entre el Montnegre i la costa de Calella.
19. **Turó de l'Infern**, sobre la vall de Cabrera de Mar (Maresme), lloc on en els segles XIV-XV eren penjats els malfactors i encara hi ha tres enclavaments de les forques.

20. **Cova de l'Infern**, de la Bona Dona, Cau del Dimoni, cova de les Encantades, Forat de les Bones Dones, de les Males Dones, diferents noms de la mateixa cavitat, situada a Cabriels (Maresme).
21. **Avenc de l'Infern**, de 20 metres, un dels de la Morella, en terme de Begues.

22. **Cova de l'Infern** o del Dimoni. És d'erosió marina i és a la Meda Gran. Ull, Gener! A la mateixa illa, davant de l'Illa Petita, existeix el mateix **Infern**!

23. **Cova del Clot de l'Infern**, en el **torrent del Clot de l'Infern**, a Rupit, cavitat de 5 metres que no hem localitzat en mapes.

24. **Cova de l'Infern en Caixa**, a la Marina de la Selva. Sense dades.

Per acabar. En cercar la Bruixa del Montsant, en el mateix mapa i vora Cabassers, hem trobat el número:

25. **Collet de la Boca de l'Infern**, d'on d'aquesta entrada s'accedeix directament a les calderes del Pere Botero.

L'inventari de l'avenc o casa del diable pot ésser il·limitat. Qui en sap més?

Vicenç Carbonell i Virella

CURSET D'INICIACIÓ A L'ESCALADA'96

Del 16 d'abril al 5 de maig, la Secció GEAM organitza, com cada any, el **curset d'iniciació a l'escalada** per a majors de 14 anys. Als menors d'edat, els caldrà presentar l'autorització dels pares o tutors.

El preu és de 16.000 ptes. Inclou l'Assegurança esportiva de la Federació Catalana, ser soci de l'entitat fins a final d'any i disposar de material personal d'escalada durant el curset. Hi ha descompte de 4.000 ptes. per als socis i de 3.000 ptes. per als federats o per als qui disposen de material personal d'escalada.

El curset consta de quatre classes teòriques i tres sortides:

- dimarts 16
- dijous 18
- dissabte 20
- dimarts 23
- dijous 25
- diumenge 28
- dimarts 30
- dijous 2
- dissabte 4 i diumenge 5

- Presentació del curset, passi de diapositives i resum històric.**
- Teòrica 1 - Principis bàsics d'escalada i introducció al material.**
- 1a Sortida - FACU (Canyelles).**
- Teòrico-pràctica al M.A.E.**
- Teòrica 2 - Tipus d'escalada i Tècniques de progressió.**
- 2a Sortida - Montserrat.**
- Teòrica 3 - Logística i Entrenament.**
- Teòrica 4 - Rescat en accidents d'escalada.**
- 3a Sortida - Vilanova de Meià.**

Informació i inscripcions: local social de la Talaia, c. Comerç, 4 - Tel. 893 12 57, de 20 a 22 h.
Hi ha places limitades. **AFANYEU-VOS!**

GR-1: d'oest a est, cercant l'orient DEL MONTSEC AL GOLF DE ROSES LA PASSAREL·LA- MAS DE GUILLEM

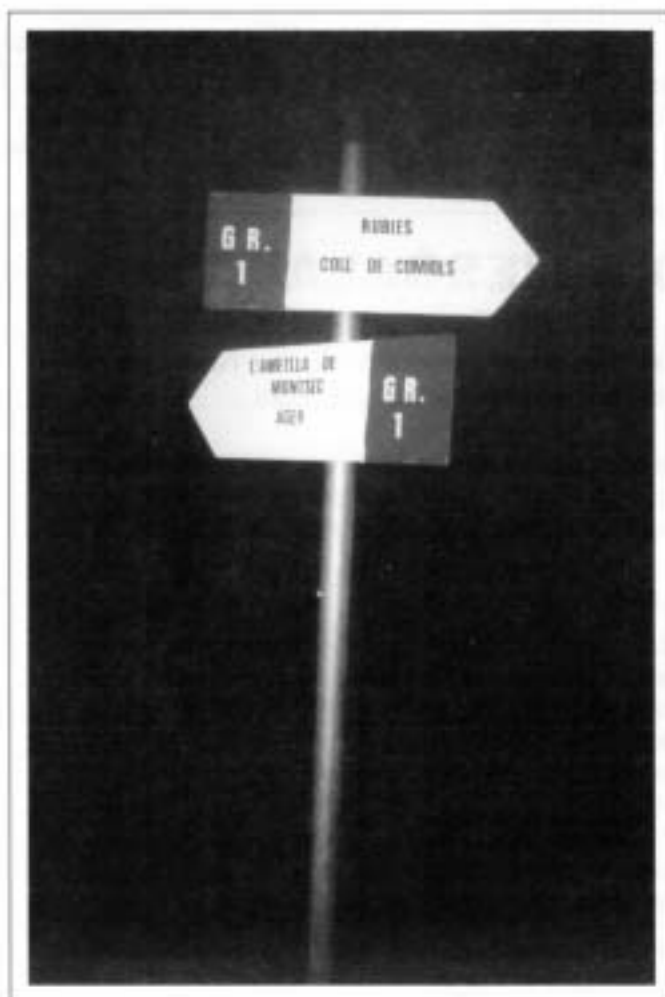
3a etapa: La Passarel·la-Rúbies-La Portella Blanca-Hostal Roig-Mas de Guillem; 7h 30m; 51 participants; 17 de desembre de 1995

Tot i que es preveia com una de les etapes més dures i més llargues d'aquest GR, la participació fou bastant nombrosa, incloïnt-hi l'assistència de nous caminaires que s'estrenaven en l'art de caminar per la muntanya. Així que tots, a les 6 de matí, ja ens teníem al peu de l'autòcar a la plaça de l'estació però per conti-

nuar roncant fins a l'arribada allí, a la Passarel·la, en una cruïlla de carreteres just a la sortida del Congost de Terradets i no gaire lluny de l'estació de FC d'Àger/Rúbies, on havíem finalitzat l'etapa anterior.

Encara endormiscats i tot seguint un tram de carretera, ensopeguem amb un pal de senyalització del GR, això volia dir evidentment que anàvem bé. El GR-1 ens convidava a anar cap a Rúbies i el coll de Comiols o tornar enrere cap a l'Ametlla del Montsec i Àger.

Esperonats per la gana començaríem a pujar, ja que els organitzadors ens privaren de la clàssica aturada d'esmorzar en un bar de l'autopista i ens proposaren de fer-ho a Can Ginesta una mitja horeta després de deixar els vehicles. Tot això amb una boira que Déu n'hi do! Una boira arrapada al fons de la vall de la qual nosaltres havíem emergit després d'una forta pujada. Davant nostre sobresortien entre llenques de cotofluix els cingles del Montsec de Rúbies.

Senyals de GR a la Passarel·la. Foto: Carles González

Pujant pel pendent cap a la Portella Blanca. Foto: Carles González

I continuariem pujant després d'endrapar-nos l'entrepà. Corriols a dreta i esquerra, parets de roca, tarteres, bosc d'alzines, camins en ziga-zaga, mines abandonades i fins i tot passem a frec del Jaciment Paleontològic Pedrera de Meià, que, segons diuen els rètols, és de l'Era Secundària, Cretaci Inferior. Però hi passem de llarg, contemplant per una banda el congost de Terradets amb un Pirineu nevad com a teló de fons, mentre que al darrere nostre endevinem el pantà de Camarasa pel mar de núvols que dibuixa el seu perímetre, encastat entre muntanyes. La veritat és que és un espectacle magnífic davant el qual els fotògrafs no paren de disparar una instantània darrera l'altra.

Entrem al barranc de Rúbies i amb ell encetem un camí ple i atapeït de vegetació que ens portarà més endavant a travessar el torrent i continuar pujant per entremig de feixes, per pistes i per senderols enfilant-nos en direcció al poblet abandonat de Rúbies, que queda al faldar de la muntanya, amb els retallats cingles del puig de Migjorn, la Portella Blanca i el Peladet.

Finalment arribem a Rúbies, tot tirant pel dret, atentament vigilats pel Sentinella, l'espectacular promontori rocós més proper al poble. Hem pujat ja des dels 350 m de la sortida fins als 1141 m de l'esplanada de l'església del poble, és a dir, 791 metres, i encara ens queda el tros més dret. El reagrupament al poble serveix per recuperar forces i contemplar l'espectacular paisatge que continua fent les delícies dels fotògrafs, afavorits, això sí, per un dia esplèndid. A l'altra banda el Montsec d'Ares, que ens recorda les etapes anteriors.

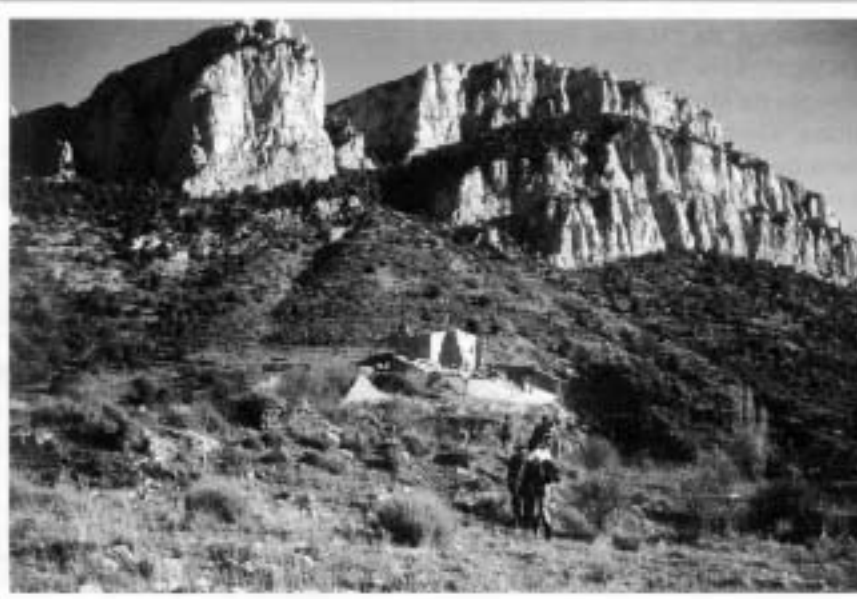
I ja hi tornem. El camí continua pujant per un fort pendent fins que s'enclota, tot fregant els cingles, pel canal de la Portella Blanca. Com si fos una queixalada a la roca s'obre la Portella, un pas situat a 1404 m, encaixonat entre parets de roca. Les roques damunt la Portella ens fan de torre de guaita, mentre donem crits d'ànim als caminaires més endarrerits que, tam-

El mar de núvols damunt Camarasa pujant cap a Rúbies. Foto: Carles González

El Congost de Terradets des de la Pedrera de Meià. Al fons, el Pirineu nevad. Foto: C. González

Arribant al poblet abandonat de Rúbies. Foto: Carles González

bé com nosaltres, van bufant de valent. Amb la vall de Rúbies, el pantà de Camarasa —ja sense boira— o el Montsec d'Ares per un costat; per l'altre Terradets i el llarg rosari de cims nevats del Pirineu, que ens fan distingir l'Aneto i d'altres que creiem identificar. A la dreta ens queda el puig de Migjorn, de 1592 m, i a l'esquerra el Peladet, de 1466 m. I com que l'etapa és llarga només ens aturem el temps just de reagrupar-nos. Per fi sembla que s'ha acabat la pujada i ara ja tot serà de cara avall.

L'itinerari continua molt desdibuixat sobretot per una zona de feixes de repoblació forestal on el fred i el glaç ens recorden que som a l'hivern. El paisatge per on passem ara no és cap meravella, fins que després de moltes feixes forestals arribem a una pista que seguirem una bona estona. Sota nostre s'obre la vall de Bercedana. Tot deixant la pista, fent dreceres i travessant zones de bosc, finalment trobem una esplanada que sembla adequada per a la ineludible cerimònia del dinar. Des de l'inefable entrepà fins al ranxo escalfat amb el fogonet de butà, ens cruspim el dinar amb un tres i no res. Alguns fins i tot aprofiten per fer la migdiada sota un bon sol matisat per un ventet que congelava a qui no estés arrecerat.

Tancat el parèntesi del dinar, ja xino-xano avall per pista i camins emboscats, fins que travessem les edificacions de l'Hostal Roig, des d'on agafaríem la pista que ve de Vilanova de Meià durant una llarga estona. Desembocaríem a la carretera que va de Comiols a Tremp, on no ens esperaven els autocars com era previst. Fins i tot algú s'arribà al coll de Comiols a la seva recerca. Per sort aparegueren, al cap d'una llarga estona.

Veritablement ha estat una de les etapes més dures però també de les més agradables i de millor paisatge. Fins a la propera!

Josep Blanes

Església de Rúbies. Foto: Carles González

Façana posterior i absis de l'església de Rúbies. Foto: Carles González

El Montsec d'Ares des de Rúbies. Foto: Carles González

GR-1: d'oest a est, cercant l'orient DEL MONTSEC AL GOLF DE ROSES **COLL DE COMIOLS- MOLÍ NOU (riu Rialb)**

4a etapa: Coll de Comiols-Sant Cristòfol de la Donzell- Molí Nou (riu Rialb); 3 h aprox.; 113 participants; 21 de gener de 1996

Aquesta etapa podríem dir que és gairebé el contrari de l'anterior; és curta i de baixada, ja que el desnivell des del coll de Comiols i el cim de Sant Miquel fins al riu Rialb és de més de 600 metres.

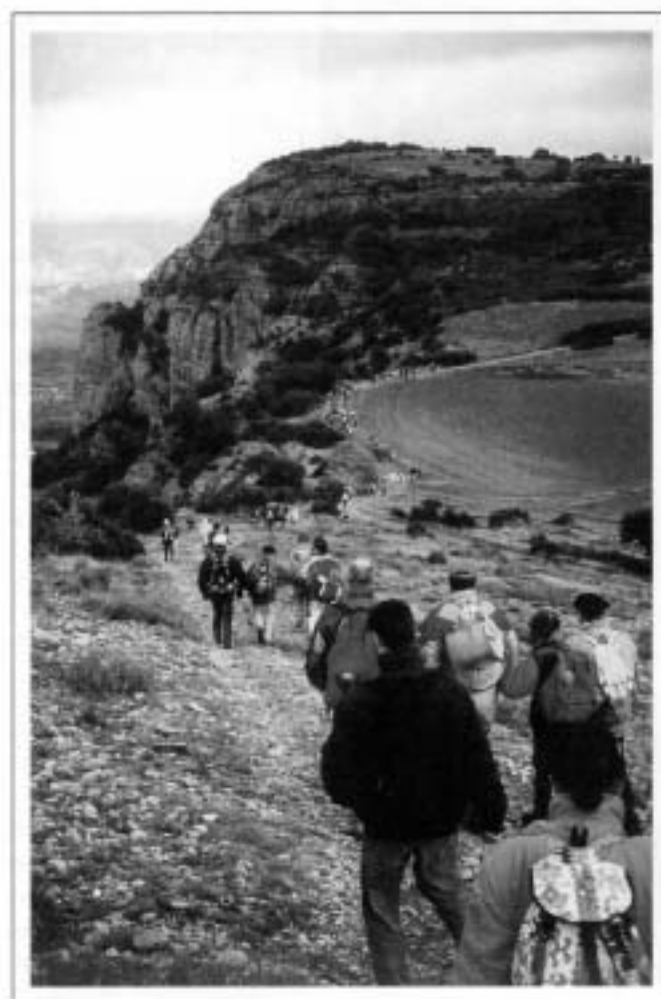
Sortiríem de la plaça de l'estació de Vilanova amb dos autocars i esmorzaríem just a dalt a l'hostal

del coll de Comiols, des d'on començaríem l'etapa, tot tenint en compte que obviàvem un sector de carretera que enllaçava des de l'arribada del darrer dia, a la carretera de Tremp, fins on sortiríem avui, al coll de Comiols.

I perquè no fos tot davallada engegariem enfilant-nos per una pista cap al cim de Sant Miquel, amb una vista excel·lent —tot i el dia ennuvolat—, especialment cap a la zona de Benavent i les cingleres de la Roca Roja, una de les

moltes escoles d'escalada d'aquells indrets. I més enllà la serra d'Aubenç com a teló de fons i la serra de Sant Honorat i la Roca del Corb, per on passarem a frec en la propera etapa i on la Talaia va organitzar —com recordareu— la 56a Marxa de Regularitat de Catalunya l'any 92.

I a partir d'aquí, gairebé carenejant, començava una davallada que ens portaria a salvar un desnivell de més de 700 metres fins a l'arribada. El camí, amb diverses

Cap al cim de St. Miquel. Al fons els cingles de Benavent. Foto: Carles González

Sant Cristòfol de la Donzell. Foto: Carles González

Intentant una passera per travessar el rierol prop del riu Rialb. Foto: Carles González

variants, gira a dreta i esquerra, mentre observem alguns rètols que ens avisen que allò són terrenys reservats per a la recollida de tòfones. A alguns ja se'ls fa la boca aigua només de pensar el bon guisat que farien si en trobaven alguna; però, res de res, ningú no porta cap gos ensinistrat per a aquests afers.

Tot llegint la descripció de l'itinerari algú diu: «Ai, si el Vicenç veu això de 'càdec'...» I ens vàrem quedar amb el dubte de si allò que trabàrem entremig de les alzines era càdec o ginebró! Més enllà, tot i que s'apartava de l'itinerari, ens atansàrem en uns minuts fins a les enrunades cases de Sant Cristòfol de la Donzell. Això ens permeté de reagrupar-nos i estar-nos-hi una llarga estona.

Ja tot seguit, la llarga rua de caminaires baixà decididament cap al torrent o barranc de Maçaners. Però —ai las!— pro-

blemes hi hagueren per creuar-lo ja que baixava força aigua i molts farien veritables equilibris per no sucarr els peus a rierol. I després

d'una breu pujada continuem tirant avall, ara ja per pista, fins que anem a tocar el riu Rialb, ja amb la clara vocació de convertir-se en pantà.

Finalment fariem cap entre el torrent, el canal i el riu, per l'ampla pista cap a l'arribada, és a dir, el teòric final d'etapa a la piscifactoria del Molí Nou. Però els autocars no ens esperaven. I com que els caminaires ens havíem allargassat molt, anirien arribant al Molí Nou les colles de mica en mica, i en no veure el mitjà de transport tothom pensà que no s'havien atrevit a tirar per aquella pista de terra. I de mica en mica ens enfilàrem fins a on la pista ja és carretera asfaltada. Tothom mig desesperat: «Ves, i ara què farem! Hauríem de tirar amunt a peu! Jo me'n vaig! Jo també!» En fi, un guirigall.

Caminant sota la pluja pel costat del riu Rialb. Foto: Carles González

Per acabar-ho d'adobar, un ruixat ens fa treure paraigües i capelines. I de cop i volta apareix un sol autocar, que venia del Molí Nou i que s'havia embolicat en anar a tombar el vehicle en una pista propera i gairebé ningú no el va veure ni el va sentir. Només els més endarrerits tindrien la sort d'ensopegar amb ell a la piscifactoria. Pujant, ens recollí a tots, fins els que havien decidit de fer-ho caminant. I ja tens els passatgers quasi de dos autocars premats com arengades dins un sol vehicle.

Finalment arribariem a la veritable carretera prop d'una masia per retrobrar-nos amb l'altre autocar i per dirigir-nos cap a Ponts a dinar. Ha estat una etapa diem-ne de transició. La propera promet de ser millor.

Josep Blanes

GR-1: d'oest a est, cercant l'orient DEL MONTSEC AL GOLF DE ROSES **MOLÍ NOU (riu Rialb)** **PERAMOLA**

**5a etapa: Molí Nou (Riu Rialb)-
Sant Andreu del Puig de Rialb-
Cortiuda-La Mora-Peramola; 4 h 11
m; 100 participants; 25 de febrer
de 1996**

Són les 6 del matí quan el centenar de caminaires del GR inscrits avui ens disposem a pujar als autocars que ens traslladaran al punt on havíem deixat la caminada anterior. Val a dir que el trajecte d'avui promet ser més engrescador. De totes maneres en aquestes hores de la matinada i acusant encara la resaca dels darrers dies de Carnaval, no hi ha res que es vegi massa clar i ens posem bé als nostres seients amb l'esperança de mig dormir encara una miqueta abans no arribem a Ponts, lloc escollit per esmorzar abans de començar el recorregut.

Sobre l'horari previst arribem a Ponts i allà esmorzem escampats pels bars que trobem oberts. En acabat pugem novament als autocars

que ens traslladen fins al Molí Nou, que és on pràcticament comença l'itinerari. Iniciem l'etapa quan són dos quarts de deu del matí, sota un cel blau i amb un aire pur que convida a caminar. Sortim de la pista que des del Molí Nou segueix el curs del riu Rialb algües amunt (495 m). En travessar un canal lateral del riu algü rellicsa però sense conseqüències. Tot i que l'aigua que hi corre és més que nítida la temperatura que es respira no convidava pas a remullar-s'hi. I creuat el riu Rialb anem ascendint pel vessant oposat fins que arribem a l'esquenall de la serra de Cal Tomàs, a 600 m. D'aquí podem contemplar una magnífica panoràmica de Sant Andreu del Puig de Rialb i els camps que s'estenen als seus peus. Tot i que no queda a peu del camí ens hi arribem perquè s'ho val. Abans passem però pel coll del Puig (615 m). En aquest caseriu hi fem un reagrupament, moments que ens permeten de tafanejar per l'indret i veure de prop aquesta bonica ermita romànica.

Novament a la pista reemprenem la caminada. Trobem encara alguna marca del GR que en aquest tram comencen a fer-se fonedisses, mentre que comencem a contemplar la serra d'Aubenc davant nostre. Passant a frec d'alguna masia important, el camí va ascendint de mica en mica amb algun curt interval de baixada, fins que arribem al coll que separa les obagues de Ramoneda, amb el torrent de Rialb, del serrat de Ramoneda, amb el barranc de Vila-rúbia. Ara som a 810 m. A l'altra banda del torrent, a albirem les cases de Caner. Més endavant deixem un trencall que se'n va a la casa de Vila-rúbia i continuem camí d'una altra casa amb una gran arcada a la façana principal. En aquest punt passem de la comarca de la Noguera a la de l'Alt Urgell. Vorejant una petita bassa ens apropem a la casa de la gran arcada on fem un altre reagrupament.

I continuem. Entremig d'alzines i vorejant la paret rocallosa del Bosc de Ramoneda, seguim pujant ara en fort pendent. Darrere nostre i molt a la llunyania podem veure encara les parets inclinades del Montsec i el coll de Comiols que hem deixat en darreres etapes.

En un punt del camí, aproximadament als 1000 m alt, se'ns obre una vista formidable. A l'esquerra els contraforts de la serra de l'Aubenc, enfront el tossal de Cortiuda i a la dreta la serra de Sant Honorat. En primer terme, a l'altra banda del barranc, el llogarret de Cortiuda.

Arribem davant de can Bernadí, dit també el Coscollet, després d'haver vorejat l'enfonsada capçalera del magnífic torrent. A l'esquerra hi veiem una alzina formidable que

A les envistes de Sant Andreu del Puig de Rialb. Foto: B. Forgas

dóna un gran encant al conjunt, i d'aquí ens adrecem tot seguit al turonet on es troba Cortiuda, situat al nord-oest del terme de Peramola, en un serrat que és divisòria d'aigües entre el Segre i el Rialb, a 975 m alt, al vessant meridional de la serra d'Aubenç. Ens falta temps per anar a veure de prop l'església parroquial de Sant Martí, romànica, amb absis sobrealçat, on es venera la imatge del sant.

Després d'una curta però agradable estona reemprenem la caminada. D'ara endavant ja serà pràcticament tot camí de baixada, i molt relaxada, mentre anem fruit del paisatge i de la temperatura en veritat deliciosa. Camps de conreu i d'un verd brillant, els vessants de la serra d'Aubenç, la silueta característica de la roca del Corb amb el coll de Mu, tot això se'ns ofereix a la vista mentre anem apropant-nos al caseriu de la Mora, on hi ha l'ermita de la Mare de Déu del Roser. Aquí hi havia un reagrupament però quan arribem els tocatardans de sempre ja no hi trobem ningú. Sense perdre més temps, doncs, continuem fent camí ara de cara ja al torrent de Peramola, que creuem per continuar pel seu marge esquerre. Veiem unes baumes importants i més endavant, enfront, la roca del Corb, indrets tots ells que tenim ben presents de la Marxa de Regularitat de Catalunya que va organitzar la nostra entitat l'any 92.

Havent travessat novament el torrent de Peramola, entrem en un engorjat. La durada de la caminada comença a fer estralls en alguns joves caminaires, que es queixen dels peus. Després d'uns minuts de transcórrer per l'engorjat, en sortir-ne ja veiem proper el poble de Peramola, el nostre darrer objectiu per avui. En un enforcall de camins trobem diversos rètols indicadors.

Travessem per darrera vegada el torrent de Peramola, ara per un pont elevat. Ja som al poble de Peramola, i seguint pel carrer de Cortiuda, a la vora d'uns safareigs, finalitzem l'etapa d'avui després d'un recorregut bastant llarg però molt agradable. Tot s'ha de dir.

Blanca

Contraforts de l'Aubenç, fossal de Cortiuda i Nogarrret. Més lluny, Sant Honorat. Foto: B. Forgas

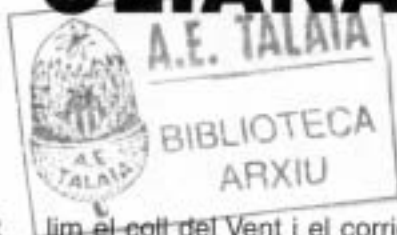

Sant Martí de Cortiuda i molt al fons el Montsec. Foto: B. Forgas

Ambiant a Peramola. Foto: B. Forgas

GR-1: d'oest a est, cercant l'orient DEL MONTSEC AL GOLF DE ROSES OLIANA-CAMBRILS

6a etapa: Oliana-Sant Just i Sant Pastor-Collada del Sàlzer-Pla de les Guàrdies- Cambrils del Solsonès; 4 h aproxim.; 93 participants: 24 març 1996

lim el coll del Vent i el corriol segueix a prop d'uns estimbals, un sender estret per uns paratges solitaris, que ens porten cap a la pintoresca i enlairada ermita de Sant

Just i Sant Pastor, al fil de la carena, on hi fem un breu reagrupament. Bona vista cap a la Valldan, serra de les Canals i la vall del Segre.

Guiats per la bona traça del cometa lakutake, els incondicionals del GR ens trobem a les 6 del matí a la plaça de l'Estació a punt de pujar als autocars. Abans badem uns instants fins a localitzar el cometa que a pesar del cel mig ennuvolat aconseguim de veure. I ja instal·lats a l'autocar aquests ens traslladen fins arribar a Oliana on hem d'esmorzar. Ho fem en els bars propers a la plaça de la Reguera on començarem la caminada.

I són les 9 en punt quan comencem l'atac. Avui és una etapa especial. La descripció ens l'ha facilitada en Jordi Pasques, d'Oliana, bon excursionista i coneixedor del terreny que, a més, ens acompanyarà i guiarà durant el recorregut, la qual cosa ens tranquil·litza bastant ja que l'etapa no està gens ni mica senyalitzada.

Travessem el poble i en sortim pel NE, en direcció als Erms. Travessat el torrent del Reixà, trobem el camí de la Valldan i la pujada de Peramola, molt pronunciada. Així anem deixant el terme d'Oliana per entrar en el d'Odèn, al mateix temps que deixem l'Alt Urgell per entrar al Solsonès.

Poca estona després asso-

Els senderistes, acompanyats per en Jordi Pasques. Al fons el serrat dels Moros. Foto: Toni Sagarra

Un primer reagrupament a l'ermita de Sant Just i Sant Pastor. A sota, a l'esquerra, la Valldan. Foto: B. Forgas

Proseguim el camí i agafem la pista de la Valldan, que ens porta al Barrer, pas de la carena que tanca la Valldan, camí de bast que puja cap a Serra-seca, i anem pujant tot fent un tram de camí anomenat el Passiró, un bonic camí medieval, empedrat, a mig aire de la serra i voltat d'una tofada vegetació formada per alzines i boixos, que ens portarà aviat a la collada del Sàlzer.

En aquesta collada hi ha un altre reagrupament que ens ofereix la possibilitat de visitar la pro-

pera ermita de Santa Magdalena del Sàlzer, propera a cal Prat. No cal dir que encara que és opcional, no deixem de visitar aquest racó idíl·lic.

Passada la collada prosseguim la caminada fins a les abandonades feixes de Serra-seca, i seguim en direcció nord fins arribar al costat de la font de Serra-seca, arranjada per a abeurar-hi el bestiar. (I no cal dir que també nosaltres en fem ús, ja que fa força calor i el personal està assedegat). Passada la font i ja bas-

El Passiró, antic camí medieval de la Valldan a Serra-seca. Foto: Antoni Sagarra

tant més enlairats, podem gaudir d'una vista extraordinària sobre la Móra Comdal, les Encantades (regió d'agulles de conglomerat), la serra d'Aubenç, Sant Honorat i el pantà d'Oliana... Una meravella!

Just a la carena de la Serra-seca trobem la carretera que puja de Montpol a Cambrils del Solsonès. La casa-hostal de Serra-seca, avui dia abandonada, ens queda a pocs metres. D'aquesta carena, que separa les aigües de la Ribera Salada de les del Segre, se'ns obre la vista ara sobretot cap al Solsonès, amb panoràmiques sobre el Port de Comte totalment cobert de neu.

Seguim un tram de carretera cap al N i desestimant una indicació cap a un mirador, seguim amunt fins agafar un camí carener sempre en direcció N que ens portarà a atènyer el Grau.

A l'esquerra ens queda la fondalada en l'indret anomenat Medes i al davant nostre podem veure —encara lluny i enlaire— les antenes dels repetidors del Pla de les Guàrdies, el nostre proper objectiu. Un camí carener d'una gran

Sortint de l'ermita de Sant Just carenem cap a la pista de la Valldan. Foto: B. Forgas

Els caminadors assedegats abeurant a la Font de Serra-seca. Foto: B. Forgas

bellesa i panoràmica extraordinària que anem fent sense[presses, fruit-ne el cent per cent. Això no es veu cada dia!

De mica en mica hem anat ascendint fins que arribem a l'airós mirador als quatre vents del dit Pla de les Guàrdies, fregant els 1400m. Excel·lent vista sobre la vall del Segre, el Pre-pirineu de l'Alt Urgell i Baridà i sobretot cap al Solsonès i les terres de la Catalunya interior. En arribar aquí dalt, la majoria de marxadors ja han tocat el dos i només quedem un petit grup tocatardà juntament amb en Jordi Pasques, el nostre guia particular. Per ell i uns quants companys ens assabantem que la filla d'en Trullàs ha sofert un petit atac fruit potser de l'esgotament i una ambulància l'ha traslladada a l'hospital de Solsona. Sortosament, però, tot ha quedat en un ensurt i l'excursió prossegueix al seu ritme.

Una estona de relax contemplant la panoràmica i ja des del Pla de les Guàrdies seguim cap a llevant en una baixada precària que ens ofereix, això sí, bones vistes sobre les properes cases de Cambrils, amb el seu castell i església de Sant Martí. Per un corriol força perdedor fem cap al Grau de Medes, sobre la casa del mateix nom, i aquí trobem la carretera que hem deixat a Serra-seca. I d'aquí ja, per viarans que només coneix en Jordi Pasques i que fa que ens estalviï uns quants revolts de carretera, arribem aviat a la Casa Nova, on finalitza aquesta bonica caminada, quan ja són les 3 ben toca-des de la tarda.

Havent dinat, fem el camí de retorn a Vilanova tot passant abans per Solsona, on recollim l'amic Trullàs i la seva filla, ja totalment restablerta del petit incident.

Blanca

Fondalada a l'esquerra del Grau, en l'indret anomenat Medes, un mar de conglomerats. Foto: Antoni Sagarra

El gruix de la tropa es fan retratar a dalt del Pla de les Guàrdies, vora els 1400 m alt. Foto: Antoni Sagarra

Corriol avall, veiem el castell i església de Sant Martí de Cambrils. Foto: B. Forgas

ESMENES AL RELAT DE LA VIII CAMINADA POPULAR

Sempre que s'organitza quelcom, en els darrers dies es «va de cul». Tot i que el relat fou lliurat un mes abans, a la impremta no hi va arribar fins a la mateixa setmana que es feia la Caminada. En dos dies no hi va haver temps per repassar la impressió i el text en patí les conseqüències. Ara, amb més calma, farem una relació dels errors tipogràfics detectats. Són els següents:

A la contraportada, que havia de ser semblant a la portada, es va escapar «Cases del Betes», per **Caseta** del Betes.

En començar el relat, fent esment de les quadres, diu «Arró» per **Adarró** i darrere de Cunit hi falten les de **Vilaseca** i **Solicrup**.

A la segona pàgina del relat es llegeix «celler de la Generalitat» per celler de la **Cooperativa**. Poc després diu «tocant al torrent de la Remusa», per **Ramusa**.

A la tercera pàgina, la foto del Mas **Ricart** va quedar reduïda a «Riccat». Damunt mateix de la foto i parlant d'Enveja posa «No es certifica el 'castell' fins a l'any 1422», quan era 1421.

A la pàgina següent, dalt de tot, entre parèntesi posa «SORNÍ, Reembre», quan és plural **Reembres**.

En la pàgina que hi ha el Castellot de Rocacrespa es van deixar tot un paràgraf. Darrere de «els Sis Camins», i fent referència al Fraig, hi falta la frase **Les seves terres són esmentades des de l'any 1487 (AMV, Reg. 2971)**. A la mateixa pàgina, però a mà dreta, diu «mas Roque» per **Roquer**.

On hi ha les fotos de cal Rovira i cal Frare, al costat d'aquesta última es va escriure «corral d'en Rocacrespa» per **d'en Romagosa**. I més avall diu «continuem per la Talaia», en comptes de **cap a la Talaia**. Al costat de la foto de dalt, en datar la coma del Castellot posa «(1623)» per **(1638)** i més avall havia de repetir aquest any **1638** i diu «1838». A la línia següent es van deixar un altre fragment: darrere «el camí que» havia de dir **de la riera entrava en la «coma del Castellot», és a dir, el mateix camí que...**

A la pàgina següent, on es veu la foto passant el riu a gual, a la part baixa dreta, **Rocacrespa** va sortir amb minúscula i a continuació van

canviar **li donen** per «li donem», quan nosaltres no donàvem res.

A l'altra pàgina, al costat de la foto del mas Palau, sortí «Guille» per **Guillem** i unes línies després es veu el **mas Ricart** amb minúscula.

En el paràgraf a sota la foto de dalt de la pàgina de la torre del Vallès diu «pagesos endeutats». A continuació hi falta la paraula **destacant**.

A la pàgina de la foto de la creu de la Collada, a la línia quarta es llegeix «casa basilica» per **basilical**. Un tros més avall cal rectificar «cal Merceret» per **cal Merceret**. I damunt la foto, canviar «inversió» per **invasió**.

Finalment, a la darrera pàgina, parlant de Gaspar d'Avinyó, ha de dir més avall: **en realitat es deia Gaspar d'Arinyó**, si no l'aclaració no tenia sentit.

Hi ha altres petites errades que no tenen importància. Demanem comprensió als lectors per l'incident. Procurarem que no torni a passar.

Vicenç Carbonell

2 de juny de 1996

XV APLEC DELS EXCURSIONISTES VETERANS DE CATALUNYA
a Sant Joan de les Abadesses (Ripollès)

NOTÍCIES I COMENTARIS

RECORDANT L'INICI DEL TRÀFIC PORTUARI

Dies enrere el Diari es feia ressó de l'esdeveniment i publicava una fotografia del primer vaixell de càrrega que va atracar en el port en construcció. Era el juny de 1954. En el peu de foto es comenta que el paleibot de tres pals portava el nom de **Cala Mondragó**. Hem consultat el nostre arxiu i, aleshores, el Diari n. 437, en la pàgina quatre, deia que aquell primer vaixell s'anomenava **Cala Portals**. En què quedem?

TROBALLE D'ARQUEOLOGIA AGRÍCOLA EN LA MASIA D'EN CABANYES

A la darrereria de l'any passat fou descoberta una colla de peces d'un trull d'oli i d'una premsa de lliura, les quals romanien sota un cobert situat a llevant de la masia, més o menys on era assentada l'antiga masia Parellada. A més de les esmentades peces, nosaltres vam identificar la base d'una premsa de racó, tan o més vella que la de lliura. El cargol o espiga de fusta d'aquesta darrera demostra que la premsa era molt primitiva. Les primeres dades dels **Parellada del Mas** són de l'any 1574. De moment desconexim si aquest mas ja existia abans i en aquest hipotètic cas, el seu primitiu nom, ja que no seria estrany una possible vinculació amb el mas d'en Miró dels Masos, actual mas Sardet.

Els Cabanyes van adquirir el mas Parellada cap a finals del segle XVIII i l'any 1798 van fer construir la casa d'estil neoclàssic

present. La premsa de lliura i el trull devien estrenar-se quan les produccions de vi i d'oli arribaren a ser prou valuoses a la plana vilanovina.

Per ara és la primera premsa d'aquest tipus trobada en el nostre terme municipal. N'hi havia una a Rocacrespa i una altra a les Torres de Ribes. Una tercera la vam veure a can Marcé de Jafra. La seva datació és desconeguda, però podrien ser dels segles XVI-XVII.

L'AIGUAT DE SANTA TECLA FOU L'ANY 1923?

El darrer ensorrament del carrer de la Unió ha fet recordar altres esvorancs apareguts en diverses riades, o més ben dit, torrentades. Per dues vegades hem llegit que l'aiguat de Santa Tecla s'esdevingué l'any 1923 i que aquest any fou l'aiguat més gran enregistrat a Vilanova.

D'entrada cal aclarir que la tempesta del 1964 fou més esgarifosa que la de l'any 1923 i les dades meteorològiques ho avalen. En segon lloc, l'aiguat de 1923 va caure el dia 13 de setembre, que no és Santa Tecla sinó Sant Joan Crisòstom. Aquell dia es va ensorrar el carrer de la Unió en tres llocs, es va inundar la fàbrica de gas i es van enfonsar els ponts de Ribes Roges i el de Sant Cristòfol. Amb l'aiguat del 64 també van reventar tres trams del torrent i es va inundar mig Vilanova.

El famós aiguat de Santa Tecla s'escaigué el 23 de setembre de l'any 1874, afectant des de la Conca de Barberà i l'Urgell (Tàrraga) fins a la costa i des de més

enllà de Tarragona fins a la mateixa Barcelona. Els danys foren múltiples arreu d'aquesta zona. L'aigua es va emportar ponts de rius i de rieres, entre els quals cal mencionar el de Canyelles, damunt la riera de Vilafranca. A Santa Coloma de Queralt va destruir alguns molins. Aleshores el torrent de la Pastera encara no era cobert del tot, ja que fins el 1881 la volta no va arribar al carrer del Col·legi, però hi havia ponts, entre els quals cal citar el que per damunt seu hi passava la «carretera vella». D'aquest devastador aiguat de Santa Tecla, a Vilanova en fan esment A. VIRELLA a «Vilanova i la Geltrú, imatges de la ciutat i de la comarca», pàg. 28, 1949, i Josep M. FREIXA a «Anales de Villanueva y Geltrú (1850-1880)», pàg. 233, 1959, així com els Diaris de Vilanova d'aquell temps i de posteriors més recents. Aquí, a més de la pèrdua de les collites i la inundació dels cellers, es van ensorrar 25 cases i més de 200 van quedar amb els fonaments ressentits. La millor crònica del fet és de Josep IGLÉSIES en el llibre «L'aiguat de Santa Tecla», Episodi de la Història n. 156, 1971, on es llegeix que va causar 570 morts i molts ferits, a més de 700 cases ensorrades.

CUBELLES TÉ MÉS DE MIL CENT ANYS

És la novetat d'enguany. Fins ara, la primera notícia de Cubelles era de l'any 977 i se la considerava poc més que mil·lenària. Acaba de publicar-se el Diplomatar de la Catedral de Barcelona, amb documents de l'any 844 al 1000, en els quals n'hi ha un del 893 que parla de Cubelles, és a dir, vuitanta-qua-

NOTÍCIES I COMENTARIS

tre anys abans que la data que teníem.

El document fa esment de la venda d'una vinya «in locum que dicitur **Cubellas**», sense donar afrontacions toponímiques, sinó sols patronímiques. La data és veritablement sorprenent, ja que coincideix amb la vida del comte Guifré el Pelós, que morí l'any 897, al qual no se li assigna cap assentament consolidat més avall del riu Llobregat. La primera referència que es té a l'altra banda d'aquest riu és Cervelló l'any 904, mentre Subirats i el Penedès són citats el 917.

La troballa de Cubelles a la darrerria del segle IX farà que les teories que es tenen sobre el repoblament del Penedès hagin de qüestionar-se de nou per part dels historiadors especialitzats.

Per part de l'arqueologia s'ha comprovat que el castell de Cubelles fou edificat sobre una vil·la romana, restes de la qual es poden veure en els treballs de restauració que s'estan fent.

Es podria donar el cas d'una continuïtat de poblament, amb la supervivència d'una comunitat cristiana a Cubelles durant el període d'ocupació sarraïna, la qual començà a la Tarraco-

nense vers l'any 712 i encara no se sap quan va acabar definitivament en el Penedès.

LA RENFE HA TALLAT DIVERSOS CAMINS

No sabem si amb permís o sense. El cas és que ja no es pot travessar la via baixant del camí de Sant Gervasi a mar pel tram de Carrerada que quedava a ponent de la sinia del Poc-pa, trajecte que anava molt bé per arribar-se a Ribes Roges sense donar la volta pel pas del carrer Coroleu o sense fer tot el camí de Sant Gervasi fins al túnel d'Adarró. També han mural·lat el pas que unia el molí de l'Escardó amb Ribes Roges a l'alçada del carrer de Roger de Llúria i suposem que han obrat igualment en altres passos a nivell sense barreres. La Carrerada la trobem documentada l'any 1723, quan era coneguda per «Carrerada que va del Camí de mar a Sant Joan y al Mas Ricart». Quant al camí del molí de l'Escardó, sabem que ja existia el 1551 en un document de Guillem Escardó que diu que posseïa una terra «en lo lloc anomenat les Ribes Roges», indret que torna a citar-se l'any 1570 com a propietat de «Bernat Scardó».

S'ha acabat transitar per aquests centenaris camins des-

prés d'haver-los respectat el ferrocarril durant més de cent deu anys. Caldria comprovar amb quina legalitat es tallen els camins, ja que no hem llegit cap aprovació municipal en la premsa vilanovina.

De tota manera, el dia que s'aprovi la urbanització del paratge del xalet Ortoll, no hi ha cap dubte que caldrà creuar la via amb un nou vial que arribi fins a la platja, sigui per mitjà d'un pas subterrani o d'un pas elevat. Esperem que sigui aviat.

40 ANIVERSARI DE LA TALAIA

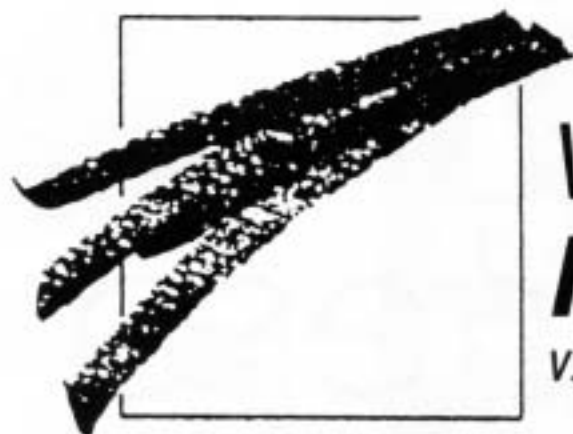
La Revista «Vèrtex», que edita la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya, i corresponent al n. 156 del mes de desembre de 1995, en la seva secció de Noticiari fa esment de la nostra publicació trimestral i concretament de la revista monogràfica que varem dedicar a la història dels primers quaranta anys d'excursionisme de la nostra entitat, la qual anomena com un dels puntals propagadors dels ideals de l'excursionisme català, i ens en felicita. Felicitem-nos-en també nosaltres i fem esforços perquè aquest ideal no decaigui.

INSTITUT D'ESTUDIS PENEDESENCES

Dia 28 d'abril de 1996

46a excursió a peu pel Penedès

PONTONS

VIATGES **INTERGAVA**

V. INTERNACIONAL GAVA, S.A. G.C. 129

LA VOSTRA AGENCIA DE CONFIANÇA
US OFERIM TOT TIPUS DE SERVEIS I PRODUCTES
A MES DE LA VENDA DE BITLLETS D'AVIO I TREN

OFERTES ESPECIALS PER ALS SOCIS DE L'A.E.TALAIA
CONSULTEU-NOS... US ESPEREM!

C. Almirall Colom, 6 - Tel. 8144353 - Fax 8142807 - VILANOVA I LA GELTRU

**WIDION
MARCS, S.L.**

- Enmarcatge de quadres
- Olis
- Aquarel·les
- Litografies

- Preus especials per a professionals
- Assessoria decorativa

C/ Recreo, 58 • Tel. 814 45 42 • 0880 Vilanova i la Geltrú

la lionesa

PASTISSERIA

Santa Eulàlia, 6 - Tel. 893 02 99
VILANOVA I LA GELTRÚ

El plaer de comprar

*i ara hem obert botiga a Vilanova,
al c/ Dr. Zamenhof, 28 - Tel. 815 92 14*

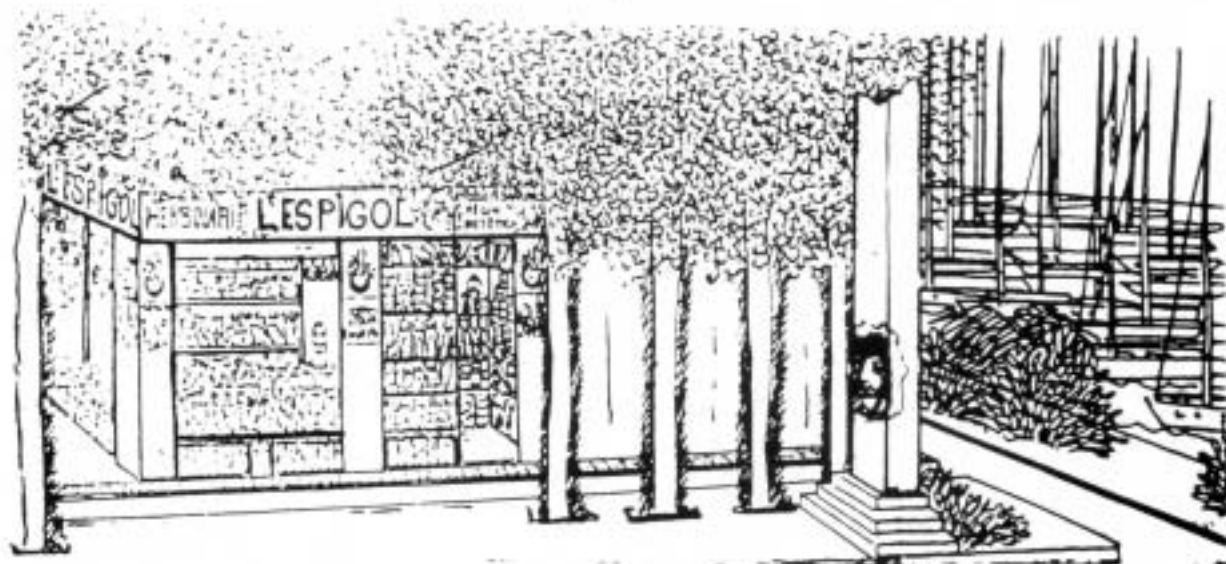
La compra fàcil

PASSEIG MARÍTIM - SEGUR DE CALAFELL

Bar Restaurant "Ca La Josefa"

AIGUA, 169 - TEL. 815 52 44
VILANOVA I LA GELTRÚ

HERBOLARI L'ESPIGOL

Herbes, Dietètica, Formatges i Especialitats

Rambla de la Pau, 103 - Tel. 815 13 11

08800 Vilanova i la Geltrú

junt a la Piscina Municipal

C/. Pelegri Ballester, 19-21
Tel. 815 62 02

08800 VILANOVA I LA GELTRÚ

**INTERSPORT[®]
OLARIA**

Pl. Soler i Gustems, 5
Francesc Macià, 50
Tel. 8930470 - Fax 8141436

08800 Vilanova i la Geltrú

TOT PER A L'ESPORTISTA

